

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

เทศกาลชิงม้ง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว
ในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา
QINGMING FESTIVAL : A COMPARATIVE STUDY OF PRACTICES
OF THE CHAOZHOU CHINESE IN BANGKOK AND CHAOZHOU
PEOPLE IN SHANTOU

LAN YANDAN

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
พ.ศ. 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

เทศกาลชิงเหม้ง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

ในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

QINGMING FESTIVAL : A COMPARATIVE STUDY OF PRACTICES OF THE CHAOZHOU
CHINESE IN BANGKOK AND CHAOZHOU PEOPLE IN SHANTOU

LAN YANDAN

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ตรวจสอบและอนุมัติให้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม พ.ศ. 2560

รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม
กรรมการ

อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

รองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์
กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศ วศินานนท์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

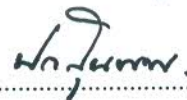
อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
กรรมการ

อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร
ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

รองศาสตราจารย์อิสยา จันทรวิธานุชิต
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิก สุนทรธัย
คณบดีคณะศิลปศาสตร์

เทศกาลเซ็งเม้ง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว
ในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

Lan YanDan 586070

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : พิชรินทร์ บุรณะกร, Ph.D.

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา และเพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา โดยใช้การวิจัยเอกสารและข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเซ็งเม้ง จำนวน 40 คน แบ่งเป็นสองกลุ่ม กลุ่มละ 20 คน เป็นกลุ่มชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทย และกลุ่มชาวจีนแต้จิ๋วในสาธารณรัฐประชาชนจีน และรายงานผลการวิจัยแบบการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย พบว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วได้ทำพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งตามแบบอย่างบรรพบุรุษที่เป็นชาวจีนแต้จิ๋วที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย และได้ตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ส่วนชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถามีพิธีกรรมการเคารพบรรพบุรุษมานาน 2,000 ปี เป็นวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดและสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน โดยมีแนวคิดการทำพิธีกรรมจากความเชื่อและคุณธรรมของชาวจีน ซึ่งถือว่าเป็นกลไกสำคัญในการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษจะช่วยปกป้องทำให้ลูกหลานเจริญรุ่งเรือง มีขั้นตอนการทำพิธีกรรมการเซ่นไหว้ การยึดถือตามข้อห้ามในการเซ่นไหว้ ที่เป็นประเพณี และพิธีกรรมที่ได้สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต สำหรับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2550 มีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากรัฐบาลได้กำหนดให้เทศกาลเซ็งเม้งเป็นวันสำคัญและประกาศให้เป็นวันหยุดงาน เพื่อให้ชาวจีนแต้จิ๋วได้ท่องเที่ยว ในด้านการเปรียบเทียบพิธีกรรมของเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา พบว่า มีการเซ่นไหว้ ขั้นตอนการเซ่นไหว้ และข้อห้ามการปฏิบัติตนที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันตามอิทธิพลของสังคมและสภาพแวดล้อม การนับถือศาสนาและความเชื่อ ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนพิธีกรรมตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ ดังที่มีการเปลี่ยนพิธีฝังศพมาเป็นการเผาศพ การใช้เทคโนโลยีและการว่าจ้างคนอื่นไปทำพิธีแทน การไปทำงานในถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากบ้านเกิด โดยเฉพาะรูปแบบความเชื่อที่มีแนวโน้มแตกต่างจากบรรพบุรุษ ทำให้พิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งไม่เคร่งครัดดังเช่นสมัยก่อน

คำสำคัญ: พิธีกรรม เทศกาลเซ็งเม้ง ชาวจีนแต้จิ๋ว ประเทศไทย สาธารณรัฐประชาชนจีน

**QINGMING FESTIVAL : A COMPARATIVE STUDY OF PRACTICES OF THE CHAOZHOU
CHINESE IN BANGKOK AND CHAOZHOU PEOPLE IN SHANTOU**

LAN YANDAN 586070

MASTER OF ARTS (COMMUNICATIVE THAI AS A SECOND LANGUAGE)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: PACHARIN BURANAKORN, Ph.D.

ABSTRACT

This research aimed to study the ritual of the Qingming Festival of Shantou Chinese in Bangkok, Thailand and in Shantou, China, and to compare the similarities and differences of the Qingming ritual of Shantou Chinese from the two places. It was a documentary and field research that using interviewing of purposive samples. The samples were 40 Shantou Chinese that divided into 2 groups; 20 samples were from Bangkok and another 20 samples were from Shantou. The data were analyzed by using descriptive analysis.

The study showed that the Shantou Chinese have practiced the Qingming ritual as their ancestors who immigrated in Thailand and settled down in Bangkok. The Shantou Chinese had the ritual for commemorate their ancestors for more than 2,000 years. This ritual continued and had its concept on the Chinese belief and virtue which were considered as the main mechanism to show the gratefulness to the ancestors. They also believed that their ancestors would help and protect their prosperity. They had the process of worshiping ritual, following the ways in worshiping which were derived from the traditional customs. In China, the government has scheduled Qingming Day as the national holiday since 2007 in order to promote the travelling of the Shantou Chinese. In comparing the Qingming ritual; the Shantou Chinese in Bangkok and Shantou had the same sacrifices and process of offering and similar prohibition. The differences were influenced by the changes of society, environment, religion, and beliefs, and the ritual had been adjusted according to those changes. For example the burial was changed to cremation using technology and hiring others to perform the ceremony. In addition, working far away from home could change the belief pattern from their ancestors and the ritual was not as formal as it used to be.

Keywords: Ritual, Shantou Chinese, Qingming Festival, Thailand, Republic of China

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือจาก อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศ วศินานนท์ ซึ่งให้ความรู้ คำปรึกษา และคำแนะนำการแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเมตตา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของอาจารย์ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ ศาสตราจารย์ (กิตติมศักดิ์) ดร.ชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร รองศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณ จันทโรนานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นริศ วศินานนท์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์ และให้แนวคิด ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งส่งผลให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องมากขึ้น

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.อัมพร สุขเกษม อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ บุรณะกร และรองศาสตราจารย์ธิดา โมสิกรัตน์ กรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำการปรับแก้ไขข้อมูล และการนำเสนอผลการวิจัยให้ถูกต้องสมบูรณ์ตามระเบียบวิธีวิจัยด้านวัฒนธรรม

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาที่ให้ความรัก ความห่วงใย และกำลังใจแก่ผู้วิจัยในการมาศึกษาเล่าเรียนในประเทศไทย

สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ทุก ๆ คนที่คอยให้ความช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย

LAN YANDAN

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 คำนียามศัพท์	6
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย	7
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม	9
2.1.1 ความหมายและลักษณะของประเพณีและพิธีกรรม	9
2.1.2 ประเพณีและพิธีกรรมกับความเชื่อ	10
2.2 เทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋ว	11
2.2.1 ความเป็นมาของเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋วในสาธารณรัฐประชาชนจีน	12
2.2.2 ความเป็นมาของเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทย	14
2.3 ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษาวิจัย	16
2.3.1 ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร	16
2.3.2 ชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองชัวเถา	18
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเซ็งเม้งของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนในสาธารณรัฐประชาชนจีน	22
บทที่ 3 การศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองฮัวเถา	
3.1 ความเชื่อของเซ็งเม้งชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองฮัวเถา	26
3.1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับเทศกาลเซ็งเม้งชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว	26
3.1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋ว	32
3.2 ขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองฮัวเถา	39
3.2.1 ขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว	39
3.2.2 ขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองฮัวเถา	52
3.3 ข้อห้ามในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองฮัวเถา	68
3.3.1 ข้อห้ามในการเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว	68
3.3.2 ข้อห้ามในการเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋ว	71
บทที่ 4 การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในการประกอบพิธีเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองฮัวเถา ช่วง พ.ศ. 2550-2560	
4.1 การเปรียบเทียบด้านความเชื่อ	76
4.1.1 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ	77
4.1.2 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา	78
4.1.3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฮวงจุ้ย	79
4.2 การเปรียบเทียบด้านขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง	80
4.2.1 การเปรียบเทียบด้านการจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง	80

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2.2 เปรียบเทียบด้านการทำความสะอาดสุสาน	86
4.2.3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านการจัดวางของเซ่นไหว้	87
4.2.4 ขั้นตอนและลำดับการเซ่นไหว้	87
4.2.5 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านการแต่งกาย	89
4.3 การเปรียบเทียบด้านข้อห้ามในเทศกาลเซ็งเม้ง	91
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	93
5.2 อภิปรายผล	96
5.3 ข้อเสนอแนะ	99
บรรณานุกรม	100
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย	105
ภาคผนวก ข หนังสือแสดงความยินยอมของผู้ที่เข้าร่วมการวิจัย	106
ภาคผนวก ค คำชี้แจงเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมงานวิจัย	108
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์	111
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	113
ประวัติผู้เขียน	115

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
1	เปรียบเทียบลักษณะของความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ	77
2	เปรียบเทียบด้านความเชื่อศาสนา	78
3	เปรียบเทียบด้านความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย	79
4	เปรียบเทียบอาหารคาวที่ใช้ในเทศกาลเซ็งเม้ง	80
5	เปรียบเทียบอาหารหวานที่ใช้ในเทศกาลเซ็งเม้ง	82
6	เปรียบเทียบการจัดเตรียมผลไม้ในเทศกาลเซ็งเม้ง	83
7	เปรียบเทียบการจัดเตรียมดอกไม้สำหรับการเซ่นไหว้	84
8	เปรียบเทียบสิ่งของและอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีสำหรับการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง	85
9	เปรียบเทียบการทำความสะอาดสุสาน	86
10	เปรียบเทียบด้านการจัดวางของเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง	87
11	เปรียบเทียบด้านขั้นตอนและลำดับของการเซ่นไหว้เซ็งเม้ง	87
12	เปรียบเทียบแต่งกายผู้ชายแบบทางการ	89
13	เปรียบเทียบแต่งกายผู้ชายแบบเป็นชาวบ้าน	89
14	เปรียบเทียบแต่งกายผู้หญิงแบบทางการ	90
15	เปรียบเทียบแต่งกายผู้หญิงแบบเป็นส่วนของครอบครัว	91
16	เปรียบเทียบข้อห้ามในการเซ่นไหว้	91

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 พื้นที่ชาวแต้จิ๋วอาศัยอยู่ในประเทศไทย	2
2 พื้นที่ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วอาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย	3
3 พื้นที่คนพูดภาษาแต้จิ๋วในมณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน	3
4 ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ	28
5 ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษและศาสนาพุทธคู่กัน	30
6 ผังทิศทางและความหมายในความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย	31
7 ความเชื่อพุทธศาสนานิกายมหายาน	34
8 ความเชื่อฮวงจุ้ย มีน้ำอยู่ด้านหน้าสุสาน (Fengshui 风水)	35
9 ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย มีภูเขาอยู่ด้านหลังสุสาน ชิงหยิน (青云岩)	35
10 ความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้า	37
11 ขั้นตอนการจัดเตรียมของเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว	39
12 การจัดเตรียมของเซ่นไหว้ชุดใหญ่ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว	40
13 การจัดเตรียมของเซ่นไหว้สำหรับประกอบพิธีกรรมเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว	41
14 สุสานหรือหลุมศพที่ทำความสะอาดแล้ว	43
15 เสรีจพิธีเผาเครื่องกระดาชเงินกระดาชทอง	44
16 การจัดวางของเซ่นไหว้แบบชุดทั่วไปในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว	45
17 รูปแบบการจัดวางของเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของแต่ละบ้าน	46
18 การจัดวางของเซ่นไหว้แบบชุดใหญ่ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว	47
19 การแต่งกายของประธานสมาคมจีนतीयอันแห่งประเทศไทยในงานเทศกาลเซ็งเม้ง	49
20 การแต่งกายผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในงานเทศกาลเซ็งเม้ง	49
21 ผู้ปฏิบัติพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งกับการแต่งกายของผู้ชายชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว	50
22 การแต่งกายแบบชาวบ้านในพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งของผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว	51
23 การจัดเตรียมของเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋ว	53
24 การจัดเตรียมของเซ่นไหว้เพื่อนำประกอบพิธีกรรมของชาวจีนแต้จิ๋ว	54
25 การเดินทางขึ้นภูเขามาเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง (สุสานอยู่บนภูเขา)	56
26 พิธีกรรมการเซ่นไหว้ที่วัดในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋ว	56
27 พิธีกรรมการเซ่นไหว้ที่บ้านในเทศกาลเซ็งเม้ง	56
28 สุสานบนภูเขาในเมืองซัวเถา	57

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
29	การจัดวางของสำหรับเซ่นไหว้ของชาวจีนแต่จีว	58
30	การจัดตั้งสิ่งของเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง เมืองซัวเถา สาธารณรัฐประชาชนจีน	60
31	การจัดวางของเซ่นไหว้ของชาวจีนแต่จีวในเมืองซัวเถาตามธรรมเนียมที่นิยมในอดีต	61
32	ห่องเห็ง หรือปฏิบัติกริยา 5 ธาตุ (五行)	62
33	ก๊วยจี้ว (挂纸) ที่สุสาน (墓园)	63
34	การจัดวางของเซ่นไหว้ที่บ้านในเทศกาลเซ็งเม้งชาวจีนแต่จีว	64
35	การใช้ผ้าขาวม้าและใส่ชุดแบบธรรมดาของผู้ชายจีนแต่จีว	65
36	การแต่งกายในเทศกาลเซ็งเม้งของผู้หญิงจีนแต่จีว	66
37	เครื่องประดับ Li kwai ที่ใช้ในเทศกาลเซ็งเม้ง	67
38	ชุดแต่งกายของเด็กหญิงของจีนแต่จีว	67
39	การปลูกหญ้ารอบ ๆ สุสานบรรพบุรุษ	71
40	ชาวจีนแต่จีวมีความเชื่อว่าการไปเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งต้องใส่เสื้อผ้าสีดำหรือสีเทา	74

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชาวจีนได้รับการยกย่องว่าเป็นชนชาติที่มีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ทั้งในขณะที่ยังมีชีวิต และเมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว ดังที่มีประเพณีการฝังศพที่สุสานหรือฮวงซุ้ย และมีพิธีกราบไหว้เพื่อปฏิบัติต่อการเคารพบรรพบุรุษอย่างสูงสุด กระทำในช่วงเวลาที่แน่นอน เรียกว่า เทศกาลเซ็งเม้ง เป็นฤดูกาลที่ตรงกับช่วงฤดูใบไม้ผลิ ชาวจีนถือว่า “วันเซ็งเม้งเป็นวันที่สำคัญมากที่สุดของครอบครัว จึงไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสานปูย่าตายายของเราอยู่ที่นั่น บางครอบครัวมีพ่อแม่และญาติพี่น้องเดินขึ้นไปบนภูเขาเป็นช่วงหน้าหนาวมีอากาศหนาวเย็นและเป็นช่วงที่ท้องฟ้าแจ่มใสหญ้ากำลังขึ้น มีต้นไม้ออกดอกสวยงาม” (หลาน หลุยเปียว. 2 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) เป็นเทศกาลที่ไม่แปลกที่ชาวจีนจะจดจำ โดยเฉพาะลูกหลานที่ได้ไปร่วมในเทศกาลเซ็งเม้ง

ในยุคแรกชาวจีนรู้จักเพียงแค่ “ประเพณีเทศกาลหานสือ (寒食节) หรือประเพณีเทศกาลอาหารเย็น” เท่านั้น คำว่า “เทศกาลเซ็งเม้ง” (清明节) เริ่มมีขึ้นในสมัยโบราณสมัยราชวงศ์ฮั่นเป็นพิธีการในการฝังศพของจักรพรรดิฉิน หลังจากนั้นชาวบ้านได้เลียนแบบพิธีกรรมฝังศพแบบชนชั้นสูง และกลายเป็นประเพณีหนึ่งของจีน คำว่า “เซ็งเม้ง” ในสมัยราชวงศ์ฮั่น 《淮南子·天文训》中说：春分后十五日，斗指乙，则清明风至) มาจาก “สภาพอากาศที่สดใสและปลอดโปร่ง” จึงตั้งชื่อเทศกาลว่า เซ็งเม้ง ซึ่งหมายถึง “สดใสสะอาด” จนกระทั่งสมัยราชวงศ์ถังจึงได้เปลี่ยนมาเป็นเทศกาลสำคัญของปี และต่อมาในสมัยราชวงศ์ถังมีการเพิ่มพิธีกรรมการทำสะอาดสุสาน

พิธีกรรมและประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคมมนุษย์ และเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมจะให้ระเบียบแบบแผนที่ชัดเจนรวมถึงผลของการแสดงพฤติกรรมตลอดจนแสดงให้เห็นถึงแนวคิด ความเชื่อที่สะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิต ความเป็นมา ความสำคัญ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอารยธรรมในสังคม ประเพณีมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและคุณธรรมความกตัญญูของชาวจีน คือ “เซ็งเม้ง” (ธิดา โมสิกรัตน์. 2555 : 32-33)

จากแนวคิดการสืบทอดและรักษาคุณค่าของวัฒนธรรม ต้องใช้กระบวนการเรียนรู้เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในอันที่จะทำให้เข้าใจคุณค่าของประเพณีที่แท้จริง ดังเช่น การศึกษาประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ในเทศกาลสำคัญ เนื่องจากเป็นปัญหาที่มนุษย์สร้างขึ้นมา นับเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้มีผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม โดยมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมด้วย นั่นคือ การปกป้องรักษา สืบสานวัฒนธรรมที่มีอยู่มิให้สูญหาย และเผยแพร่ให้บุคคลอื่นได้รับรู้รับทราบถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติจีน ตลอดจนการทำนุบำรุงให้เป็นของกลุ่มอยู่ได้ยาวนาน โดยเฉพาะชาวจีนอพยพและชาวไทยเชื้อสายจีนในรุ่นต่อ ๆ มา

ภาพที่ 2 พื้นที่ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วอาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

ที่มา: ปรับจากพื้นที่ใน <http://thailand.kapook.com> 3 มีนาคม 2560

จากแผนที่จะพบว่า ชาวจีนที่พูดภาษาแต้จิ๋วอพยพเข้ามาในประเทศไทยและได้มีลูกหลานเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน มีถิ่นที่อยู่อาศัยกระจายทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร เมื่อสืบค้นข้อมูลถิ่นกำเนิดของชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทย พบว่า เป็นชาวจีนแต้จิ๋วที่มีจำนวนมากในมณฑลกวางตุ้ง มีความหนาแน่นในเมืองซัวเถา ดังแผนที่ดังนี้

ภาพที่ 3 พื้นที่คนพูดภาษาแต้จิ๋วในมณฑลกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

ที่มา: ปรับจากพื้นที่ใน <http://phyblas.blog.jp/20120629.html> 26 มีนาคม 2560

จากแผนที่จะเห็นว่าถิ่นที่อยู่ของชาวจีนแต่จีวอยู่ริมทะเล จึงสามารถเดินทางอพยพมาทางทะเล และตั้งหลักแหล่งในประเทศไทยมายาวนาน

วัฒนธรรมจีนได้เข้ามาผสมผสานอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ พบว่า มีร่องรอยการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างสองดินแดนมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น (汉朝) หลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจีน ได้แก่ “ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ฮั่นฉบับหลวง” (汉书) โดยบันกุ (班固) เป็นบันทึกประวัติศาสตร์ของราชวงศ์ฮั่นตะวันตก (ก่อน พ.ศ. 748-568 หรือก่อน ค.ศ. 20-ค.ศ. 25) บรรยายถึงการเดินเรือผ่านไปยังดินแดนต่าง ๆ ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งพบชื่อเมืองที่นักวิชาการสันนิษฐานได้ว่าเป็นดินแดนของอาณาจักรสยาม (สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. 2553 : 17) เมื่อเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยก็ยังคงรักษาประเพณีต่อ

ถาวร ลิกโกศล (2554 : 158) กล่าวว่า ชาวจีนแต่จีวที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทยมีเทศกาลสำคัญตามประเพณี 8 เทศกาล ได้แก่ เทศกาลตรุษจีน เทศกาลหยวนเซียว ชิงหมิง (เซ็งเม้ง) ตวนอู่ (ขนมจ่าง บ๊ะจ่าง) จงหยวน (สารทจีน) จง (ไหว้พระจันทร์) และตงจื่อ (冬至- ตังจี้ หรือเทศกาลขนมบัวลอย) เทศกาลฉงหยาง เทศกาลสารทจีน ชาวจีนแต่จีวในรุ่นต่อมายังคงรักษาเทศกาลต่าง ๆ ไว้ได้ดี

เทศกาลสำคัญของชาวแต่จีวมีที่มาจากความเชื่อตามลัทธิทางศาสนาที่ชาวแต่จีวนับถือ มีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มากมายตามความเชื่อของตน ดังนั้นชาวจีนทุก ๆ คนในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชนจีน มีความเป็นบุคคลถูกควบคุมเอาไว้ด้วยแบบแผนทางวัฒนธรรม ซึ่งทุกคนจะต้องเกี่ยวข้องปฏิบัติในตามประเพณี เทศกาลจึงมีความสำคัญต่อชีวิตของชาวจีนในฐานะที่เป็นเสมือนจุดรวมของความเชื่อที่ออกมาในรูปของพิธีกรรมและความสนุกสนานร่าเริงของชาวจีนแต่จีวในสังคมไทยและซึ่งไม่สืบทอดจากบรรพบุรุษจีน (มอนเตท คัลเทอร์. 2551 : 124)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้ง ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวจีนแต่จีว เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ อันเป็นไปตามครรลองลัทธิขงจื้อที่เน้นเรื่องความกตัญญูเป็นหลัก รวมถึงความเชื่อไปสู่พิธีกรรมเช่นไหว้และยังเป็นพิธีกรรมในระดับครอบครัวและเครือญาติที่นับถือกัน โดยมีการประกอบพิธีกรรมและธรรมเนียมปฏิบัติการเช่นไหว้ยังคงเหมือนเดิมหรือแตกต่างกัน ทั้งในสภาพของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และกระบวนการที่ทำให้สังคมอยู่ในภาวะทันสมัย แต่ยังคงมีพิธีกรรมที่จะต้องปฏิบัติซึ่งยังคงเหลืออยู่ซึ่งจากการศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งได้สื่อความหมายสำคัญวิถีชีวิตและรูปแบบสังคมของชาวจีนแต่จีว และยิ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของครอบครัวชาวจีนแต่จีวอย่างสมบูรณ์ โดยการวิจัยที่เปรียบเทียบชาวจีนแต่จีวในจังหวัดกรุงเทพมหานครประเทศไทย และชาวจีนแต่จีวในเมืองชัวเถาณฑลกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีนในการทำพิธีกรรมในลักษณะการถ่ายทอดการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทต่าง ๆ ของสังคมรวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงดั้งเดิม ซึ่งจะมีผลกระทบจากต่อวัฒนธรรมประเพณีของชาวจีนในรุ่นต่อมา

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา ช่วง พ.ศ. 2550-2560
2. เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา ช่วง พ.ศ. 2550-2560

1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ลักษณะ คือ แนวคิดการสืบทอดวัฒนธรรมจีนในสังคมไทย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมไทยและจีน ดังต่อไปนี้

1.3.1 การสืบทอดวัฒนธรรมจีนในสังคมไทย

การสืบทอด ความคิด ความเชื่อขนบธรรมเนียม ประเพณี และ เทศกาลของชาวจีนสู่รุ่นลูกหลาน มีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และความคิดความเชื่อส่วนบุคคล ต่อมามีปัญหาเกิดขึ้น เช่น การคิดว่าขนบธรรมเนียมชาวจีนไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ชีวิตในปัจจุบัน การมีความคิดความเชื่อเปลี่ยนแปลงไปการกับวัฒนธรรมใหม่ ผู้ทำหน้าที่สืบทอดไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ในความหมาย หรือความสำคัญของเทศกาลเพียงพอ มีความบกพร่องในการปลูกฝังด้านความคิด ความเชื่อ การปฏิบัติตามธรรมเนียมจากรุ่นตนเอง สู่ลูกหลาน เป็นต้น (เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ : 2554)

1.3.2 การศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมไทย-จีน

การศึกษาเปรียบเทียบเป็นการหาความรู้ มีการเอามาเปรียบเทียบและการเปรียบเทียบนี้มีจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อทำความเข้าใจของทั้งสองสิ่งนั้นได้ดีขึ้น แต่ไม่ใช่เปรียบเทียบสิ่งใดดีหรือไม่

นักมานุษยวิทยายืนยันว่า สังคม วัฒนธรรม และกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ มีอัตลักษณ์เฉพาะที่ สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ และความจำเป็นของสังคมนั้น ๆ ดังนั้น จึงมีแนวคิดที่ไม่ควรที่จะเปรียบเทียบว่าวัฒนธรรมใดดีกว่ากัน หรือเจริญกว่ากัน การศึกษาวัฒนธรรมเชิงเปรียบเทียบจึงเป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการแพร่กระจายของวัฒนธรรม โดยไม่ได้เปรียบเทียบถึงความเจริญ (จันทิรา ธนสงวนค์. 2560 : ออนไลน์)

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1.4.1 กลุ่มประชากร

แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- 1) ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
- 2) ชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา สาธารณรัฐประชาชนจีน

1.4.2 กลุ่มตัวอย่าง

แบ่งเป็น 2 กลุ่ม เลือกแนวทางเจาะจงดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย โดยเลือกชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นผู้มียุตั้งตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน ดังนี้

1.1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเทศกาลเซ็งเม้ง ได้แก่ เจ้าของร้านขายสิ่งของเซ่นไหว้ต่าง ๆ จำนวน 15 คน

1.2) สมาชิกสมาคมมูลนิธิจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย จำนวน 15 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่มีประสบการณ์ในการร่วมงานเทศกาลเซ็งเม้ง อายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน ดังนี้

2.1) นักวิชาการหรือผู้นำชุมชนในเมืองซัวเถา จำนวน 15 คน

2.2) ผู้นำองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเซ็งเม้งในเมืองซัวเถา จำนวน 15 คน

1.4.3 พื้นที่ในการวิจัย

จังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย และเมืองซัวเถา มณฑลกว่างตุง สาธารณรัฐประชาชนจีน

1.4.4 ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยภาคสนามใช้เวลาในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างระหว่างวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2560 ถึง 30 เมษายน พ.ศ. 2560

1.5 คำนิยามศัพท์

1. เทศกาลเซ็งเม้ง หมายถึง ประเพณีไหว้บรรพบุรุษที่สุสานเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ โดยมีอิทธิพลมาจากลัทธิขงจื้อที่เน้นเรื่องความกตัญญูเป็นสำคัญ

2. พิธีกรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติต่อพิธีกรรมโดยมีขั้นตอนการปฏิบัติตามความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชาวจีนแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนในเมืองซัวเถา

3. ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว หมายถึง ชาวไทยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่มีบรรพบุรุษฝ่ายบิดาหรือมารดาเป็นชาวจีนเชื้อสายแต้จิ๋ว หรือบิดาหรือมารดาเป็นลูกหลานชาวจีนเชื้อสายแต้จิ๋ว มีแนวทางปฏิบัติที่เป็นระเบียบและที่นิยมปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษสู่ลูกหลานชาวจีนในแต่ละรุ่น เป็นแนวทางในการปฏิบัติเดียวกัน

4. ชาวจีนแต้จิ๋ว หมายถึง ผู้ที่มีบรรพบุรุษเป็นชาติจีนที่ถือกำเนิดและมีภูมิลำเนาอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้ที่พูดภาษาแต้จิ๋วมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ตามเมืองต่าง ๆ ของเฉาซาน ได้แก่ เมืองซัวเถา (汕头) แต้จิ๋ว (潮州) เจียหยาง (揭阳) ซานเหว่ย (汕尾) และตามท้องถิ่นบริเวณแม่น้ำฮั่น

ในมณฑลกว๋างตุ้ง ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเรียกว่า แม่น้ำหานเจียง หรือฮันเจียง (韩江) สาธารณรัฐประชาชนจีน

5. ลูกหลานชาวจีนแต่จิว หมายถึง ชาวจีนแต่จิวที่เกิดในประเทศไทยและเป็นเชื้อสายของผู้อพยพชาวจีนแต่จิว หรือชาวจีนแต่จิวโพ้นทะเล และตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ส่วนมากจะทำการค้า ทางด้านการเงิน ร้านขายข้าว และยา มีบางส่วนที่ทำงานให้กับภาครัฐ เป็นต้น

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field research) โดยดำเนินการศึกษาวิจัยโดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ศึกษาเทศกาลเซ็งเม้งชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย และชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา มณฑลกว๋างตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

2. สร้างเครื่องมือวิจัยด้วยการตั้งคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ จำนวน 16 ข้อ เกี่ยวกับพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย และชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา มณฑลกว๋างตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

3. ศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย และชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา มณฑลกว๋างตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

4. ปรับแก้ไขเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาและนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย และชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา มณฑลกว๋างตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

5. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ภาพถ่ายจากภาคสนาม รวมทั้งภาพที่สืบค้นจากเอกสารและอินเทอร์เน็ตด้านพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย และชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา มณฑลกว๋างตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

6. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้านความเหมือนและความต่าง เช่น การจัดเตรียมของสำหรับการเซ่นไหว้ ลำดับขั้นตอนของการเซ่นไหว้ ความเชื่อ เครื่องแต่งกายในการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย และชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา (Shantou) มณฑลกว๋างตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

7. นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้รู้และเข้าใจในพิธีกรรมของเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองฮัวเถา
2. ทำให้รู้และเข้าใจความเหมือนและความแตกต่างของการประกอบพิธีในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองฮัวเถา
3. ทำให้ตระหนักในคุณค่าของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งว่าเป็นวัฒนธรรมของจีนแต้จิ๋วที่ยังรักษาและสืบทอดในสาธารณรัฐประชาชนจีนหรือในประเทศอื่น ๆ อันแสดงให้เห็นว่าพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งมีคุณค่าต่อชุมชนแต้จิ๋วอย่างแท้จริง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเปรียบเทียบเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยเรื่องนี้ โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม

2.1.1 ความหมายและลักษณะของประเพณีและพิธีกรรม

2.1.2 ประเพณีและพิธีกรรมกับความเชื่อ

2.2 เทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋ว

2.2.1 ความเป็นมาของเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋วในสาธารณรัฐประชาชนจีน

2.2.2 ความเป็นมาของเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทย

2.3 ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษาวิจัย

2.3.1 ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

2.3.2 ชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเซ็งเม้งของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนในสาธารณรัฐประชาชนจีน

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรม

2.1.1 ความหมายและลักษณะของประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีและพิธีกรรมเป็นคำที่ใช้ควบคู่กัน นักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

ธิดา โมสิกรัตน์ (2555 : 7) อธิบายว่า ประเพณี คือ สิ่งที่ยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นแบบแผนหรือตามแบบอย่างที่ได้กำหนดขึ้น เช่น ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เป็นต้น คนในสังคมจะมีแบบแผนการปฏิบัติเป็นแบบเดียวกันและกระทำสืบต่อกันมา เช่น ประเพณีการทำบุญ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด ประเพณีเกี่ยวกับการตาย การตักบาตร การสวดมนต์ เป็นต้น ส่วนพิธีกรรม คือ การกระทำเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความต้องการ เป็นการกระทำของบุคคล และสังคมที่ยอมรับร่วมกันแล้วกำหนดเป็นประเพณีของสังคม

ศุภลักษณ์ พรกุลวัฒน์ (2539 : 9) อธิบายว่า ประเพณีและพิธีกรรมเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า โดยมีความเกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อ ทั้งความเชื่อในศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือความเชื่อภูตผีปีศาจ เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ สำหรับพิธีกรรมเป็นความเชื่อเชิงภาคปฏิบัติ

ซึ่งจะกระทำในวันพิเศษ เป็นการต่อย้ำถึงความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะส่งเสริมซึ่งกันและกัน นอกจากนี้กิจกรรมประจำวันเกี่ยวกับวิถีชีวิตโดยทั่ว ๆ ไปก็ถือเป็นพิธีกรรมได้เหมือนกัน ถ้าเป็นการกระทำที่ตั้งใจ ทำให้ถูกต้องไม่ผิดกฎเกณฑ์ของส่วนรวม

สุวรรณ กลิ่นพวงศ์ (2552 : 1) อธิบายว่า พิธีกรรมและประเพณีตามความเชื่อ ความศรัทธา พิธีกรรม คือ การกระทำที่คนเราสมมติขึ้น เป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป ประเพณี ขนบธรรมเนียมแบบแผน ประพฤติที่คนส่วนใหญ่ยึดถือเป็นแบบแผนและได้ทำการปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นต้นแบบที่จะให้คนรุ่นต่อ ๆ ไป ประเพณี หมายถึง ระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติสืบกันมา

นงนุช ปาเชียว (2555 : 6) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรมของมนุษย์ในสังคม ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะตน เป็นเครื่องชี้วัดความสามัคคี ความกลมเกลียว การเป็นอันหนึ่งอันเดียวของคนในสังคม

สรุปได้ว่า ประเพณีและพิธีกรรมเป็นการประพฤติปฏิบัติหรือเป็นการกระทำของบุคคลและส่วนของสังคม มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและความเชื่อของคนในสังคมที่ได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง

2.1.2 ประเพณีและพิธีกรรมกับความเชื่อ

ประเพณีและพิธีกรรมมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ 2 ประการ คือ ความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อศาสนา

1) ความเชื่อดั้งเดิม

ความเชื่อดั้งเดิมเป็นความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ซึ่งครอบคลุมความเชื่อในเรื่องผีสาร เทวดา คุณไสย เวทมนตร์ คาถาอาคม โขกลาง ฤกษ์ยาม ซึ่งเป็นความเชื่อในเรื่องสิ่งลึกลับที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ มนุษย์จะพยายามควบคุมและต่อรองกับอำนาจนี้เพื่อให้บรรลุผลตามที่มนุษย์ต้องการ (เสรี พงศ์พิศ. 2539 : 286)

ศิราพร ฐิตะฐาน (2539 : 4) อธิบายว่า ระบบความเชื่อดั้งเดิมหรือความเชื่อด้านไสยศาสตร์เป็นเรื่องของอำนาจเหนือธรรมชาติที่มีอำนาจให้คุณโทษกับมนุษย์ มนุษย์ใช้ประเพณีและพิธีกรรมเป็นสื่อในการต่อรองกับอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นวิธีการที่ตอบสนองความต้องการทางจิตใจของคนในสังคม ประเพณีและพิธีกรรมจึงมีหน้าที่ในการตอบสนองจิตใจของคนในสังคมให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ธิดา โมสิกรัตน์ (2555 : 10) อธิบายว่า มนุษย์มีความเชื่อดั้งเดิมในพลังอำนาจเหนือธรรมชาติว่าเป็นสิ่งลึกลับ มีอำนาจปกป้องคุ้มครองมนุษย์ให้พ้นจากอันตรายหรือสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ได้ หรืออาจจะลดขนาดความเป็นไปในทางไม่ดี ก่อให้เกิดความเดือดร้อนหรือทำให้ได้รับอันตรายถึง

แก่ชีวิตได้เช่นกัน มนุษย์จึงคิดหาวิธีการต่าง ๆ มาทำเป็นพิธีกรรมเพื่อขจัดปัดเป่าอันตรายต่าง ๆ เช่น สรวงสังเวชบูชาเพื่อลดบันดาลให้ได้รับสิ่งที่ดีตามความปรารถนา ความเชื่อและการกระทำที่เป็น ประเพณีและพิธีกรรมเช่นนี้ยังคงต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า ความเชื่อดั้งเดิมเป็นความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องลี้ลับในธรรมชาติที่มีอยู่ มากมาย ซึ่งยังไม่สามารถอธิบายและพิสูจน์ได้ด้วยวิทยาศาสตร์ แต่ก็เกิดประโยชน์ทางจิตใจของ มนุษย์ในเมื่อต้องพบกับความกลัวในสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่น่าหวั่นกลัว มนุษย์จึงสร้าง ประเพณีและพิธีกรรมตามแนวความคิดเชื่อดั้งเดิมของตนและสังคมเพื่อให้หลุดพ้นจากความกลัวและ มีความสุขในชีวิต

2) ความเชื่อศาสนา

ยศ สันตสมบัติ (2537 : 218) อธิบายว่า ระบบความเชื่อและศาสนามีความสัมพันธ์กัน เพราะความเชื่อและศาสนามีความหมายกว้าง ๆ คือ การบวงสรวงบูชา หรือการสร้างสัมพันธ์ทางจิตระหว่าง มนุษย์กับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ซึ่งมนุษย์เชื่อว่าสามารถควบคุมหรือมีอิทธิพลเหนือวิถีทางของธรรมชาติและวิถีชีวิตของมนุษย์ ศาสนา ตามทัศนะทางมานุษยวิทยาจึงบ่งบอกนัยถึงการขยายความสัมพันธ์ ทางสังคมของมนุษย์ออกไปสู่ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีอำนาจเหนือมนุษย์และธรรมชาติ ดังนั้น ศาสนาและความเชื่อทางศาสนาจึงเป็นสิ่งสากลที่เราพบเห็นได้ในทุกสังคมตลอดมาทุกยุคทุกสมัย

ธิดา โมสิกรัตน์ (2555 : 18) อธิบายว่า ความเชื่อและศาสนามีความเชื่อมโยงกัน ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจให้กระทำความดีและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข ศาสนามีคำสอนและข้อกำหนดในการปฏิบัติตนหรือมีศาสนาบัญญัติตามความเชื่อในแต่ละศาสนา เช่น ศาสนาพุทธมีพุทธบัญญัติกำหนดเป็นวินัยหรือวัตรปฏิบัติ 4 ประการ เป็นต้น คนทั้งหลายจะ นำมาปฏิบัติในชีวิตและยึดถือเป็นแบบแผนการประพฤติอย่างเคร่งครัดด้วยความเชื่อและความศรัทธา

ศิราพร ฐิตะฐาน (2532 : 25-26) อธิบายว่า ความเชื่อและศาสนาเป็นกลไกในการ รวมกลุ่มทางสังคมและเอกลักษณ์ของกลุ่มสังคม มีบทบาททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

สรุปได้ว่า ความเชื่อและศาสนาสะท้อนให้เห็นแนวความคิดในการกระทำและการประพฤติ ปฏิบัติตามความเชื่ออำนาจเหนือธรรมชาติ และตามแบบแผนหรือข้อกำหนดตามที่ศาสนาบัญญัติ

2.2 เทศกาลแข่งม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋ว

เทศกาล เป็นช่วงเวลาที่กำหนดไว้ในการทำประเพณีและพิธีกรรมโดยเฉพาะ เช่น ประเพณี และพิธีกรรมเพื่อทำบุญหรือความรื่นเริง ชาวจีนมีเทศกาลแข่งม้งซึ่งเป็นเวลาที่ชาวจีนกำหนดให้ สมาชิกในครอบครัวหนึ่ง ๆ ได้มาทำกิจกรรมร่วมกัน คือ เพื่อกกราบไหว้บรรพบุรุษ ซึ่งแสดงออกถึง ความกตัญญูตามแนวคำสอนของขงจื้อ สำหรับชาวจีนแต้จิ๋วมีประวัติความเป็นมาของเทศกาลแข่งม้ง ที่สืบทอดมาสู่ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว ดังนี้

2.2.1 ความเป็นมาของเทศกาลชิงเม้งของชาวจีนแต่จิวในสาธารณรัฐประชาชนจีน

เทศกาลชิงเม้งในสมัยจีนโบราณ เรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า เทศกาลเดือนสาม มีประวัติมากกว่า 2,000 ปีแล้ว เนื่องจากชาวจีนมีสำนึกในการเซ่นไหว้บรรพบุรุษและวงศ์ตระกูลเป็นอย่างสูง ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่นเป็นต้นมา มีการทำความสะอาดที่หลุมฝังศพบริเวณใกล้เคียง และการเซ่นไหว้หน้าหลุมฝังศพ พัฒนามาเป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่ขาดเสียไม่ได้สำหรับชาวจีนทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นชนชั้นสูงหรือชนชั้นล่าง นักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเทศกาลชิงเม้งดังนี้

ศิระนันท์ รัตนสมจิตร (2547 : 36) อธิบายว่า “ชิงเม้ง” คำเรียกในภาษาจีนแต่จิว หรือ “ชิงเม็งเจี๋ย” (Qing ming jie) ในภาษาจีนกลาง เป็นคำเรียกของเทศกาลไหว้บรรพบุรุษ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อที่ถือว่าความกตัญญูเป็นสิ่งสำคัญ สอนให้มีความกตัญญูโดยเฉพาะต่อบุพการีทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และเมื่อถึงแก่กรรม โดยเป็นธรรมเนียมการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไป ในหนังสือ “หลี่ซือ” (Lishi) กำหนดเป็นกฎเกณฑ์ว่าอย่างน้อยจะต้องไปค่านับหลุมฝังศพปีละ 3 ครั้ง แต่เท่าที่ปฏิบัติในปัจจุบันจะทำเพียงปีละ 1 ครั้ง ในเทศกาลชิงเม้งนี้เท่านั้น

หนังสือเล่าความตามเทศกาลจีน (2550 : 24-25, 34) อธิบายว่า เทศกาล “ชิงเม็งเจี๋ย” เป็นเทศกาลที่มีประวัติช้านานสืบทอดลงมาหลายพันปีและเป็นเทศกาลที่มีความหมายอันลึกซึ้งมาก อีกประเภทหนึ่งของจีน เพราะประชาชนจีนมีคุณธรรมอันดีงาม คือ “ดื่มน้ำคิดถึงแหล่งที่มา ทำเรื่องอะไรต้องระมัดระวัง และหวนระลึกถึงคุณงามความดีผู้ล่วงลับ” ฉะนั้น จึงมีพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษและทำความสะอาดฮวงซุ้ย (ที่ฝังศพ) เพื่อแสดงความระลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษ ตามหลักว่าการจัดตั้งสังคมของประเทศจีนถือชาติวงศ์ตระกูลเป็นพื้นฐาน ฉะนั้น เรื่องบูชาเซ่นไหว้บรรพบุรุษเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

ชนาภา เมธิเกรียงไกร (2559 : 35) กล่าวว่า เมื่อพูดถึงเรื่อง “กินอาหาร หรือเทศกาลอาหารเย็น ถือเป็นเทศกาลที่สำคัญมาก เป็นเทศกาลที่ระลึกถึงเจี๋ยจื่อหุย ในสมัยชุนชิว เจี๋ยจื่อหุย (介子推) ผู้จงรักภักดีในสมัยราชวงศ์ถังที่เกี่ยวกับเทศกาลชิงเม้งว่าเป็นวีรชนชื่อสัตย์ในสมัยราชวงศ์ชุนชิว เกิดความวุ่นวาย จิ้นเหวินกงเจ้าเมืองแห่งก๊กจิ้งต้องระแหร่ร้อนไปอาศัยอยู่ต่างถิ่นเป็นเวลา 19 ปี ตลอดระยะ 19 ปีนี้ เจี๋ยจื่อหุยได้ติดตามคอยรับใช้ตลอดเนื่องจากพลัดถิ่นที่อยู่ มีความยากลำบากมาตลอด แต่เจี๋ยจื่อหุย (介子推) ชื่อสัตย์ต่อจิ้นเหวินกงมาก ไม่พูดบ่นอะไรเลย มีอยู่ครั้งหนึ่งเจี๋ยจื่อหุย (介子推) แอบเชือดเนื้อต้นขาของตนมาปรุงเป็นอาหารให้เจ้าเมืองจิ้นเหวินกง จะจัดเป็นประเพณีที่ทำกันก่อนหน้าวันชิงเม้ง 1-2 วัน ในวันนั้นมีการจุดไฟ สามารถกินได้แต่อาหารเย็นและน้ำเย็นเท่านั้น แต่ชาวจีนให้ความสนใจต่อบรรพบุรุษ จึงทำกิจกรรมในเทศกาลชิงเม้งมากกว่า ทำให้ละเลยเทศกาลอาหารเย็น และเทศกาลนี้จึงค่อย ๆ หายไป ยังมีภาพ 《清明上河图》 Along the river during the qingming festival ซึ่งเป็นต้นแบบในความคิดสร้างสรรค์ที่มีคุณค่าต่อสังคม

ชาวจีนแต่จิวจะกำหนดว่า เทศกาลเซ็งเม้งต้องทำอะไรอย่างเคร่งครัดจึงมีประเพณีและพิธีกรรมที่ทำกันมาอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบันตรงกับช่วงเวลาเดือน 3 เป็นเทศกาลที่มีการประกอบพิธี เช่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสานประจำตระกูล ในวันนั้นจะมีการทำความสะอาดสุสานและบริเวณโดยรอบ และนำก้อนหินวางทับบนกระดาดจะได้ค้นหาหลุมฝังศพเพื่อแสดงว่ามีลูกหลานมาเช่นไหว้บูชาแล้ว ช่วงเซ็งเม้งนั้นเป็นช่วงที่มีอากาศเย็น ท้องฟ้าสดใส หลุมกำลังขึ้น มีต้นไม้ใบหญ้าเขียวชอุ่มสวยงามจึงมีกิจกรรมที่นิยมทำในช่วงเทศกาลนี้ คือ การเล่นว่าวสมัยก่อนเรียกว่าปล่อยว่าวนกเหยี่ยว

เรือนแก้ว ภัทรานูประวัติ (2554 : 23-24) อธิบายว่า ตามหลักฐานธรรมเนียมชาวจีน จะมีการทำบุญเช่นไหว้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับปีละ 3 ครั้ง ได้แก่ วันเซ็งเม้ง วันเช่นไหว้ดวงวิญญาณ ประมาณวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 และวันส่งเครื่องนุ่งห่มสำหรับฤดูหนาว ในวันขึ้น 1 ค่ำเดือน 10 ชาวจีนมีธรรมเนียมไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสานวันเซ็งเม้ง ในช่วง 15 วันแรกของเดือน 3 ของจีน ซึ่งเป็นช่วงที่อากาศแจ่มใส เย็นสบาย เทศกาลเซ็งเม้ง หรือเทศกาลฤดูใบไม้ผลิ เป็นเทศกาลที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเช่นไหว้บรรพบุรุษ เป็นพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูที่บุตรหลานมีต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับ นอกจากนั้น ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของชาวจีนที่ว่า ถึงแม้บรรพบุรุษจะเสียชีวิตแล้ว แต่วิญญาณยังคงอยู่ ยังมีความต้องการข้าวของ เครื่องใช้ อาหาร เช่นเดียวกับคนที่มีชีวิต

อดุลย์ รัตนมันเกษม (2557 : 28) อธิบายว่า ประวัติศาสตร์หลายชิ้นของชาวจีนแต่จิวล้วนเคยบันทึกว่าแต่ละชาติพันธุ์ต่างก็มีการกระทำต่อสิ่งที่พวกเขานับถือ ส่วนจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตชนิดใดนั้น ย่อมแตกต่างกันไปตามแต่ความนับถือของแต่ละชาติพันธุ์ มีการขุดค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับการทำพิธีศพ 2 ครั้ง ในมณฑลกวางตุ้ง เช่น ที่แหล่งอารยธรรมเป่ย์ชิวหรือเป่ย์จง (Beiqiu or Beizhong culture) ที่หมู่บ้านเฉินเฉียวในเมืองเฉาอันได้ขุดพบกระดูกมนุษย์ที่ถูกทาสีแดงเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นหลักฐานยืนยันว่าพวกเขาอดินแดนแต่จิวเคยมีประเพณีการฝังศพตามความเชื่อของเผ่าพันธุ์ และสืบต่อกันมาตามลำดับ

จึงกล่าวได้ว่า ชาวจีนแต่จิวบูชาเช่นไหว้บรรพบุรุษมาตั้งแต่อดีต และกำหนดเป็นเทศกาลเซ็งเม้ง ไม่เพียงแต่เป็นประเพณีและพิธีกรรมที่รำลึกถึงบุคคลใกล้ชิดที่ล่วงลับไปแล้วเท่านั้น หากยังช่วยให้คนที่มีชีวิตอยู่มีที่พึ่งทางจิตใจและความเชื่อ รวมถึงญาติมิตรที่มีชีวิตอยู่ที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของคนสังคม ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้วเป็นพลังให้กำลังใจแก่คนมีชีวิต เป็นที่พึ่งทางใจ และกำลังใจแก่คนในสังคมในยามเผชิญกับอุปสรรคและความยากลำบาก ด้วยแนวคิดเช่นนี้จึงพบว่า ชาวจีนแต่จิวจะดันดันเดินทางกลับบ้านเกิดเพื่อเช่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้งก็เพื่อแสวงหาความสงบสุขสำหรับตนเอง โดยเริ่มจากการทำความสะอาดสุสาน การเช่นบูชา เป็นการกระทำที่นอกจากทำให้ทุกคนรู้สึกสบายอกสบายใจ ชาวจีนยังใช้โอกาสของเทศกาลเป็นวันหยุดเพื่อการพักผ่อนและท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ยอมรับกันว่าชาวจีนแต่จิวมีความขยันขันแข็งและประหยัดอดออม เทศกาลเซ็งเม้งจึงสัมพันธ์กับการทำเกษตรของชาวจีนแต่จิว (China Radio International Thai. 2551 : ออนไลน์) มีการบรรยายถึงเทศกาลเซ็งเม้งว่า “ชิงหมิงเฉียนโฮ่ว จังกวางจ้งโต้ว” มีความหมาย คือ ก่อนและหลังช่วงเวลาเซ็งเม้งเป็นเวลาเหมาะสมที่จะปลูกแต่งปลูกถั่ว และยังมีสำนวนกล่าวว่า การปลูกต้นไม้ต้นใหม่ต้องไม่เกินเทศกาลเซ็งเม้ง ช่วงเวลาก่อนเซ็งเม้งพืชอะไรก็ปลูกขึ้นได้ดีหมด คนจีนจึงเรียกกิจกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งว่า “เดินเล่นในฤดูใบไม้ผลิ”

เนื่องจากเทศกาลเซ็งเม้ง เป็นเทศกาลโบราณที่มีประวัติความเป็นมาหลาย 2,000 กว่าปี และถือเป็นเทศกาลสำคัญ 1 ใน 8 เทศกาล คือ ช้งหยวน (上元) ชิงหมิง หรือเซ็งเม้ง (清明) ลิเซี่ย (立夏) ตวนอู่ (端午) จงหยวน (中元) จงชิว (中秋) ตงจื่อ (冬至) และฉูซี (除夕) ยังเป็น 1 ใน 24 ช่วงการเปลี่ยนแปลงดินฟ้าอากาศของจีนด้วย คือ เทศกาลเซ็งเม้งอยู่ช่วงระหว่างวสันต์ตอนกลางกับวสันต์ตอนปลาย เป็นวาระเริ่มกิจกรรมทางการเกษตร มีสำนวนว่า “หน้าหรือหลังเทศกาลเซ็งเม้งจะเริ่มปลูกถั่วและแตง” “清明前后，点瓜种豆” แปลว่า ก่อนและหลังช่วงเวลาเซ็งเม้งเป็นเวลาเหมาะสมที่จะปลูกแต่งปลูกถั่ว และมีสำนวนอีกว่า “植树造林，莫过清明” หมายความว่า ถ้าจะปลูกต้นไม้อย่าเลยเวลาเทศกาลเซ็งเม้งนั่นเอง

รัฐบาลจีนได้กำหนดให้วันเซ็งเม้งเป็นวันใน “เทศกาลทำความสะอาดสุสานของประชาชนชาติ” จัดให้มีการทำพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษเพื่อให้ประชาชนแสดงความรำลึกถึงญาติมิตรที่ล่วงลับพร้อมกับให้ประชาชนจีนทั่วประเทศหยุดงาน 1 วัน เพื่อเป็นการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดำรงมาอย่างหนึ่งในวันวัฒนธรรมจีนต่อไปและเพื่อให้ครอบครัวสามารถออกไปท่องเที่ยวตามชนเมือง

2.2.2 ความเป็นมาของเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในประเทศไทย

ชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยมีประเพณีและพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งสืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษที่เป็นชาวจีนได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย ดังการอธิบายของนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

วิมลรัตน์ หงส์ร่อน (2537 : 22) อธิบายว่า นับเป็นเวลาหลายร้อยปีชาวจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นชาวจีนภาคใต้ คือ ชาวจีนแต่จิว ทำให้มีชาวจีนแต่จิวได้อพยพมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมากกว่าชาวจีนสายอื่น ๆ การอพยพเข้ามาเพราะชาวจีนถือว่าประเทศไทยเป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ ประกอบกับคนไทยมีนิสัยโอบอ้อมเอื้ออารี ไม่รังเกียจคนต่างชาติต่างภาษา ต่างวัฒนธรรมหรือผู้ที่นับถือศาสนาอื่น ๆ ชาวจีนแต่จิวจึงได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องและเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งกลุ่มชาวจีนแต่จิวได้เพิ่มจำนวนและสร้างครอบครัวมีลูกหลานเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิว ซึ่งได้มีบทบาทเป็นกำลังที่สำคัญและมีสิทธิเท่าเทียมคนไทยในสังคมและวัฒนธรรมไทย

บรมพิลด์ ฟรีน่า (2533 : 9) อธิบายว่า การที่ชาวจีนแต่จิวอพยพเข้ามาประเทศไทย ทำให้มีการผสมกลมกลืนกันทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมระหว่างสองเชื้อชาติ แต่เนื่องจากชาวจีนเป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามที่แน่นแฟ้น ได้นำวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ามาเมืองไทยด้วย ได้แก่ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ เป็นต้น ทำให้ความเชื่อและประเพณีที่สำคัญของชาวจีนไม่ได้ถูกกลืนไปในสังคมไทย ในชั้นลูกหลานรุ่นต่อ ๆ มาที่เป็นชาวไทยเชื้อสายแต่จิวยังคงพยายามรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของบรรพบุรุษของตนเองไว้ ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในประเทศไทยยังรักษาแบบแผนวัฒนธรรมเดิม มีบางส่วนที่มีการกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทยบ้าง ก็ไม่ได้ทำให้วัฒนธรรมเดิมสูญหาย และเป็นการปรับเปลี่ยนที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมจรรยาของสังคมไทย

ขจัตถัย บุรุษพัฒน์ (2517 : 29) อธิบายว่า ชาวไทยเชื้อสายแต่จิวได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยมากกว่าคนจีนเชื้อสายอื่น ๆ และมีบทบาทในด้านสังคมและประวัติศาสตร์ การที่ประเทศไทยมีชาวไทยเชื้อสายแต่จิวอาศัยเป็นจำนวนมากได้ก่อรูปขึ้นด้วยการเข้ามามีส่วนพัฒนาการบ้านเมืองอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาที่ยาวนาน เอกลักษณะที่เด่นชัดของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวที่ ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อของตนเอาไว้ เนื่องจากชาวไทยเชื้อสายแต่จิวเชื่อว่าปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีแล้วจะสามารถช่วยเหลือให้ดำเนินชีวิตในต่างแดนได้โดยมีความมั่นคงทั้งร่างกายและจิตใจรวมทั้งมีบทบาทสำคัญต่อสังคมในการส่งเสริมความสามัคคีในกลุ่มคนชาติเดียวกันด้วย

นอกจากนี้ในประวัติศาสตร์ กล่าวว่า พระเจ้าตากสินได้ประกาศชักชวนคนจีนให้โยกย้ายถิ่นที่อยู่มายังประเทศไทย จึงมีคนจีนแต่จิวจำนวนมากที่อพยพเข้าประเทศไทยในช่วงนั้น ซึ่งเป็นการขุดเซยแรงงานจำนวนมากที่สูญเสียไประหว่างการทำสงคราม รวมทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของไทยให้พัฒนาก้าวหน้าไป ที่กล่าวมานี้เป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้มีคนจีนแต่จิวเข้ามาเป็นจำนวนมาก หลังจากตั้งกรุงเทพเป็นราชธานี เพื่อให้ราชธานีใหม่นี้พัฒนาไปสู่ความก้าวหน้า จึงได้มีการขยายตัวทางการค้า การต่อเรือ การหลอมโลหะ ชุดแร่ และกลสิกรรม เพื่อสนองนโยบายดังกล่าวจึงได้ส่งเสริมให้ชาวจีนอพยพเข้าประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

สมศรี แซ่จิ่ง (2536 : 22) อธิบายว่า ชาวไทยเชื้อสายแต่จิวมีประเพณีสืบทอดเรื่องการเดินเรือค้าขาย และโยกย้ายถิ่นที่อยู่ ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลเชื้อสายแต่จิวมีภาษา วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อในหมู่ของตนเอง และเมื่ออพยพเข้ามาประเทศไทย ชาวจีนเหล่านี้ยังคงรักษาสิ่งเหล่านี้ที่เป็นวัฒนธรรมของตน เป็นการรักษาประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อดั้งเดิมเอาไว้ ประกอบกับสังคมไทยต้องอาศัยความกลมเกลียวผูกพันกันในครอบครัวและในกลุ่มชุมชน ชาวจีนอพยพจึงต้องปฏิบัติตามประเพณีและความเชื่อของคนไทย พร้อมกับได้ปฏิบัติตามวัฒนธรรมเดิมของตนเองก็นำมาปฏิบัติหรือแสดงออกร่วมกันกับคนไทย เช่น การตั้งสมาคมของชาวไทยเชื้อสายแต่จิว ที่เป็นเครื่องผูกพันที่ทำให้เกิดความสามัคคีเกิดขึ้นในกลุ่มชาวจีน และมีการร่วมมือกับคนไทย เช่น บริจาคเงิน

เพื่อช่วยการกุศลกับคนไทยในบริเวณที่ตนอาศัย เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวจีนเชื้อสายแต้จิ๋วมีประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาและที่ผสมผสานกับประเพณีและพิธีกรรมของคนไทย

หลิวซิ่ง ใจทอง (29 มีนาคม 2560 : การสัมภาษณ์) กล่าวว่า คนจีนเป็นคนกตัญญู เมื่อพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ยังมีชีวิตก็ดูแลเอาใจใส่อย่างดีและเมื่อท่านจากไปแล้วก็ต้องระลึกถึง ดังนั้น การมีประเพณีในเทศกาลเซ็งเม้งก็เป็นหนึ่งในประเพณีจีนเพื่อแสดงออกถึงความกตัญญู คนไทยเชื้อสายจีน ได้ถือปฏิบัติประเพณีตามตัวอย่างของบรรพบุรุษมาโดยต่อเนื่อง เมื่อถึงช่วงเทศกาลก็จะจัดพิธีกรรม เป็นกิจกรรมที่ทำโดยพร้อมเพรียงกัน เป็นวิธีการที่ยึดมั่นในวัฒนธรรมของตนอย่างเหนียวแน่น ดังเช่น เทศกาลเซ็งเม้ง เป็นต้น

สรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วเป็นลูกหลานของชาวจีนที่อพยพเข้ามาพักอาศัยในประเทศไทย ได้ดำเนินชีวิตในสังคมไทยโดยยังยึดถือและปฏิบัติตามวัฒนธรรมของบรรพบุรุษชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย ดังนั้นเมื่อถึงเทศกาลที่เคยปฏิบัติอย่างไรก็ตามแบบอย่างบรรพบุรุษ เช่น เทศกาลเซ็งเม้งก็ทำตามประเพณีและพิธีกรรมตามแบบครอบครัวชาวจีนที่เป็นบรรพบุรุษ และได้ อพยพเข้ามา แต่อาจจะปรับเปลี่ยนไปตามเวลาและสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยซึ่งแตกต่างจากสังคมในประเทศไทยสาธารณรัฐประชาชนจีน

2.3 ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษาวิจัย

พื้นที่ศึกษาวิจัย คือ จังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย ที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว และเมืองซัวเถา ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นที่อยู่ของชาวจีนแต้จิ๋ว ผู้วิจัย ได้ศึกษากลุ่มชาวจีนทั้งสองกลุ่มในพื้นที่ดังกล่าว ดังนี้

2.3.1 ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

บัณฑิร อ่อนดำ (2517 : 163) กล่าวว่า ชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทยยังคงมีแนวคิดที่ บ้านเมืองนอนของตนอยู่ที่เมืองจีนจึงมักจะส่งเงินทองกลับไปให้ญาติพี่น้องในประเทศจีนเสมอ เพื่อให้ นำไปซื้อที่ดินหวังจะกลับไปใช้ชีวิตในยามแก่ชราที่บ้านเกิดเมืองนอน เมื่อมีลูกมีหลานก็จะส่งกลับ เมืองจีนทั้งหมด ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในประเทศจีนทำให้ชาวจีนแต้จิ๋วรุ่นต่อมามีทัศนคติที่ เปลี่ยนแปลงไปต่อการดำเนินชีวิตทำให้การส่งเงินกลับเมืองจีนหยุดชะงักลง ความหวังที่จะไปใช้ชีวิต บั้นปลายที่เมืองจีนล่มสลายลง จึงหันมาส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนในประเทศไทยหรือเรียนที่โรงเรียนคริสต์ มีจำนวนน้อยที่ส่งลูกหลานเข้าโรงเรียนจีนในไทย ส่วนพฤติกรรมในบ้านของคนไทยเชื้อสายจีนก็เปลี่ยน ไปด้วย แม้ว่าผู้สูงอายุยังคงพูดภาษาจีนและดำเนินชีวิตแบบจีนแต่เด็กรุ่นลูกหลานพูดภาษาไทย ดำเนินชีวิตแบบคนไทย มีการแต่งงานระหว่างชาวจีนและไทยก็ปรากฏให้เห็นว่ามีการผสมผสาน กลมกลืนระหว่างเชื้อชาติจีนกับเชื้อชาติไทยเสมอ ๆ

สมศรี แซ่จิ่ง (2536 : 16-17) กล่าวว่า คนจีนแต่จิวมีประเพณีสืบทอดเรื่องการเดินเรือค้าขายและโยกย้ายถิ่นที่อยู่ ในอดีตภูมิภาคนี้เดิมของคนจีนแต่จิวอยู่ทางมณฑลเหอหนาน ซึ่งตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำฮวงโห นอกจากนี้ความสามารถในการติดต่อค้าขายของคนแต่จิวเป็นที่ยอมรับสูงมาก ดังจะเห็นได้ว่าในอดีตนั้นคนแต่จิวยังคงรักษาบทบาทสำคัญในวงการค้าทางเรือของไทย ความสามัคคีของชาวจีนนี้เองจะนำพาสู่ศักราชใหม่ของประวัติศาสตร์คนจีน ซึ่งจะก่อให้เกิดผลยาวไกลแน่นอนอน ส่วนการสัญจรทางบกใช้เกวียนเป็นพาหนะ การที่ตัวชุมชนเป็นจุดพักรับผู้โดยสารที่ต้องการเดินทางไปยังกรุงเทพมหานครทำให้ชุมชนเริ่มมีบทบาทด้านการค้าสินค้าดีขึ้น

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การเดินเรือของชาวจีนในอดีตจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนอพยพและชาวไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยรุ่นต่อ ๆ มา โดยเฉพาะตามริมแม่น้ำ เช่น กรุงเทพมหานครที่อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ธนทรัพย์ มีทรัพย์ (2549 : 30) กล่าวว่า ชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายแต่จิวอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีการขยายตัวของพื้นที่ตามลักษณะการใช้พื้นที่ที่มีการขยายออกไปเรื่อย ๆ โดยในระยะแรกของการขยายเมืองยังคงอยู่ในขอบเขตพื้นที่ส่วนที่เป็นกรุงเทพมหานคร ต่อมามีการขยายไปยังจังหวัดข้างเคียงที่อยู่ติดกันตามลักษณะการเติบโตของเมืองแบบมหานคร และได้เติบโตมากขึ้นจากการมีส่วนขยายของครอบครัวไปยังสถานที่อื่น ๆ ในลักษณะของ EBMR (Extended Bangkok Metropolitan Region) ที่มีความเป็นเมืองที่ต่อเนื่องติดต่อกัน และมีความเป็นเมืองที่เรียกว่า อภิมหานคร (Megalopolis) ดังนั้นชาวจีนจึงทำมาค้าขายในเขตเมืองรวมทั้งเมืองหลวง คือ กรุงเทพมหานคร และขยายตัวตามการพัฒนาของบ้านเมืองต่อไป

นอกจากนี้ การตั้งถิ่นฐานในจังหวัดกรุงเทพมหานครยังเกี่ยวข้องกับแนวคิดที่ว่า มนุษย์มีพฤติกรรมการสื่อสารภาษาในบริบทชีวิตประจำวัน ชาวจีนก็เช่นกันมีพฤติกรรมการสื่อสาร 2 รูปแบบ คือ พฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนภายในและภายนอกครอบครัว โดยมีทั้งรูปแบบพฤติกรรมการสื่อสารที่เป็นกิจจะลักษณะ และพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนที่ไม่เป็นกิจจะลักษณะ มีทั้งพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนล้วน ๆ และพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนปนไทยผ่านรูปแบบประโยคซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพด้านพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีน ขึ้นอยู่กับทักษะทางภาษาจีนของแต่ละคนจะมีความจริงจังในการสื่อสารภาษาจีนมากที่สุด คือ ระหว่างสมาชิกรุ่น 1 กับรุ่น 1 รองลงมา ก็คือ รุ่น 1 กับรุ่น 2 ส่วนพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนระหว่างรุ่น 1 กับสมาชิกรุ่น 3 ส่วนใหญ่จะเป็นพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนปนไทยและอาจจะไม่มีพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนระหว่างรุ่นระหว่างสมาชิกรุ่นที่ 2 กับสมาชิกรุ่นที่ 3 ในบางครอบครัว ส่วนชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในจังหวัดกรุงเทพมหานครมีพฤติกรรมการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภาษาจีน มีทั้งเกิดขึ้นในครอบครัวและนอกครอบครัวเป็นการสืบทอดประเพณีและพิธีกรรม 2 ลักษณะ คือ การสืบทอด แบบทางตรงและทางอ้อม เช่น การปฏิบัติตนเองเป็นต้นแบบ การสอน การบังคับ การใช้

ภาษาจีนในชีวิตประจำวัน การรับสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาจีน การโน้มน้าวใจเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาจีน

สรุปว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวมีความเป็นอัตลักษณ์ในด้านความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษชาวจีนที่แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น ๆ จากการเดินทาง การค้าขาย รวมทั้งพฤติกรรมการสื่อสารในกลุ่ม ได้สร้างอัตลักษณ์ที่ร่วมกันและแตกต่างกันกับกลุ่มชาวจีนอื่น ๆ ทำให้ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวมีการรวมกลุ่ม การดำรงรักษาวัฒนธรรม วิถีคิด ความเชื่อ และศาสนา ฯลฯ ที่มีการจัดพิธีกรรมร่วมกันในเทศกาลต่าง ๆ มีกระบวนการสืบทอดและกระบวนการสร้างขึ้นใหม่ตามการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคม ดังเช่น ประเพณีเช่นไหว้บูชาบรรพบุรุษที่สุสานเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษจึงทำให้สถาบันครอบครัวและสังคมชาวจีนมีความมั่นคง

2.3.2 ชาวจีนแต่จิวในเมืองชัวเถา

ชาวจีนแต่จิวในเมืองชัวเถาลักษณะทางกายภาพการตั้งถิ่นฐานของชุมชนดั้งเดิมที่มีลักษณะเกาะตัวอยู่ คือ ริมแม่น้ำห่านเจียง มีรูปแบบทรงสถาปัตยกรรมเป็นเรือนบ้านแถวค้าขายแบบมีลักษณะเรือนเครื่องนํ้าอยู่กันอย่างเบียดเสียด มีถนนแคบ ๆ ตลาดขายของลักษณะเป็นอาคารชั่วคราวเปิดโล่งขนาดของชุมชนมีขนาดเล็ก การสัญจรเดินทางติดต่อกับบริเวณโดยรอบชุมชนและชุมชนใกล้เคียงโดยใช้การสัญจรทางแม่น้ำเป็นหลัก จึงมีความเชื่อมโยงกับการอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

สมศรี แซ่จิง (2536 : 50-51) กล่าวว่า คนจีนแต่จิวมีความเชี่ยวชาญในเรื่องการเดินทางเรือค้าขายและโยกย้ายถิ่นที่อยู่ มีภูมิลำเนาในมณฑลเหอหนาน ซึ่งตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำฮวงโห และย้ายถิ่นฐานมาอยู่ทางตอนใต้ของมณฑลฮกเกี้ยน ซึ่งเส้นทางอพยพของคนจีนแต่จิวเลียบชายฝั่งทะเล ชาวจีนแต่จิวจึงชำนาญการเดินทางเรือค้าขาย มีการค้าติดต่อกับเมืองต่าง ๆ ของจีน เช่น เทียนสิน อี้จิว หิงจาบ เอียนไต ชิงเตา เจียงไฮ้ และเมืองท่าที่ตั้งอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง

คนจีนแต่จิวได้เดินทางมาค้าขายกับประเทศไทยในคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 กรุงเทพฯยุคยาตอนกลางเป็นศูนย์กลางค้าขายเอเชียตะวันออกเฉียงไกล จึงมีชาวจีนเข้าร่วมการค้าและให้บริการเดินเรือแก่สถานที่ต่าง ๆ จนถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 คนจีนแต่จิวยังคงรักษาบทบาทสำคัญในวงการค้าทางเรือและมีการอพยพจากความไม่สงบภายในประเทศจีน จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่ศักราชใหม่ของประวัติศาสตร์คนจีนซึ่งเข้ามาในประเทศไทยจำนวนมากมาย

เนตรนภา เกตุเทียน (2559 : 11) กล่าวว่า กลุ่มชาวจีนแต่จิว คือ ชาวฮั่นที่เป็นคนท้องถิ่นในเฉาซานทางภาคตะวันออกของมณฑลกวางตุ้งในประเทศจีน ซึ่งพูดภาษาถิ่นแต่จิวและรู้จักกันภาษาจีนกลางว่า Chaozhou ren และภาษาจีนกวางตุ้งว่า Chiuchow yan คนเชื้อชาติจีนแต่จิวโดยทั่วไปใช้คำเรียกตนเองว่า ตังนั้ง ซึ่งใช้แทนตัวเองว่าเป็นชาวแต่จิว ตรงกันข้ามกับคำ ฮวงนั้ง ซึ่งชาวแต่จิวใช้เรียกคนไทย และชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวโดยทั่วไปใช้ ตังหนั่งเกี้ย เพื่อระบุความเป็นคนจีนในไทยตามความหมายทางวัฒนธรรม

ชาวจีนแต่จิวมีความถนัดในการเล่นเรือและทำการประมง เช่น ทำธุรกิจ โรงงานทำน้ำปลา ทำหอยตอง ปลาแห้ง ส่วนบางกลุ่มมีความถนัดด้านการเกษตร เช่น ปลูกอ้อยทำน้ำตาล ปลูกพริกไทย การทำสวนพลู รวมไปถึงการทำธุรกิจการค้าข้าว โรงงานผลิตยาง การประกันภัยการธนาคาร ยังมีความถนัดในด้านการทำอาหาร เช่น ต้มชา โจ๊ก บะหมี่กวางตุ้ง และงานช่างกลึง เช่น งานหล่อโลหะ งานเชื่อมโลหะ งานประกอบและขึ้นรูป

ชนาภา เมธีเกรียงไกร (2559 : 96) กล่าวว่า ชาวจีนแต่จิวยังดำเนินชีวิตและประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของตนผสมผสานกับคนในพื้นที่อย่างมาก โดยประเพณีเซ็งเม้งเป็นประเพณี เช่นไหว้บรรพบุรุษที่หลุมฝังศพของชาวจีน เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว

สรุปได้ว่า ลักษณะของชาวจีนแต่จิวในเมืองชัวเถามีถิ่นที่อยู่ริมแม่น้ำห่านเจียง ปัจจุบันเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชัวเถาและเขตทดลองความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมชาวจีนโพ้นทะเล มีการติดต่อและการอพยพเนื่องจากความสามารถในการเดินเรือ การค้าขาย และความไม่สงบภายในประเทศจีน เมื่อเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่อยู่ก็ปรับวิถีชีวิตให้เหมาะสมโดยยังรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมจีนไว้อย่างมั่นคงสืบทอดในรุ่นลูกหลานที่เป็นคนไทยเชื้อสายแต่จิวในรุ่นต่อ ๆ มา

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเซ็งเม้งของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย

การศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทยดังนี้

ชนาภา เมธีเกรียงไกร (2559) ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน ชุมชนตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและความเปลี่ยนแปลงของประเพณีทางสังคมรวมถึงกระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนชุมชนตลาดบ้านใหม่ และเพื่อวิเคราะห์กระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมชุมชนตลาดบ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ขอบเขตของการวิจัย คือ ด้านพื้นที่ที่เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาชุมชนตลาดบ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา และด้านเนื้อหาศึกษาวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ประเพณี พิธีกรรมความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีน ทั้งรูปแบบและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในประเพณีทางสังคมและกระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนชุมชนตลาดบ้านใหม่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนตลาดบ้านใหม่เป็นชุมชนที่มีชาวจีนแต่จิวอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาค้าขายตั้งหลักแหล่งที่อยู่อาศัย แต่งานและสร้างครอบครัว การรวมกลุ่มกันของชาวจีนแต่จิวนี้ก่อให้เกิดความรักใคร่สามัคคีกลมเกลียว ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเสมอ ภายในชุมชนมีศาลเจ้าที่เป็นศูนย์รวม

จิตใจของชาวจุมนชนสองแห่ง ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อ โกมินทร์ หรือเทพเจ้านาจา และศาลเจ้าแม่ทับทิม ซึ่งเป็นที่เคารพบูชาของชาวจุมนชนตลาดบ้านใหม่ และความศรัทธา ความเชื่อ รวมถึงค่านิยมในด้านความกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ถูกปลูกฝังมาส่งผลให้ชาวไทยเชื้อสายจีนจุมนชนตลาดบ้านใหม่ ปัจจุบันยังคงมีการบูชาเทพเจ้าบรรพบุรุษรวมถึงวิญญาณต่าง ๆ

พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2553) ศึกษาวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอโพธาราม : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงอารมณ์สะเทือนใจกับการสอนคติธรรมทางอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน ด้านการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมรวมรูปแบบใหม่ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอโพธาราม และเพื่อศึกษาถึงผลกระทบของศาสนาเต๋าและศาสนาพุทธมหายานที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน ในอำเภอโพธาราม และเพื่อค้นหาผลกระทบของของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวมีต่อกลุ่มภาษาจีนถิ่นอื่น ๆ โดยมีพิธีกรรมการเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งที่สุสาน เพื่อจัดเป็นสุสาน เพื่อจัดการฌาปนกิจศพ และเพื่อสงเคราะห์การกุศล ขอบเขตของการวิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้เพียงตำบลเดียว คือ ตำบลโพธาราม ซึ่งเป็นเขตเทศบาลเมืองเท่านั้น ผลการวิจัย พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนได้มีการจัดหาที่ฝังศพที่เป็นของกลุ่มภาษาถิ่นตนเช่นเดียวกับสมาคมแต่จิวมีสุสานวัดตอนที่กรุงเทพมหานคร การศึกษา พบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนมีการร่วมมือกันอย่างดีและมีองค์กรของชาวจีนสำหรับจัดงานประจำปี อีกทั้งมีปัจจัยอื่นจากภายนอกดังได้กล่าวมาแล้วจึงทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีนที่ปฏิบัติกันในตลาดยังคงปฏิบัติกันสืบต่อไปอีกนานเท่านาน

ศิระนันท์ รัตนสมจิตร (2547) ศึกษาวิจัยเรื่องเซ็งเม้ง : ความหมาย พิธีกรรม และความเปลี่ยนแปลง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายของพิธีกรรมและการให้ความหมายต่าง ๆ ในการประกอบพิธีกรรมเซ็งเม้งของคนจีนอพยพและคนไทยเชื้อสายจีนแต่ละรุ่น เพื่อศึกษาการถ่ายทอดความเชื่อ พิธีกรรมจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง และเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการผสมผสานทางวัฒนธรรมของพิธีกรรมเซ็งเม้งและการรักษาอัตลักษณ์ของวัฒนธรรม (เซ็งเม้ง) ของกลุ่มคนไทยเชื้อสายจีนขอบเขตของการวิจัย คือ เซ็งเม้งในครอบครัวคนจีนแต่จิวที่อาศัยอยู่ในบริบทของความเป็นจีน โดยเลือกศึกษาในชุมชนวานิชสัมพันธ์ ผลการวิจัย พบว่า พิธีกรรมเซ็งเม้งสามารถเป็นตัวอธิบายลักษณะโครงสร้างครอบครัวของชาวจีนได้อย่างสมบูรณ์ที่เน้นการให้ความสำคัญต่อระบบอาวุโส การให้สิทธิอำนาจแก่ฝ่ายชายเป็นหลัก โดยผ่านขั้นตอนในพิธีกรรมที่ระบุถึงประธานในการเซ่นไหว้ ลำดับของบุคคลในการเซ่นไหว้ การให้ฝ่ายหญิงเป็นผู้จัดเตรียมของโดยที่ฝ่ายชายไม่ต้องเข้ามาช่วยอันเป็นลักษณะการแบ่งหน้าที่และอำนาจในตัว นอกจากนี้ในการศึกษาได้พบว่า คนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามเทศกาลจีนบางเทศกาลซึ่งสาเหตุการเลือกปฏิบัติพิธีกรรมเฉพาะบางอย่างและที่ยังปฏิบัติอยู่ก็ไม่กระทำพิธีกรรมตามขั้นตอนรายละเอียดดังที่บรรพชนได้กระทำมานั้น

วิมสรัตน์ หงส์อ่อน (2537) ศึกษาวิจัยเรื่องฮวงจุ้ย : บทบาทของความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยต่อการทำกิจกรรมค้าของชาวจีนแต่จิว กรณีศึกษาธุรกิจการค้าย่านเยาวราชตั้งแต่วงเวียนโอเดียนถึงสี่แยกราชวงศ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงบทบาทของฮวงจุ้ยในการประกอบธุรกิจของชาวจีนเพื่อทราบประวัติความเป็นมาของศาสตร์เกี่ยวกับฮวงจุ้ยและเพื่อศึกษาคติวิถีการดำเนินการและการแก้ไขฮวงจุ้ยสำหรับธุรกิจ ขอบเขตของการวิจัย คือ ศึกษาเขตการศึกษาในเรื่องฮวงจุ้ย : บทบาทของความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยที่มีต่อการทำกิจกรรมค้าของชาวจีนแต่จิว กรณีศึกษาธุรกิจการค้าย่านเยาวราชได้มุ่งศึกษาเฉพาะชาวจีนบริเวณวงเวียนโอเดียนจนถึงสี่แยกราชวงศ์ โดยมีการสัมภาษณ์ประกอบในการพิจารณาผลการวิจัย พบว่า ชาวจีนเป็นชนชาติที่มีวัฒนธรรมที่เจริญสูงสุดชาติหนึ่ง ความเจริญด้านต่าง ๆ เมื่อมีการอพยพเข้ามาประเทศไทยด้วยเหตุผลหลายประการ คือ ความอดอยาก แห้งแล้ง สงคราม การถูกกดขี่ จึงมีการอพยพออกนอกประเทศเพื่อที่จะแสวงหาถิ่นที่อยู่ที่ทำกินใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากพอที่จะเลี้ยงตนเองก็ได้รวมกลุ่มกันระหว่างคนจีนเชื้อชาติเดียวกันแม้จะถูกควบคุมด้วยระบบและการควบคุมกันในสังคม ซึ่งในการควบคุมให้สังคมอยู่อย่างสงบได้ก็โดยการใช้ระบบความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี มาช่วยขัดเกลา กำหนดข้อห้ามในการประพฤติปฏิบัติแก่สมาชิกทำให้กลุ่มสังคมสามารถปกครองและดำรงซึ่งความเป็นกลุ่มได้อย่างสงบเรียบร้อย กลุ่มคนจีนในย่านเยาวราชส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่เคร่งครัดกับความเชื่อวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมเป็นอย่างมาก ความสำคัญของความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยที่มีต่อชาวจีนแต่จิวย่านเยาวราชสามารถจำแนกได้หลายประการด้วยกัน คือ ในด้านธุรกิจการค้า ด้านสังคมและด้านดำเนินชีวิต ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยเข้ามามีบทบาทและรูปแบบหน้าที่เป็นอย่างมากในด้านธุรกิจการค้าของสังคมไปอย่างดี

นภัสวรรณ สุภาพิศย์ (2531) ศึกษาวิจัยเรื่องพิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคติความเชื่อและพิธีกรรมศพของคนจีนแต่จิวก่อนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี เพื่อศึกษารูปแบบของพิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี และเพื่อศึกษาปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงและการผสมผสานทางวัฒนธรรมในการจัดพิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี ขอบเขตของการวิจัย คือ ครอบครัวชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวที่มีบรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองจีนและปัจจุบันมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า พิธีกรรมศพของคนจีนเป็นพิธีที่มีวิวัฒนาการมานานมาก ในระยะแรกของพิธีกรรมศพนั้นชาวจีนนำความเชื่อของลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋าผสมผสานกัน กล่าวคือ ลัทธิขงจื้อสอนให้บุตรหลานมีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษชาวจีนจึงต้องฝังศพเท่านั้นไม่นิยมการเผาศพ เนื่องจากการฝังศพสามารถจารึกชื่อแซ่และคุณความดีของบรรพบุรุษไว้ที่หินแกะสลักหน้าสุสาน และมีการเขียนป้ายชื่อของบรรพบุรุษไว้กราบไหว้บูชาที่บ้านอีกด้วย เมื่อครบรอบวันซึ่งเมื่อบุตรหลานจะต้องมีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษเพื่อแสดงถึงความกตัญญูอย่างไม่ขาดระยะ ส่วนลัทธิเต๋าสอนในเรื่องธรรมชาติการหาฮวงจุ้ยจึงต้องหาทำเลทางฮวงจุ้ยธรรมชาติที่เหมาะสมและสามารถเกื้อกูลให้บุตรหลานมีโชคลาภในอนาคต เมื่อชาวจีน

ได้รับคติมหายานเข้าไว้จึงมีการจัดศาสนาพิธีขึ้นเพื่อชำระล้างบาปและมลทินของดวงวิญญาณให้บริสุทธิ์ และสร้างกุศลกรรมให้แก่ดวงวิญญาณได้ประสบสุคติในปรโลก ซึ่งจะส่งผลให้อำนาจของคุณพระรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลให้ดวงวิญญาณบรรลถึงความสุขอย่างแท้จริง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมเชิงมั่งของคนไทยเชื้อสายจีนสามารถสรุปได้ว่า คนไทยเชื้อสายจีนได้รับคำสั่งสอนจากบรรพชนรุ่นต่อรุ่นซึ่งชาวจีนแต่จิวที่อพยพมาอยู่ที่ประเทศไทย ก็ได้นำวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนมาถือปฏิบัติยังดินแดนประเทศไทยวัฒนธรรม ความเชื่อดั้งเดิมที่เคยประพฤติอยู่ในเมืองจีน ด้านประเพณีในเทศกาลมีการเปลี่ยนแปลงบ้างตามความจำเป็นซึ่งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนมีการคงอยู่และการเปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อสภาพสังคม และวัฒนธรรม มีการสืบทอดความเป็นจีนผ่านการทำความเข้าใจและสัญลักษณ์ทางศาสนาของชาวจีน สู่ลูกหลานในสังคมไทย สำหรับการกำเนิดและการพัฒนาของวัฒนธรรมและสังคมทำให้ชาวไทยเชื้อสายจีน มีความขยันหมั่นคงและยึดมั่นปฏิบัติประเพณีตลอดมา โดยในด้านประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อ ดังนั้น พิธีกรรมเชิงมั่งเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างครอบครัวอย่างมาก เป็นสัญลักษณ์ที่แทรกอยู่ในพิธีกรรม เป็นตัวเชื่อมโยงความเป็นครอบครัวและความสามัคคีในเครือญาติของครอบครัวชาวจีน

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเชิงมั่งของชาวจีนในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพิธีกรรมในเทศกาลเชิงมั่งของชาวจีนนั้นมีเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาถึงลักษณะของประเพณีและวัฒนธรรมในเทศกาลเชิงมั่ง และการศึกษางานเชิงมั่งด้านอิทธิพลทางวัฒนธรรมมีต่อชนชาติจีนและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเชิงมั่งของจีน ดังนี้

LU JUAN (2557) (鲁娟非物质文化遗产视野下的清明节研究) ศึกษาวิจัย เรื่องการมองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในเทศกาลเชิงมั่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อกระบวนการและเวลาการกำเนิดวัฒนธรรมในเทศกาลเชิงมั่ง ขอบเขตของการวิจัยคือ การเช่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน และเที่ยวในฤดูใบไม้ผลิ ผลการวิจัย พบว่า เชิงมั่งเป็นวันที่ชาวจีนจะทำความสะอาดสุสานของบรรพชน การป้องกันวัฒนธรรมของเชิงมั่ง การพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมกับรัฐบาล โดยมีการจัดเทศกาลเชิงมั่งที่เรียกร้องความสนใจในเทศกาลเชิงมั่ง โดยให้รางวัลผู้ที่มีส่วนร่วมในประเทศและดำเนินการบูชา ให้ความรู้ประชาชนไม่ลืมวัฒนธรรม เสริมสร้างความรักชาติ และการศึกษาของประชาชน บางคนอยู่ที่ต่างประเทศก็ได้กลับมาเพื่อทำความสะอาดสุสานของบรรพชนในช่วงเทศกาลเชิงมั่ง นอกจากนี้ ผลการวิจัย พบว่า เทศกาลเชิงมั่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นมรดกของจีนอย่างถ่องแท้ ซึ่งความรู้ดังกล่าวถือเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิตจึงให้เห็นคุณค่าวัฒนธรรมเชิงมั่งร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติเพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนอง กระแสวัฒนธรรมอื่น ๆ อย่างเหมาะสม มีการจัดทำระบบเครือข่ายเทศกาลด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็น

ศูนย์กลางเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานเพื่อให้ประชาชนเข้าใจสามารถเลือกสรรตัดสินใจ และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ทั้งนี้สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมซึ่งมีมากยิ่งขึ้นด้วย

FU QIU TING (2556) (付秋婷清明节的民俗文化研究) ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาประเพณี วัฒนธรรมในเทศกาลชิงเม้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัฒนธรรมของชิงเม้ง และการให้ความหมายต่าง ๆ ในการประกอบพิธีกรรมชิงเม้งของคนจีนเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลง การผสมผสานทางวัฒนธรรมของพิธีกรรมชิงเม้งในประเทศและต่างประเทศ และการรักษาอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมชิงเม้งของกลุ่มคนจีน ขอบเขตของการวิจัย คือ ประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในเทศกาลชิงเม้งของชาวจีน ผลการวิจัย พบว่า เทศกาลชิงเม้งเป็นหนึ่งในเทศกาลดั้งเดิมของประเทศจีน รูปแบบของพฤติกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นพิธีกรรมสำหรับกลุ่มทั่วไปที่กระทำเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ ความหมายของทางวัฒนธรรมในเทศกาลชิงเม้งถือคติวิญญาณและอารมณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศจีน เทศกาลชิงเม้งเป็นหนึ่งในยี่สิบสี่ฤดูกาลของจีน ชาวจีนโบราณแบ่งฤดูกาลของปีเป็นยี่สิบสี่ฤดู สำหรับสัญลักษณ์ในวันหยุดของวันหยุดสากลในเทศกาลชิงเม้ง ประเพณีที่สำคัญที่สุดของชาวจีน คือ ไปไหว้บรรพบุรุษที่หลุมฝังศพซึ่งถือเป็นการแสดงความกตัญญู การเคารพ และระลึกถึงบรรพบุรุษ

QIU SHOU (2554) (邱收清明节与中国的民间信仰) ศึกษาวิจัยเรื่องเทศกาลชิงเม้งกับความเชื่อของชาวจีน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อของชาวจีนในเทศกาลชิงเม้ง ขอบเขตของการวิจัย คือ ด้านประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และวัฒนธรรม ผลการวิจัย พบว่า มีการเรียบเรียงความคิดโครงสร้างของการกำเนิดและการวิวัฒนาการของวัฒนธรรมชิงเม้ง และได้สรุปออกมาว่า เทศกาลชิงเม้งเป็นส่วนหนึ่งประเพณีที่สำคัญมากที่สุดของชาวจีน เป็นประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งหากพิจารณาถึงมูลเหตุของประเพณีในด้านประวัติศาสตร์ทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและอื่น ๆ การทำเช่นนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนให้มีการปฏิสัมพันธ์ความบันเทิงในสิ่งที่ภาคภูมิใจร่วมกันมีความสุขและความสามัคคีกันทำให้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างและพัฒนาศักยภาพเพื่อการเจริญเติบโตทางวัฒนธรรมเพราะความเป็นจีนไม่ได้อยู่ที่รูปแบบแต่อยู่ในวิญญาณ อยู่ในความเชื่อ ความนับถือต่อบรรพบุรุษที่สัมผัสได้จากจิตวิญญาณของความเป็นจีนเอง โดยประเพณีนี้ได้สืบทอดมายาวนานเป็นหลายพันปี ดังนั้นประเพณีชิงเม้งน่าจะเป็นคติชนประกอบพิธีกรรมที่มีความสนใจและคนที่จะเรียนรู้เพื่อการอนุรักษ์มีมติรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติของโลก โดยกล่าวถึงการบูชาบรรพบุรุษเป็นพิธีกรรมที่แสดงถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ โดยเชื่อว่าวิญญาณของบรรพบุรุษยังคงมีอยู่และปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบท่ออนาคตของลูกหลานรุ่นต่อรุ่น

LI DECHAO (2553) (李德超 清明祭祖乱象, 拷问传统文化如何继承)

ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาคความสับสนวุ่นวายในพิธีเทศกาลเซ็งเม้งและประเพณีสืบทอดวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคความสับสนวุ่นวายในพิธีเทศกาลเซ็งเม้งและเพื่อศึกษาคความหมาย ลักษณะ และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเทศกาลเซ็งเม้ง รวมถึงศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกลุ่มชาวจีน ขอบเขตของการวิจัย คือ พื้นที่ในเมืองชั้นห่วย มณฑลกวางตุ้ง ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบ ลักษณะ และประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องในเทศกาลเซ็งเม้ง โดยมีสถานที่ที่แตกต่างกันรูปแบบของบรรพบุรุษจึงทำให้ ชาวบ้านบางคนไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน การเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ Hall และการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ที่บ้าน การเซ่นไหว้บรรพบุรุษส่วนใหญ่มีในวันตรุษจีนและเทศกาลเซ็งเม้ง โดยเนื้อหาสาระแล้ว ประเพณี คือ สิ่งทีคนในสังคมส่วนรวมสร้างขึ้นให้เป็นมรดกที่ผู้เป็นทายาทจะต้องรับไว้และปรับปรุง แก้ไขให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปรวมทั้งมีการเผยแพร่แก่คนในสังคมอื่นด้วย รูปลักษณะสำคัญ ๆ ของประเพณี เท่าที่เรารู้จะมองเห็นได้ซึ่งมีการเฉลิมฉลองของครอบครัวในวันตรุษจีนและการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ที่สุสานในเทศกาลเซ็งเม้ง โดยสรุปประเด็นสำคัญว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจจากพิธีใหญ่ของการเซ่นไหว้ ในเทศกาลเซ็งเม้ง การเซ่นไหว้บรรพบุรุษมีความเปลี่ยนแปลงไปทางไม่ดี การเลือกสร้างหลุมฝังศพ สถาปัตยกรรม และการพัฒนาและยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ได้มากขึ้น

YUAN QI (2548) (延祺勿忘清明节的文化内涵) ศึกษาวิจัยเรื่องอย่าลืมนัย ความหมายเชิงวัฒนธรรมของเทศกาลเซ็งเม้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคความหมายวัฒนธรรมของ เทศกาลเซ็งเม้งในจีน เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวจีนเพื่อสร้างให้เกิด ความร่วมมือกันในสังคม โดยการเผยแพร่ข้อมูล เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องวัฒนธรรม และการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของเซ็งเม้ง ขอบเขตของการวิจัย คือ ความเป็นอยู่ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของชาวจีน และศึกษารูปแบบและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในประเพณีเซ็งเม้ง ทางสังคมของชาวจีน ผลการวิจัย พบว่า เทศกาลเซ็งเม้งมีประวัติยาวนานและมีเอกลักษณ์ของตน เทศกาลเซ็งเม้งเป็นเทศกาลที่สำคัญที่สุดเทศกาลหนึ่งในรอบปีที่แสดงออกถึงความกตัญญูที่มีต่อ บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ สำหรับการศึกษาคของชาวจีนในสมัยโบราณเป็นการศึกษาคแบบสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีรวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนโดยมีบ้าน วัด และวังเป็นศูนย์กลางในการศึกษาคอบรม กล่าวคือ บ้านเป็นศูนย์กลางในการอบรมปมนิสัย กริยามารยาท รวมถึงวิชาหาเลี้ยงชีพของครอบครัว โดยมีพ่อแม่หรือผู้สูงอายุในหมู่บ้านเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ทำให้ผู้อยู่เย็นเป็นสุขจนเกิดการเรียนรู้ฝึกฝน ชำนาญและสามารถสืบทอดต่อได้ วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ ประกอบพิธีกรรมและอบรมเทศนาธรรมหรือถ่ายทอดศิลปะวิชาการแก่ลูกศิษย์หรือฆราวาสศาสน ซึ่งเทศกาลเซ็งเม้งเป็นเทศกาลที่สำคัญมากในด้านวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวจีน เทศกาลเซ็งเม้งยังเรียกว่า เทศกาลเดินเที่ยว เทศกาลเซ่นไหว้บรรพบุรุษ และเทศกาลสารทจีน เป็นต้น ซึ่งการจัดเตรียมสำหรับ ของเซ่นไหว้บรรพบุรุษและยังกล่าวถึงหลุมฝังศพ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ได้เข้าใจการถ่ายทอดการรับและปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเพณีและพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง แม้ว่ามัลักษณะเฉพาะตนโดยมีการถ่ายทอดและสอดแทรกความคิดทางอุดมคติอันรวมถึงคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในทั่วโลกด้วยเช่นกัน มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามบริบทของสังคม กาลเวลา การพัฒนาของโลกในปัจจุบัน แต่หัวใจสำคัญหรือหลักใหญ่ ๆ ในเรื่องการแสดงความกตัญญูก็ยังคงมีอยู่ ดังนั้นการถ่ายทอดถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้พิธีกรรมเซ็งเม้งยังคงมีให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า ในชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบพิธีกรรมเซ็งเม้งของชาวจีนความทันสมัยได้เข้ามามีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของสังคมทุกด้านซึ่งปัจจัยที่ส่งผล อันได้แก่ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การศึกษา และความเชื่อ ค่านิยมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์อย่างหนึ่งที่มีความสำคัญต่อมนุษย์และสังคม ก่อให้เกิดความสุข ความเพลิดเพลิน และผ่อนคลายอารมณ์ให้กับผู้ฟัง คุณค่าอีกประการหนึ่งของพิธีกรรมเซ็งเม้ง ก็คือ วัฒนธรรมเซ็งเม้งเป็นประเพณีที่ชาวจีนหรือชาวต่างชาติเชื้อสายจีนที่เชื่อมโยงผู้คนทุกเพศ ทุกวัย ทุกเชื้อชาติให้เข้าหากันได้และยังเป็นสื่อกลางในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันของผู้คนในสังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดผู้วิจัยจะนำความรู้แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องเทศกาลเซ็งเม้ง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถาต่อไป

บทที่ 3

การศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

การศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถาในด้านรูปแบบของวัฒนธรรมหรือวิถีการดำเนินชีวิตของชนกลุ่มหนึ่ง โดยการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวแต้จิ๋วทั้งสองประเทศ โดยมีผลการวิจัยดังนี้

3.1 ความเชื่อของเซ็งเม้งชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

3.1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับเทศกาลเซ็งเม้งชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

3.1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับเทศกาลเซ็งเม้งชาวจีนแต้จิ๋ว

3.2 ขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

3.2.1 ขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

3.2.2 ขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

3.3 ข้อห้ามในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

3.3.1 ข้อห้ามในการเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

3.3.2 ข้อห้ามในการเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋ว

3.1 ความเชื่อของเซ็งเม้งชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

ความเชื่อ ในภาษาอังกฤษเรียกว่า Faith หรือ Belief หมายถึง การยอมรับเทพเจ้าเป็นความเชื่อดั้งเดิมหรือเป็นความเชื่อทางศาสนาว่าเป็นเรื่องจริง ชาวจีนแต้จิ๋วมีความเชื่อทั้ง 2 ประการ คือ ความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และลัทธิเต๋าชาวจีนแต้จิ๋วแต่ละพื้นที่ก็มีการนับถือและความเชื่อที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของแต่ละเมืองผู้วิจัยได้ศึกษาความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋ว ดังหัวข้อต่อไป

3.1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับเทศกาลเซ็งเม้งชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งในประเทศไทยโดยเป็นลูกหลานของชาวจีนที่อพยพเข้ามาจากประเทศจีน ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามพื้นที่รอบ ๆ แม่น้ำเจ้าพระยา ทำเงิน แม่กลอง และในภาคกลาง เมื่ออาศัยในแผ่นดินสยามจึงมีความเชื่อตามแบบบรรพบุรุษ และที่แตกต่างจากชาวไทยส่วนใหญ่ จากการศึกษาความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว พบว่า มีความเชื่อดังต่อไปนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ

ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวมีความเชื่อว่าบรรพบุรุษเป็นต้นตระกูลที่ให้ชีวิตและได้เลี้ยงดูลูกหลานให้มีความเจริญก้าวหน้า ได้ทำงานมีเงินทอง และได้สร้างครอบครัวขยายออกไปจนถึงปัจจุบันจึงมีความเชื่อที่ผูกพันกับบรรพบุรุษดังตัวอย่าง

เจตียา แซ่ท้ว เพศหญิง อายุ 60 ปี (26 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวไว้ว่า

“...เชื่อบรรพบุรุษ เพราะถ้าไม่มีบรรพบุรุษเราก็ไม่สามารถเกิดมาบนโลกนี้ได้ ถ้าเราไม่เชื่อบรรพบุรุษ เราเสียชีวิตไปแล้วเราจะเปลี่ยนเป็นต้นไม้ ไม่ได้เกิดใหม่...”

จากการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต่จิวมีความเชื่อบรรพบุรุษ มีความเคารพ จึงมีการสืบทอดพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งจากบรรพบุรุษต่อเนื่องจนมาถึงปัจจุบัน เชื่อว่าการนับถือบรรพบุรุษจะทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง หากไม่มีบรรพบุรุษเราไม่สามารถเกิดมาบนโลกนี้ จึงมีแนวคิดว่าจะหากทำผิดหรือหลบลู่บรรพบุรุษที่เสียชีวิตจะทำให้เด็ตร้อนจนเจ็บป่วยได้ ไม่สามารถเกิดใหม่ได้

นลสุกิสต์ วดีศรีแสงอุทัย เพศหญิง อายุ 50 ปี อาชีพคนรับจ้าง (8 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์สมาคมแต่จิวแห่งประเทศไทย เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชาวแต่จิวในไทยไว้ว่า

“...ตั้งแต่ ปู่ ย่า ตา ยาย ก็นับถือศาสนาพุทธ และบรรพบุรุษมีความเชื่อถือและเคารพนับถือในบรรพบุรุษ เพราะว่าบรรพบุรุษเขาเลี้ยงเราจนโตมา ให้เราได้เกิดมา เชื่อบรรพบุรุษแล้วทำให้เราสบายใจทำอะไรก็ดียิ่งขึ้น...”

จากการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต่จิวเชื่อถือบรรพบุรุษแม้ว่าจะนับถือศาสนาพุทธก็ยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษของตนจะทำให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุขมีวิถีชีวิตสุขสบายในประเทศไทย จึงมีการสืบทอดการเซ่นไหว้มายาวนานจนถึงปัจจุบันความเชื่อและพฤติกรรมเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษเป็นการทำตามคำสอนของบรรพบุรุษที่อพยพจากเมืองจีน นั่นคือ สืบทอดจาก ปู่ ย่า ตา ยาย จึงมีความเชื่อถือและเคารพนับถือในบรรพบุรุษอย่างมั่นคง

สุกิสต์ ใจทอง เพศชาย อายุ 60 ปี อาชีพรับจ้าง (8 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ที่สมาคมแต่จิวแห่งประเทศไทย เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชาวแต่จิวในไทยไว้ว่า

“...ทำตามผู้ใหญ่ในครอบครัว แต่ก็ไม่ทราบว่าการเชื่อนี้มาจากแหล่งไหนจริง เพราะเวลาผู้ใหญ่พูดถึงบรรพบุรุษก็จะใช้ภาษาจีนเป็นส่วนมาก หรือพูดภาษาแต่จิว เราเองก็ยังคงเป็นเด็กอยู่...”

จากการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า เรื่องที่เกี่ยวกับความเชื่อในการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วได้ถ่ายทอดโดยการบอกเล่าจากญาติผู้ใหญ่จะเห็นจากการทำตามขั้นตอนในพิธีกรรมทุกขั้นตอนหรือระเบียบการไหว้เทศกาลเซ็งเม้ง เป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษของชาวจีนของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วที่สืบทอดจากพ่อแม่มาโดยตลอด

ประเสริฐ กิตติวรกุล เพศชาย อายุ 47 ปี ค้าขาย (3 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ที่สมาคมแต้จิ๋วแห่งประเทศไทย เรื่องความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษของชาวแต้จิ๋วในไทยไว้ว่า

“...ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว ยังเป็นการเน้นความกตัญญูที่มีต่อบุพการี และลูกหลานควรปฏิบัติตามในการเตือนสติว่า ความตายต้องเกิดขึ้นกับทุกคนและเป็นธรรมดาของมนุษย์ปุถุชน และยังได้รวมญาติทุกคนครอบครัวที่ได้มาเจอและพบปะพูดคุยกันในวันนั้นด้วย เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวก และจัดการจราจรให้...”

ภาพที่ 4 ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ

ที่มา: บานิชย์ ทองใจ. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 4 จะเห็นได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีการไหว้บรรพบุรุษตามความเชื่อเรื่องวิญญาณที่เป็นวิญญาณบรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว ครอบครัวเดินทางมาไหว้บรรพบุรุษได้พบและพูดคุยกันเทศกาลก็เป็นคำสอนจากบรรพบุรุษทำให้มีการรวมกันของญาติพี่น้อง เพื่อไปทำพิธีกรรม การเดินทางไปที่สุสานพร้อมกันก็ทำให้เทศกาลเซ็งเม้งมีการจราจรคับคั่งมากกว่าเวลาปกติ ตัวอย่างเช่น เทศกาลเซ็งเม้งที่สุสานสว่างประทีป อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีรถที่เดินทางไปเทศกาลเซ็งเม้งเป็นจำนวนมากทำให้การจราจรแออัดเป็นความเชื่อที่บรรพบุรุษชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วได้เดินทางมาไหว้บรรพบุรุษมีจำนวนมากในแต่ละปี

สรุปได้ว่า ความเชื่อในการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เป็นการสืบทอดจากการสั่งสอนของบรรพบุรุษชาวจีนซึ่งเป็นกลุ่มที่อพยพมาจากเมืองจีนและมีการสืบทอดรุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบันและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมของสังคมไทยบ้าง แต่ก็ยังเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว ความเชื่อดังกล่าวนี้นสอดคล้องกับความเชื่อว่าวันเซ่นไหว้เป็นวันที่ประตูลิขิตได้เปิดให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษลงมาเยี่ยมลูกหลานจึงเป็นช่วงวันที่ลูกหลานมาพร้อมกันมาร่วมกันเซ่นไหว้เคารพสักการะบรรพบุรุษที่หลุมฝังศพเพื่อส่งสอนลูกหลานเป็นคนดีมีฐานะ

2) ความเชื่อในศาสนาพุทธ

ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วได้ยอมรับศาสนาพุทธมาปฏิบัติในวิถีชีวิตจึงมีความเชื่อที่นำมาใช้กับพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งดังตัวอย่าง

เขียวไชย ต้นบุญจิตต์ เพศชาย อายุ 64 ปี เกษียณ (1 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ที่สมาคมแต้จิ๋วแห่งประเทศไทย เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในไทยไว้ว่า

“...ผมนับถือศาสนาพุทธมา 40 กว่าปีแล้ว เมื่อก่อนผมก็มีความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ แต่ในความรู้ของผม ผมไม่ชอบฆ่าสัตว์ ไม่ว่านับถือศาสนาคริสต์หรือมีความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ เมื่อมีพิธีกรรมก็ต้องฆ่าหมู ฆ่าไก่ ผมไม่ชอบ ผมก็เลยเปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธ...”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า เมื่อชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว นับถือศาสนาพุทธก็มีความเชื่อเรื่องการทำความดี เมื่อมาทำพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้งต้องทำอาหารเซ่นไหว้ซึ่งจะต้องฆ่าสัตว์เพื่อทำอาหาร ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วบางคนปรับพิธีกรรมให้เหมาะสมกับพิธีเคารพบรรพบุรุษของตนในเมืองไทย โดยมีความเชื่อว่าการเปลี่ยนกฎในศาสนาทำให้มีความเป็นอิสระ

โออุต์ เล็กคีตล เพศชาย อายุ 67 ปี อาชีพค้าขาย (26 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ที่สมาคมแต้จิ๋วแห่งประเทศไทย เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อของชาวแต้จิ๋วในไทยไว้ว่า

“...ฉันนับถือศาสนาพุทธ เมื่อฉันได้แต่งงานกับคนนับถือศาสนาคริสต์ ก็ยังนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาพุทธสอนเราไม่ให้สูบบุหรี่และดื่มเหล้า สอนเราเป็นคนดี นับถือศาสนาพุทธ จะช่วยให้เราเป็นคนดีครับ...”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วส่วนหนึ่งได้นับถือศาสนาเกี่ยวกับความเชื่อของชาวแต้จิ๋วพุทธเช่นเดียวกับชาวไทยและชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วที่นับถือศาสนาพุทธได้นำมาปฏิบัติตนตามคำสอนในศาสนาพุทธที่เป็นความดี การสอนคนให้เป็นคนดี

น้ำดี ใจทอง เพศหญิง อายุ 65 ปี อาชีพค้าขาย (26 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ที่สมาคมแต้จิ๋วแห่งประเทศไทยเกี่ยวกับความเชื่อของชาวแต้จิ๋วในไทยที่นับถือศาสนาพุทธไว้ว่า

“...ฉันนับถือศาสนาพุทธ เพราะศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ดี สอนเราเป็นคนดี ช่วยเหลือชีวิตของเรานั้นดีขึ้น แต่ตอนโตขึ้นได้เรียนรู้มากขึ้น...”

ภาพที่ 5 ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษและศาสนาพุทธคู่กัน

ที่มา: Xanadu Nanny. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 5 จะเห็นได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วที่นับถือบรรพบุรุษและทำพิธีในเทศกาลเซ็งเม้งได้นับถือศาสนาพุทธและในขณะเดียวกันก็มีการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพราะยังยึดถือความเชื่อว่าการเคารพนับถือบรรพบุรุษจะทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรืองและบรรพบุรุษสอนให้เป็นคนดี เช่นเดียวกับศาสนาพุทธที่มีคำสอนและทำให้มีความเชื่อเรื่องการทำความดี ซึ่งจะทำให้ตัวเองสบายใจและทำให้ชีวิตของตัวเองดีขึ้น

3) ความเชื่อเรื่อง ฮวงจุ้ย

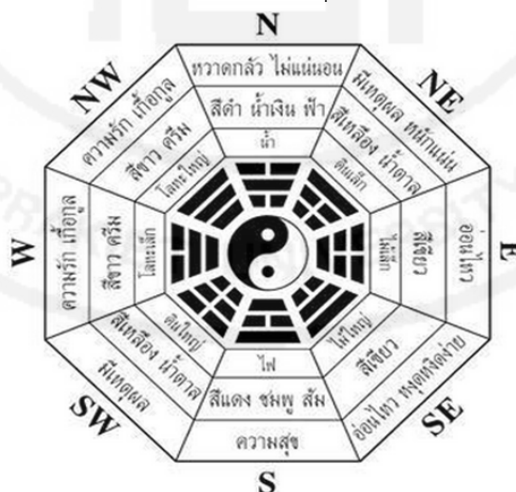
คำว่า ฮวงจุ้ย (風水 Feng shui) เป็นภาษาแต้จิ๋ว ฮวง แปลว่า ลม จุ้ย แปลว่า น้ำ ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยมีต้นกำเนิดมาจากประเทศจีน มีประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อที่สืบทอดกันมาพันปีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีความเชื่อว่าชัยภูมิที่ดีมีภูเขาและน้ำที่ดีจะทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง มีการนำมาใช้เป็นแนวคิดการเลือกที่ฝั่งศพหรือสุสานตามความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย

“...การควบคุมพลังจากธรรมชาติที่มีทั้งสร้างสรรค์และทำร้าย เช่น การเปลี่ยนทิศทางของลมและน้ำ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังที่มีคำพูดของคนเก่าแก่ที่สืบทอดกันมาว่าผู้ที่ควบคุมกระแสน้ำได้ย่อมปกครองอาณาจักรได้...” (อำนวยชัย ปฏิพัทธ์เผ่าพงษ์. 2536 : 16)

จากข้อมูลดังกล่าว ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วเลือกสุสานที่ดี โดยมีแนวคิดว่าการควบคุมพลังจากธรรมชาติ ก็คือ ลมกับน้ำ มีทั้งสร้างสรรค์และทำลาย ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่ดีของมนุษย์จะทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงตัวเองระบบความเชื่อฮวงจุ้ยได้ถ่ายทอดและยึดถือกันมาเป็นเวลาหลายพันปีทำให้คนไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความผูกพันในความเชื่อฮวงจุ้ยตั้งแต่เด็กและนำมาใช้กับการเลือกทำเลของสุสานและใช้ในขั้นตอนการทำพิธีกรรมเซ็งเม้ง

“...สำหรับฮวงจุ้ยโดยทั่วไปในแถบประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่วนมากจากการใช้หลัก 5 ประการ ในการวางรูปของบ้านเรือน อาคาร ร้านค้า หรือฮวงจุ้ยในการผังศพ ฮวงจุ้ยปัจจุบัน 5 ประการ ในการเลือกทำเลให้ถูกต้องและเหมาะสมตามฮวงจุ้ยนั้น มีดังต่อไปนี้ คือ 1. หลง มังกร หมายถึง บริเวณหรือทำเลที่จะใช้ผังศพ 2. แสง ถ้ำ หมายถึง ฐานทำเลที่ตั้งอาคาร 3. ซา ทราย หมายถึง สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ทำเลนั้น 4. ส่วย น้ำ หมายถึง น้ำที่ไหลเข้าไปหรือผ่านสถานที่นั้น 5. เซียง ทิศทางของทำเลที่ตั้งนั้น...” (ละเอียด ศิลาน้อย. 2530 : 153)

ภาพที่ 6 ผังทิศทางและความหมายในความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย

ที่มา: ษณอนงค์ คำแสนหวี. 2560

จากการข้อมูลดังกล่าวและภาพที่ 6 จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยได้เข้ามามีอิทธิพลในการสร้างสุสานที่ผังศพและการทำพิธีกรรมการเช่นไหว้บรรพบุรุษ เป็นความเชื่อในเทศกาลเซ็งเม้งที่ได้กำหนดวิธีการสร้างฮวงจุ้ยในอดีตและความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยยังดำเนินอยู่และได้รับการยอมรับเชื่อถือมากขึ้นในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

สรุปได้ว่า ความเชื่อของชาวแต้จิ๋วในประเทศไทยได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของคนตายและจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงชีวิตลูกหลานให้ดีขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีความเกี่ยวข้องอย่างแน่นแฟ้นกับความเชื่อบรรพบุรุษ ดังเช่นพิธีกรรมเซ็งเม้ง บรรพบุรุษในอดีตมีความเชื่อในเรื่องของฮวงจุ้ยและได้ถ่ายทอด ซึ่งยังยึดถือและปฏิบัติกันมา มีการยอมรับ เชื่อถือ และนำไปใช้ในสังคมไทยมากขึ้น

3.1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋ว

ชาวจีนแต้จิ๋วที่อยู่ในประเทศจีนนับถือศาสนาพุทธ (佛教) และมีความเชื่อบรรพบุรุษ แต่ก็มี ความเชื่อเทพเจ้า (Deity) หลายองค์ตามอย่างสมัยโบราณ เช่น เจ็กเซียนฮ่องเต้ (玉皇大帝) พระแม่เต้าบ้อหวนกุน (王母娘娘) มาจ้อป๋อ (妈祖) เจ้าแม่กวนอิม (观音) พระยูไล (如来佛) ไฉชิงเอี้ยบู้ (财神) ฉิงหวง (城隍) ศาลเจ้าพ่อเสือ พระนคร (玄天上帝) เจ้าแม่เก้าเที่ยงเที่ยงนี้ง (九天玄女) หนี่วา (女娲) ฮก ลก ซิว (福禄寿) นาจา (哪吒) เป็นต้น จากความเชื่อเทพเจ้า แสดงว่าชาวจีนแต้จิ๋วมีความเชื่อดั้งเดิมที่เชื่อว่ามีอำนาจเหนือการควบคุมดูแลมาจากธรรมชาติ เทพเจ้าดวงดาว ธรรมชาติ เช่น เทพเจ้าลม ผ่น พ้าร้อง พ้าแลบ พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดาวเทียนหมู่ และฮวงจุ้ย โดยสรุปความเชื่อของชาวจีนแต้จิ๋วมีมากมายซึ่งได้ก่อให้เกิดประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ผลการวิจัยจากการศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับเทศกาลเซ็งเม้งแบ่งออกได้เป็น 5 หัวข้อ ดังนี้

1) ความเชื่อบรรพบุรุษ

ความเชื่อบรรพบุรุษเป็นความเชื่อที่สำคัญของชาวจีนแต้จิ๋วเป็นอย่างมากตามคติของขงจื้อที่ปฏิบัติมาตั้งแต่โบราณถึงปัจจุบัน ดังที่มีการเรียงลำดับวงศ์ตระกูลของบรรพบุรุษจากอดีตถึงปัจจุบันแสดงถึงการสืบทอดสายสกุลจากพ่อสู่ลูกโดยใช้คำสุดท้ายของชื่อพ่อมาเป็นคำแรกในการตั้งชื่อลูกสืบทอดลำดับไปเรื่อย ๆ ชาวจีนแต้จิ๋วเชื่อว่าบรรพบุรุษตายแล้วเป็นวิญญาณที่ยังอยู่กับครอบครัว ดังนั้นลูกหลานชาวจีนแต้จิ๋วจึงมีพิธีไหว้บรรพบุรุษต่อเนื่องมาตลอดและมีการเซ่นไหว้ในวันเซ็งเม้ง ลูกหลานที่อยู่ไหนก็ต้องกลับบ้านไปเพื่อการเซ่นไหว้บรรพบุรุษของตนเอง โดยจัดเครื่องเซ่นไหว้ คือ ไก่ ผลไม้ และขนม นำไปไหว้ที่สุสานของบรรพบุรุษ ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์มีตัวอย่างต่อไปนี้

หลิวเซียวหิง (文|小|静) เพศหญิง อายุ 59 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองหัวเถา (汕头市) (6 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องความเชื่อบรรพบุรุษของชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองหัวเถาไว้ว่า

“...ในวันเทศกาลเซ็งเม้งของทุกปีพวกเราก็จะไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน ชาวแต้จิ๋วเชื่อว่าคนที่ตายไปแล้ววิญญาณยังคงอยู่กับเราและจะคุ้มครองปกป้องเรา ถ้าเรามาไหว้บรรพบุรุษแล้วลูกหลานก็จะอยู่เย็นเป็นสุข ดังนั้นพวกเราไหว้บรรพบุรุษเพื่อ 1. เป็นอนุสรณ์ 2. อธิษฐานขอให้บรรพบุรุษคุ้มครองลูกหลานให้อยู่อย่างปลอดภัยและราบรื่น...”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อการนับถือบรรพบุรุษโดยเชื่อว่าการเซ่นไหว้บรรพบุรุษจะได้รับการคุ้มครองทำให้มีสุข ชาวจีนแต่จิวจะเตรียมของเซ่นไหว้ประกอบไปด้วย ไก่ ผลไม้ ข้าวเหนียวสีเหลือง น้ำ ของหวาน เช่น เค้ก ลูกอม บุหรี่ มีการจัดธูปอบสุสานของบรรพบุรุษ ทำการเผากระดาษเงินกระดาษทองหลังจากที่ทำพิธีไหว้เสร็จอาหารที่นำมาไหว้ก็จะแบ่งให้ลูกหลานกินกันต่อไป

เจิ้งเหอ (郑何) เพศชาย อายุ 59 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) (6 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องความเชื่อบรรพบุรุษของชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถาไว้ว่า “...ที่บ้านจะไหว้เซ็งเม้งทุกปี ถือว่าเป็นวันสำคัญของชาติ วันเซ็งเม้งเท่ากับวันตรุษจีนเลย ถ้าวันตรุษจีนไม่ได้กลับบ้าน วันเซ็งเม้งต้องกลับไป...”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ชาวจีนแต่จิวให้ความสำคัญว่าเทศกาลเซ็งเม้งทุกคนในครอบครัวจะต้องกลับบ้านไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษ แสดงว่าชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษที่เป็นมารดา บิดา ปู่ ย่า ตา ยายที่ตายไปแล้ว วิญญาณของบุคคลเหล่านั้นไม่ได้ไปอยู่ที่ไหนแต่ยังคงอยู่กับครอบครัวเพื่อปกป้องรักษาดูแลบุตรหลานของพวกเขาจึงมีพิธีกรรมบูชาวิญญาณบรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้งที่มีความสำคัญเทียบเท่าเทศกาลตรุษจีน

2) ความเชื่อพุทธศาสนา (大乘佛教)

ชาวจีนแต่จิวนับถือพุทธศาสนานิกายมหายานที่มีหลักการคล้ายกับพุทธศาสนานิกายหินยานของคนไทย พุทธศาสนานิกายมหายานมีการสั่งสอนให้มีความเมตตาและมีความเชื่อเรื่องความดีความชั่ว เรื่องนรกและสวรรค์ (วิมลรัตน์ หงษ์ร้อน. 2537 : 65) คำว่า มหายาน มีความหมายว่า ยานพาหนะที่ใหญ่ เป็นคำเปรียบเทียบกับคำว่า หินยาน ซึ่งแปลว่า ยานพาหนะที่เล็ก ๆ มหายานจึงไม่เพียงแต่เป็นยานใหญ่ที่สุดเท่านั้น ยังเป็นยานที่รับคนได้จำนวนมากทุกประเภท ทุกอาชีพ ทุกวัย และรวมทั้งสัตว์โลกทุกรูปนามด้วย และยังหมายถึง ยานที่จะไปถึงพุทธภูมิแล้วสำเร็จเป็นพระพุทธเจ้าอีกด้วย

หม่าหัว (马华) เพศชาย อายุ 59 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) (4 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อพุทธศาสนาของชาวจีนแต่จิวในจีนที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเซ็งเม้งไว้ว่า

“...ทุกเดือนวันที่ 1 และวันที่ 15 ตามปฏิทินจีน ทั้งครอบครัวมีการจัดธูปไหว้พระหรือมีการเข้าวัดถวายสิ่งของ แล้วมีการวางดอกไม้ด้วย พุทธศาสนาสอนให้เห็นถึงความเมตตาเมตตาและละเว้นซึ่งความชั่วในเรื่องของนรกและสวรรค์ เป็นผู้ชี้ทางเพื่อเลือกสถานที่เหมาะสมกับการสร้างครอบครัว...”

ภาพที่ 7 ความเชื่อพุทธศาสนานิกายมหายาน

ที่มา: Chaoshanfengqingwang. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 7 เห็นได้ว่า ชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อจากการนับถือพุทธศาสนานิกายมหายานซึ่งมีคำสั่งสอนให้มีความเมตตาและละเว้นซึ่งความชั่วในเรื่องของนรกและสวรรค์ ผู้ชี้ทางสำคัญของชีวิต คือ หัวใจและความกรุณา ชาวจีนแต่จิวจึงนำความเชื่อมาผสมกลมกลืนกับพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งที่จะช่วยให้หลุดพ้นจากทุกข์และการบรรลุนิพพานได้ในที่สุด

3) ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย (Fengshui 风水)

ในการที่จะทำความเข้าใจความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจถึงความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย คำว่า ฮวงจุ้ย (Fengshui 风水) เป็นภาษาแต่จิว ฮวง แปลว่า ลม จุ้ย แปลว่า น้ำ มีอิทธิพลต่อการเลือกที่อยู่ที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี ปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับกันว่าฮวงจุ้ยเป็นระบบความเชื่อและความคิดที่ทันสมัยและมีความเป็นวิทยาศาสตร์ เพราะมีคำอธิบายเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องฮวงจุ้ยที่สอดคล้องกับการเลือกที่ฝังศพซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ของคนตายที่มีผลกระทบต่อชีวิตของคนในครอบครัวจึงใช้วิชาฮวงจุ้ยสำหรับการเลือกสร้างสุสานในปัจจุบันเป็นอย่างมากถึงแม้ว่าจะเป็นความเชื่อที่เก่าแก่โบราณก็ตามแต่มีมาต่อเนื่องผ่านกาลเวลามาได้จนถึงยุคปัจจุบันนี้ ก็แสดงว่า ฮวงจุ้ยได้รับอิทธิพลในการเลือกตำแหน่งสุสานที่มีต่อผู้คนเป็นจำนวนมากทั้งในประเทศจีนและในประเทศอื่น ๆ ดังที่ชาวจีนเชื้อสายแต่จิวก็รับอิทธิพลของวิชาฮวงจุ้ยมาใช้สร้างสุสานมีตัวอย่างดังนี้

กัวหม่าเฟิง (郭马风) เพศชาย อายุ 52 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองหัวเถา (汕头市) (4 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยของชาวจีนแต่จิวที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเซ็งเม้งไว้ว่า

“...ทุกบ้านจะเคยมีการฝังศพครั้งที่ 2 ที่บ้านเราจะหาหมอดูฮวงจุ้ย เพื่อเลือกสถานที่ที่เหมาะสมกับบรรพบุรุษ ต้องเลือกที่สวยงาม เช่น ด้านหน้ามีน้ำ หลังมีภูเขา ประกอบพิธีการในการฝังศพครั้งที่ 2 ต้องการเช่นไหว้ช่วงเทศกาลเซ็งเม้ง...”

ภาพที่ 8 ความเชื่อฮวงจุ้ย มีน้ำอยู่ด้านหน้าสุสาน (Fengshui 风水)

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

ภาพที่ 9 ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย มีภูเขาอยู่ด้านหลังสุสาน ชิงหยิน (青云岩)

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 8 และที่ 9 จะเห็นได้ว่า ชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยอย่างมาก เชื่อว่าการเลือกที่สร้างสุสานที่ดีจะมีผลดีต่อการค้าขายและนำเรื่องดีงามมาให้ครอบครัว ชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยที่มีต้นกำเนิดและมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาพันปีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของมนุษย์ เพื่อให้มีผลดีแก่ลูกหลานต่อไป

สรุปได้ว่า ชาวจีนแต่จีวมีความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยที่สืบทอดกันมายาวนานและมีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งของสุสานที่ต้องมีทำเลอย่างถูกต้องตามแนวคิดฮวงจุ้ยที่ให้ความสำคัญกับพลังธรรมชาติที่เป็นภูเขาด้านหลังและเป็นน้ำด้านหน้าของสุสาน

4) ความเชื่อธรรมชาติ

ความเชื่อในธรรมชาติ เช่น ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ แม่น้ำ ทะเล ภูเขา ในสมัยโบราณมนุษย์มีความเชื่อว่าธรรมชาติเหล่านี้เป็นผู้บัญชาให้เกิดเหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ เมื่อมนุษย์ไม่มีความเข้าใจในกฎเกณฑ์ความเป็นไปของธรรมชาติ ไม่สามารถหาเหตุผลมาอธิบายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นได้ เช่น ความแห้งแล้ง น้ำท่วม แผ่นดินไหว สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อตัวมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดจากความเชื่อในอำนาจของธรรมชาติของชาวจีนแต่จีวที่มีอยู่ในเทศกาลเซ็งเม้ง

หลี่ เฉาหยาง (李朝阳) เพศชาย อายุ 59 ปี อาศัยในเขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) (6 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องน้ำของชาวจีนแต่จีวในเมืองซัวเถาไว้ว่า

“...น้ำเป็นสิ่งที่จำเป็นของการดำรงชีวิต ชาวแต่จีวทำค้าขายบนเรือเป็นหลัก ตอนก่อตั้งอ่าวเราก็จะเลือกพื้นที่ที่มีอาหารทะเล เช่น ปลา...”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ชาวจีนแต่จีวเลือกที่อยู่อาศัยอยู่กับน้ำ เพราะมีความเชื่อว่าชีวิตคนเราขาดน้ำไม่ได้ต้องใช้น้ำทุกวันเป็นเส้นทางการเดินทางและทำอาชีพค้าขายทางเรือเช่นกัน ด้วยความเชื่อว่าจะทำให้มีกินมีใช้

เหอฉี (何琦) เพศชาย อายุ 54 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) (6 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อธรรมชาติของชาวจีนแต่จีวที่สัมพันธ์กับความเชื่อบรรพบุรุษและฮวงจุ้ยไว้ว่า

“...พวกเราอาศัยอยู่ริมน้ำแต่มีภูเขา ที่มีป่าเขียวชอุ่ม จะทำให้สภาพแวดล้อมของพวกเราเต็มไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นสำหรับชาวจีนแต่จีวต้นไม้จึงเป็นสิ่งสำคัญ ชาวจีนแต่จีวเชื่อว่าต้นไม้จะปกป้องและมีประโยชน์ต่อมนุษย์...”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ชาวจีนแต่จีวอาศัยอยู่ริมน้ำ มีภูมิประเทศที่ด้านหลังเป็นภูเขา ชาวจีนแต่จีวเชื่อว่าธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ จะปกป้องและมีประโยชน์ต่อผู้อยู่อาศัยจึงมีความเชื่อว่าการรักษาป่าไม้ทำให้เทพเจ้าภูเขาและเทพเจ้าดินจะให้บรรพบุรุษได้ปกป้องลูกหลานของตนด้วย

5) ความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้า

ชาวจีนแต่จีวเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้มีวิญญาณ เช่น ท้องฟ้า พื้นดิน ภูเขา ไฟ ก้อนหิน น้ำ ต้นไม้ หม้อ เต่าถ่าน เป็นต้น ล้วนเป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นแนวคิดการทำพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ข้อมูลในหนังสือที่ศึกษาประวัติศาสตร์ความเชื่อของชาวจีนแต่จิวจากอดีตถึงปัจจุบัน ได้สำรวจประวัติความเป็นมา สถานการณ์ปัจจุบัน และการจัดการความเชื่อด้านศาสนาของชาวจีนแต่จิวในเมืองโจวซัน (潮汕民间信仰的历史、现状与管理探略) ได้กล่าวถึงความเชื่อของชาวจีนแต่จิวในเรื่องเกี่ยวกับจิตวิญญาณและเทพเจ้ามีดังต่อไปนี้

“...ความเชื่อของชาวบ้าน...เชื่อและบูชาธรรมชาติที่อยู่ในสถานที่ต่าง ๆ ภูเขา แม่น้ำ และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ จึงมีการบูชาเทพเจ้า ลม ฝน ฟ้าร้อง ฟ้าแลบ พระอาทิตย์ พระจันทร์ ในเมืองโจวซัน มีวัดเป็นศูนย์กลางของความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติและเทพเจ้า...”

(潮汕民间信仰的历史、现状与管理探略. 2558 : 98)

จากข้อมูลเห็นได้ว่า จากการสำรวจประวัติความเป็นมาของความเชื่อของชาวจีนแต่จิวมีวัดเป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของชาวจีนแต่จิวในปัจจุบัน แสดงถึงความเชื่อของชาวจีนแต่จิวในเมืองโจวซันที่มีเทพเจ้าหลายองค์และมีความเชื่อจิตวิญญาณที่มีพิธีบูชาบรรพบุรุษและเทพเจ้าจำนวนมากมาย

หลัวผิง (文|峰) เพศชาย อายุ 56 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองชัวเถา (汕头市) (6 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องความเชื่อของชาวจีนแต่จิวในเมืองชัวเถาไว้ว่า

“...ชาวแต่จิวมีความเชื่อของตัวเอง พวกเราเชื่อว่ามีเทพเจ้าแห่งฟ้า เทพเจ้าแห่งดิน เทพเจ้าบรรพบุรุษ จะคอยปกป้องและคุ้มครองพวกเราให้อยู่ดีมีสุข ดังนั้นเมื่อถึงวันสำคัญเราก็จะจัดพิธีบูชาฟ้า บูชาดิน และบูชาบรรพบุรุษ ขอบุคคลที่พวกเขาคุ้มครองเรามาตลอดแล้วจะมีชีวิตหลังความตาย...”

ภาพที่ 10 ความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้า

ที่มา: Laoshi. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 10 จะเห็นได้ว่า การบูชาเทพเจ้าเป็นวัฒนธรรมของชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถาที่สำคัญและซับซ้อนที่สุด มีเทพเจ้า 3 องค์ ประกอบด้วย เทพเจ้าฟ้า เทพเจ้าดิน และเทพเจ้าบรรพบุรุษ มีพิธีการบูชา เช่น ในเทศกาลเซ็งเม้งบูชาบรรพบุรุษก็จะทำให้ชาวจีนแต่จิวมีความสบายใจ การดำเนินชีวิตปราศจากความกังวล ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุข มีความสามัคคีปรองดองเกิดขึ้นในครอบครัวและทำให้สุขภาพแข็งแรง

จงหัน (忠韩) เพศชาย อายุ 59 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) (6 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องความเชื่อของชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถาไว้ว่า

“...ชาวดั้งจิวชอบไหว้เจ้า ไม่ว่าจะเจ็กเซียนฮ่องเต้ (玉皇大帝) พระแม่เต้าบ้อหวนกุน (王母娘娘) มาจ้อโป้ (妈祖) เจ้าแม่กวนอิม (观音) พระยูไล (如来佛) ไฉชิงเอี้ยบู้ (财神) ฉิงหวง (城隍) ศาลเจ้าพ่อเสือ พระนคร (玄天上帝) เจ้าแม่เก้าเทียนเที่ยงนึ่ง (九天玄女) หนิวา (女娲) ฮก ลก ชิว (福祿壽) นาจา (哪吒) ก็ไหว้ไปหมด เรามีความเชื่อว่าทุกองค์คุ้มครองไม่เหมือนกัน เช่น เจ้าแม่ทับทิม เป็นเทพเจ้าจีนที่ได้รับความนิยมในหมู่ของชาวดั้งจิว เพราะว่าเรามีชาวจีนโพ้นทะเลที่ประกอบอาชีพประมงและเดินเรือ เมื่อออกเรือทุกครั้งเราก็ขอพรทุกที...”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า ชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อว่าเทพเจ้าทุกองค์คุ้มครองทั้งหมด ไม่ว่าจะ เจ็กเซียนฮ่องเต้ พระแม่เต้าบ้อหวนกุน มาจ้อโป้ เจ้าแม่กวนอิม พระยูไล ไฉชิงเอี้ยบู้ ฉิงหวง ศาลเจ้าพ่อเสือ พระนคร เจ้าแม่เก้าเทียนเที่ยงนึ่ง หนิวา ฮก ลก ชิว นาจา หรือเทพเจ้าดิน ฟ้า อากาศ จะคุ้มครอง ดังนั้นในเทศกาลเซ็งเม้งชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อว่าเมื่อทำพิธีบูชาเทพเจ้าแล้วจะได้ผลดีต่อชีวิต

สรุปได้ว่า ความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้ามีบทบาทสำคัญในความเชื่อของชาวจีนแต่จิวซึ่งเกี่ยวเนื่องกับเทศกาลเซ็งเม้ง ชาวจีนแต่จิวเชื่อว่าโลกนี้คนเรามีจิตวิญญาณ มีเทพเจ้าคุ้มครองรวมทั้งบรรพบุรุษด้วย ชาวจีนแต่จิวเชื่อว่าเมื่อทำพิธีบูชาแล้วจะทำให้มีความสุขความสบายใจ ซึ่งทำให้เห็นถึงชาวจีนแต่จิวมีวัฒนธรรมทางความเชื่อเรื่องของธรรมชาติ ความเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้า ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยและความเชื่อบรรพบุรุษได้ใช้ความรู้ประสบการณ์ของตนเองไปตีความหมายและนำไปใช้ในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษซึ่งเป็นที่มาของการทำพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง

3.2 ขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

ขั้นตอนพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋ว มีการลำดับตามความเชื่อของแต่ละท้องถิ่นอาจจะมีขั้นตอนการทำน้อยหรือมากกว่ากันในแต่ละขั้นตอน เช่น การทำความสะอาดสุสาน การจัดวางของเซ่นไหว้ การเซ่นไหว้ การสิ้นสุดพิธีกรรม อาจจะลดขั้นตอนของพิธีการเซ่นไหว้ให้เหมาะสมตามความต้องการ มีการเปลี่ยนแปลงลำดับเพื่อปรับปรุงตามความเหมาะสมพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวแต้จิ๋วจึงมีการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันผู้วิจัยวิเคราะห์ลำดับพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวแต้จิ๋วที่ได้ปฏิบัติตามข้อมูลที่ศึกษาดังต่อไปนี้

3.2.1 ขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

1) การจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง

กิตติวรกุล ใจทอง เพศหญิง อายุ 47 ปี อาชีพค้าขาย อาศัยในจังหวัดกรุงเทพมหานคร (3 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องขั้นตอนการจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทยว่า มีการจัดเตรียมของไหว้ดังนี้

“...ของสำหรับไหว้เซ็งเม้งมี ข้าว กับข้าว อาหารหลากหลายชนิด ดอกไม้ ธูปเทียน ดอกไม้แต่งหลุมศพกระดาษเงินกระดาษทอง ผลไม้ และขนม...”

ภาพที่ 11 ขั้นตอนการจัดเตรียมของเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 11 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งในการจัดเตรียมของเซ่นไหว้มีข้าว กับข้าว อาหารหลากหลายชนิด ดอกไม้ ธูปเทียน ดอกไม้แต่งหลุมศพกระดาษเงินกระดาษทอง ผลไม้ และขนม เป็นการเตรียมของเซ่นไหว้แบบง่าย ๆ เพื่อนำไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน

อภิธา บุญศิริ เพศหญิง อายุ 52 ปี รับราชการ (3 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ชุดใหญ่ในเทศกาลแข่งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทย มีการจัดเตรียมของไหว้ดังนี้

“...การจัดเตรียมของสำหรับไหว้ในเทศกาลแข่งเม้ง มีรายการดังนี้

1. อาหารคาว 2. อาหารหวาน 3. ข้าวสวย 4. เส้นบะหมี่สด 5. ผลไม้
6. น้ำชา 7. กระจดาชเงินกระจดาชทอง แบนค์กระจดาช รูป เทียน
- ประทัด เสื้อผ้าของใช้กระจดาช 8. ของตกแต่งฮวงซุ้ย เช่น กระจดาชสี
- สายรุ้ง ดอกไม้สำหรับโรยตกแต่งบนเนินหลุมศพ...”

ภาพที่ 12 การจัดเตรียมของเซ่นไหว้ชุดใหญ่ในเทศกาลแข่งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

ที่มา: กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 12 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมในเทศกาลแข่งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วจัดเตรียมของเซ่นไหว้ชุดใหญ่ มีอาหารคาว อาหารหวาน เส้นบะหมี่สด ผลไม้ น้ำชา ข้าวสวย รูป เทียน ประทัด กระจดาชเงินกระจดาชทอง ธนบัตรกระจดาช เสื้อผ้าของใช้กระจดาช สิ่งของตกแต่งฮวงซุ้ย เช่น กระจดาชสี สายรุ้ง ดอกไม้ เป็นต้น การเซ่นไหว้บรรพบุรุษไม่เพียงแต่เป็นการรำลึกถึงบุคคลผู้ใกล้ชิดที่ล่วงลับไปแล้วเท่านั้น หากยังช่วยให้คนที่ยังมีชีวิตอยู่มีที่พึ่งพิงทางจิตใจให้กับตัวเองด้วย เพราะว่าชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วเชื่อว่า เมื่อบุตรหลานมีความกตัญญูได้เซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับวิญญาณของบรรพบุรุษจะตอบสนองด้วยการดลบันดาลให้อยู่ดีมีสุข หรือก็คือ วิญญาณของบรรพบุรุษและญาติสามารถดลบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ดีต่อตนเองและครอบครัวได้

วิไลลักษณ์ กระแสร์ญาณ เพศหญิง อายุ 58 ปี แม่บ้าน อาศัยกรุงเทพมหานคร (3 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ในเทศกาลแข่งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทย มีการจัดเตรียมของเซ่นไหว้ไว้ว่า

“...รูป เทียน เครื่องกระดาษประเภทเงินทอง ของใช้ กล้วย ดอกไม้ อาหารคาว หวาน ตามความเชื่อประเพณีของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วส่วนใหญ่เป็นขนมถ้วยฟู ฮวกก้วย และขนมอี๋ ผลไม้ เช่น องุ่น กล้วยหอม สับปะรด แอปเปิ้ล เกล็ดด ขนุน ทับทิม ส้ม สาเล่ ลินจี ลำไย น้ำชา ข้าวสวย และเนื้อสัตว์...”

ภาพที่ 13 การจัดเตรียมของเซ่นไหว้สำหรับประกอบพิธีกรรมเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 13 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมในการจัดเตรียมของเซ่นไหว้สำหรับการประกอบพิธีกรรมเซ็งเม้ง ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วต้องจัดเตรียมอาหารที่มีความสำคัญ ได้แก่ รูป เทียน เครื่องกระดาษประเภทเงินทอง ของใช้ กล้วย ดอกไม้ อาหารคาว หวาน ผลไม้ น้ำชา ข้าวสวย การจัดเตรียมของเซ่นไหว้มีน้อยหรือมากก็สามารถเซ่นไหว้บรรพบุรุษได้เช่นกัน ถือว่าเป็นการกระทำที่ดีก็นำความมีโชค หากทำไม่ดีก็นำความอัปโชคมาสู่ตระกูล เป็นการดีเป็นกุศลกกรรมที่ลูกหลานของบรรพบุรุษได้สะสมไว้ยามที่มีชีวิตอยู่ เมื่อล่วงลับไปแล้ว จะส่งผลต่อโชคชะตาของลูกหลานในรุ่นต่อ ๆ ไปอีกยาวนาน

สรุปได้ว่า การประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีขั้นตอนเริ่มจากการจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ มีวิธีปฏิบัติและการกระทำตามที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติมาอย่างเคร่งครัด หากชาวไทยเชื้อสายมีความเชื่อและเคารพนับถือบรรพบุรุษก็เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นเวลายาวนาน ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วได้ทำตามอย่างบรรพบุรุษอย่างเคร่งครัดจริงจัง จากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น ๆ

2) การทำความสะอาดสุสาน

การทำความสะอาดมีความหมาย คือ วิธีการขจัดอินทรีย์สารและสิ่งสกปรกต่าง ๆ เป็นขั้นตอนก่อนการเซ่นไหว้ เตรียมสถานที่ คือ ทำความสะอาดที่สุสานสำหรับชาวจีนแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้เดินทางไปสถานที่ศึกษาข้อมูลการสัมภาษณ์มีดังนี้

อภิธา บุญศิริ เพศชาย อายุ 50 ปี อาศัยที่เยาวราช ทำงานราชการ (2 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการเซ่นไหว้เซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว มีขั้นตอนของการเซ่นไหว้ตามลำดับว่า

“...อันดับแรก กราบไหว้เจ้าที่ เพื่อเป็นการให้เกียรติและขอบคุณที่ช่วยคุ้มครองดูแลบรรพบุรุษ เทียน 1 คู่ และธูป 5 ดอกไม้ น้ำชา ผลไม้ และกระดาษเงินกระดาษทอง ต่อมากกราบไหว้ระลึกถึงพระคุณของ พ่อ แม่ และปู่ ย่า ตา ยาย โดยจัดวางของเซ่นไหว้ดวงวิญญาณ ของสุดท้ายการเซ่นไหว้ เมื่อเซ่นไหว้เรียบร้อยแล้ว ลูกหลานจะตีวงล้อมด้วยหวายเพื่อเผากระดาษเงินกระดาษ ส่งไปให้กับบรรพบุรุษได้นำไปใช้ แล้วจุดประทัดครับ...”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมที่สุสานมีลำดับขั้นตอนของการเซ่นไหว้สำหรับชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว มี 3 อันดับ ได้แก่ อันดับแรกไหว้เจ้าที่ อันดับที่สองไหว้ระลึกถึงพระคุณของ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลำดับสุดท้ายของการเซ่นไหว้ คือ วางของไหว้บรรพบุรุษ ได้แก่ เทียน 1 คู่ ธูป 5 ดอก ดอกไม้ น้ำชา ผลไม้ และกระดาษเงินกระดาษทอง เมื่อเซ่นไหว้เรียบร้อยแล้ว ลูกหลานจะวางกระดาษเงินกระดาษทองเพื่อเผาภายในวงหวายส่งไปให้กับบรรพบุรุษได้นำไปใช้แล้วจุดประทัด ขั้นตอนการเซ่นไหว้นี้มีความเชื่อกันว่าดวงวิญญาณของบรรพบุรุษยังคงวนเวียนอยู่ในโลกนี้ และเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ดังนั้นเมื่อมีการเซ่นไหว้จะส่งผลให้ลูกหลานมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต

ชายดี เพศชาย อายุ 58 ปี อาศัยในเยาวราช เป็นพ่อค้าขายอุปกรณ์เซ่นไหว้ต่าง ๆ (2 พฤษภาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว มีลำดับขั้นตอนของการเซ่นไหว้ว่า

“...ที่บ้านจะต้องไปไหว้ 3 ที่ คือ ที่บ้าน ที่สุสาน ก็มีหลายรอบทั้งของพ่อของญาติ แล้วที่สมาคม เวลาซื้อของก็ต้องซื้อเยอะเยอะ บางทีก็อาศัยอาหารแห้งช่วยจัดได้ ประหยัดเวลา ทุกปีก่อนและหลังวันเซ็งเม้ง ทำความสะอาดวันเซ็งเม้ง เราจะจ้างคนไปทำความสะอาดตัดหญ้า พรวนดิน แล้วลงสีที่ป้ายชื่อให้ดูใหม่ คนตายแล้วลงสีเขียวหรือสีทองขลิบเขียวคนเป็นลงสี ต่อมากกราบไหว้เจ้าที่ เป็นการให้เกียรติและขอบคุณที่ช่วยคุ้มครองดูแล การจัดวางของไหว้แล้วจะมี เทียน 1 คู่ ธูป 5 ดอก ชา 5 ถ้วย เนื้อ กระดาษเงิน กระดาษทอง เป็นต้น...”

ภาพที่ 14 สุสานหรือหลุมศพที่ทำความสะอาดแล้ว

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 14 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมที่สุสานของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว คือ การไปไหว้ 3 ที่ คือ ที่บ้าน ที่สุสาน และที่สมาคม มีการจ้างคนไปทำความสะอาดสุสานก่อน เพื่อตัดหญ้าพรวนดินบริเวณที่สุสานแล้วลงสีที่ป้ายหินชื่อบรรพบุรุษให้ดูใหม่ ความเชื่อว่าคนตายแล้วลงสีเขียวหรือสีทองขลิบเขียวเป็นการให้เกียรติบรรพบุรุษและมีการไหว้เจ้าที่ด้วย เพื่อขอบคุณที่ช่วยคุ้มครองดูแล มีของสำหรับการเซ่นไหว้ ได้แก่ เทียน 1 คู่ รูป 5 ดอก ชา 5 ถ้วย เนื้อสัตว์ กระจดาชเงินกระจดาชทอง เป็นต้น ประเพณีไหว้บรรพบุรุษมีความสำคัญของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว การเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ยองชู้ยเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษซึ่งมีอิทธิพลมาจากลัทธิขงจื้อที่สอนเรื่องความกตัญญูเป็นสำคัญ

นลสุกิสต์ ดีศรีแสงอุทัย เพศหญิง อายุ 50 ปี อาศัยที่ย่านเยาวราช อาชีพรับจ้าง (8 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการเซ่นไหว้เซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีการจัดวางเครื่องเซ่นไหว้ตามลำดับขั้นตอนของการเซ่นไหว้ว่า

“...ไหว้เจ้าที่ที่นั่น ไปไหว้ด้วยอาหารคาว หวานและผลไม้ จุดธูป จนเสร็จก็จะเก็บของไหว้และเผากระจดาชเงินกระจดาชทอง กินอาหารพร้อมกัน..”

“...จัดเรียงลำดับของ ได้แก่ วางของไหว้ไว้ตรงหน้าสุสาน รูป จัดให้มีระยะห่างพอสมควร เชิงเทียนขนบข้างซ้ายและขวาของกระจดาชรูป ดอกไม้สดขนบไว้ข้างซ้ายและขวา น้ำดื่ม ผลไม้ กระจดาชเงิน กระจดาชทอง ฯลฯ...”

ภาพที่ 15 เสรีพิธีเผาเครื่องกระดาดเงินกระดาดทอง

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 15 เห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมที่สุสานของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วนอกจากลำดับขั้นตอนของการเซ่นไหว้แล้ว ยังต้องมีการจัดวางตั้งของการไหว้เจ้าที่อย่างมีระเบียบ สำหรับสิ่งของไหว้เจ้าที่มีของไหว้ ได้แก่ อาหารคาว ของหวาน และผลไม้ มีกระดาดเงิน กระดาดทอง พิธีเสรีจะมีการจุดธูปเพื่อแสดงว่าการเซ่นไหว้นี้เสรีพิธี มีการเผากระดาดเงิน กระดาดทองและกินอาหารพร้อมกันที่หน้าสุสาน

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลการเซ่นไหว้เซ็งเม็งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว มีการทำพิธีที่สุสาน มีลำดับขั้นตอนของการเซ่นไหว้มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน คือ

1. การทำความสะอาดสุสาน
2. การกราบไหว้เจ้าที่ เป็นการให้เกียรติและขอบคุณที่ช่วยคุ้มครองดูแล
3. การจัดวางของไหว้ (เนื้อสัตว์สามอย่าง (ซาแซ) ได้แก่ หมู เป็ด ไก่ หรือเพิ่มดับปลา ผลไม้ 5 อย่าง ขนม รูป เทียน กระดาดเงินกระดาดทอง)
4. จุดธูปจนเสรีจ จึงเก็บของไหว้และเผากระดาดเงิน กินอาหารพร้อมกัน
5. จุดประทัด

สรุปได้ว่า การประกอบพิธีกรรมที่บ้านหรือของญาติ และที่สมาคม มีความเคร่งครัดในการทำพิธีจึงต้องทำความสะอาดสุสานเช่นกัน ต่อมากราบไหว้เจ้าที่เป็นการให้เกียรติและขอบคุณที่ช่วยคุ้มครองดูแล แล้วมีการจัดสิ่งของที่เตรียมมา ศิลาวารีกตรงกลางด้านหน้าสุสานวางกระดาดรูป เทียน เนื้อสัตว์สามอย่าง (ซาแซ) น้ำดื่มและเครื่องของไหว้ต่าง ๆ วางติดกับกระดาดรูป อาหารคาวต่าง ๆ ผลไม้จัดตามที่วางและจัดให้ดูสวยงามเป็นระเบียบวินัยและมีความรู้ด้านการทำพิธีในเทศกาลเซ็งเม็งของตน เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้แก่ลูกหลานให้เน้นความกตัญญูที่มีต่อบุพการีและบรรพบุรุษลูกหลานจึงควรปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของการเซ่นไหว้นี้ นับว่าเป็นการเตือนสติแก่ตนเองว่าความตายต้องเกิดขึ้นกับทุกคนและเป็นธรรมดาของมนุษย์ด้วยกัน

3) การจัดวางของเซ่นไหว้

ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดวางของไหว้สำหรับเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ดังมีข้อมูลจากการสัมภาษณ์และบันทึกภาพดังต่อไปนี้

นลสุกิสต์ สรีแสงอุทัย เพศหญิง อายุ 50 ปี อาชีพรับจ้าง (8 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ที่สมาคมแต้จิ๋วแห่งประเทศไทย เรื่องการเซ่นไหว้เซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว มีการจัดวางของไหว้นั้นไว้ว่า

“...การเตรียมของไหว้มีเนื้อสัตว์สามอย่าง (ซาแซ) ได้แก่ หมู เป็ด ไก่ หรือเพิ่มตับ ปลา ผลไม้ 5 อย่าง ขนม ดอกไม้ ของหวาน รูป เทียน กระดาษเงินกระดาษทอง น้ำชา และเครื่องดื่มค่ะ...”

ภาพที่ 16 การจัดวางของเซ่นไหว้แบบชุดทั่วไปในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

ที่มา: ชายดี ทองใจ. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 16 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมในการเตรียมของการเซ่นไหว้ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว ได้แก่ เนื้อสัตว์สามอย่าง (ซาแซ) มีหมู เป็ด ไก่ หรือเพิ่มตับ และปลา มีผลไม้ 5 อย่าง ขนม ดอกไม้ ของหวาน รูป เทียน กระดาษเงินกระดาษทอง น้ำชา และเครื่องดื่ม เป็นต้น ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อในการจัดของไหว้ซึ่งมีความหมาย เช่น เป็ด หมายถึง สิ่งบริสุทธิ์และความสะอาด ไก่ หมายถึง ก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ปลา ก็มีความหมายเช่นกัน หมายถึง มีเหลือกินเหลือใช้

สุริยวงค์เทวัญ แซ่ เพศหญิง อายุ 64 ปี เจ้าของโรงพิมพ์ (Print shop owner) (26 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการเซ่นไหว้เซ็งเม้งของชาวไทย การทำสุสาน การจัดวางของไหว้ไว้ว่า

“...สำหรับการวางของไหว้เซ็งเม้ง เช่น อาหาร เช่น เส้นหมี่ สำหรับาย ฟองเต้าหู้ เห็ดหอม และวุ้น กุยช่าย ขนมเทียน ขนมถ้วยฟู ขนมอี๋ ขนมขง ขนมเทียน ผลไม้ เช่น สาลี่ องุ่น กล้วยดิบสีเขียว เหล้าหรือน้ำดื่ม ข้าวสวย ฐูป เทียน ดอกไม้สด กระดาษเงิน กระดาษทอง อย่างไรก็ตาม จริง ๆ แล้วไม่ได้มีแบบแผนอย่างเดียว ขึ้นอยู่กับธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละบ้าน แบบนี้เป็นรูปแบบของการจัดวางที่บ้านสืบทอดกันมาค่ะ...”

ภาพที่ 17 รูปแบบการจัดวางของเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของแต่ละบ้าน

ที่มา: กัลยา ตั้งสัมพันธ์. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 17 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมในการจัดวางของเซ่นไหว้ของชาวแต่จิวในประเทศไทย ที่ไม่ได้มีแบบแผนอย่างเดียวแต่ขึ้นอยู่กับธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละบ้าน การจัดวางของเซ่นไหว้เป็นรูปแบบแต่ละบ้านจะแตกต่างกันไป โดยการจัดวางของเซ่นไหว้ทั้งหมดนี้มีความหมายด้วย เช่น ขนมเทียน หมายถึง หวานชื่น ราบรื่น ขนมถ้วยฟู หมายถึง เพิ่มพูนรุ่งเรือง ทำทุกสิ่งอย่างแบบเฟื่องฟู ผลไม้ เช่น สาลี่ หมายถึง โชคลาภมาถึง กล้วยดิบสีเขียว หมายถึง การกวักเรียกโชคลาภเข้ามาในบ้าน ขอให้มียุ禄หลานเต็มบ้านเต็มเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ อาหารคาวหวานแล้ว ในการไหว้ที่สุสานนั้นจะต้องเตรียมกระดาษเงินกระดาษทองสำหรับใช้ไหว้ด้วย เพราะคนไทยเชื้อสายแต่จิวเชื่อกันว่าเมื่อตายไปแล้วจะไปยังอีกภพโลกหนึ่ง เรียกว่า “อินดี” (阴地) ลูกหลานจึงต้องส่งเงินทองเพื่อแสดงความกตัญญูด้วยการเผากระดาษเงินกระดาษทองไปให้บรรพบุรุษได้ใช้ ทั้งนี้กระดาษเงินกระดาษทองมีทั้งแบบที่ใช้ไหว้ที่สุสานและแบบที่ใช้ไหว้บรรพบุรุษ

เฉียวไชย ต้นพญูจิตต์ เพศชาย อายุ 64 ปี (1 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการเซ่นไหว้เซ็งเม้งของชาวแต่จิวในไทย การทำสุสาน มีการจัดวางของไหว้ไว้ว่า

“...ส่วนกรณีการไหว้ที่สุสานจากบรรพบุรุษที่ทำกันมาเราก็ทำกันต่อได้แก่ ข้าวสวย 3 ถ้วย ชา 5 ถ้วย ส้ม 5 ลูก หากจะมีของหวานก็ควรเลือกเป็น 5 ชั้น หรือ 5 ชนิด เช่นกัน อันเป็นตัวแทนของธาตุทั้ง 5 คือ ดิน น้ำ ทอง ไม้ ไฟ ครบ สำหรับการตกแต่งสุสานนั้นอาจใช้กระดาษม้วนสายรุ้ง โดยสุสานคนเป็นให้ใช้สายรุ้งสีแดง ส่วนสุสานคนตายสามารถใช้สายรุ้งสีอะไรก็ได้แต่ห้ามปักธงลงบนหลังเต่า เพราะถือว่าเป็นการทิ่มแทงหลุมและบางความเชื่อถือว่าเป็นการทำให้หลังคาบ้านของบรรพบุรุษเสียหาย แล้วมีการไหว้เจ้าที่เป็นการให้เกียรติและขอบคุณที่ช่วยคุ้มครองดูแลครับ...”

ภาพที่ 18 การจัดวางของเซ่นไหว้แบบชุดใหญ่ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

ที่มา: กัลยา ตั้งสัมพันธ์. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 18 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทย มีการจัดวางของไหว้โดยเลียนแบบการจัดวางของไหว้บรรพบุรุษตามที่ทำกันมาที่สุสานบรรพบุรุษ ได้แก่ ข้าวสวย 3 ถ้วย ชา 5 ถ้วย ส้ม 5 ลูก หากจะมีของหวานก็ควรเลือกเป็น 5 ชั้น หรือ 5 ชนิด เช่นกัน อันเป็นตัวแทนของธาตุทั้ง 5 คือ ดิน น้ำ ทอง ไม้ และไฟ สำหรับสุสานสามารถใช้สายรุ้งสีตกแต่งเพื่อแสดงถึงการทำบ้านใหม่และถือว่าเป็นการเคารพนับถือบรรพบุรุษ ข้อห้าม คือ ไม่ควรปักธงลงบนหลังเต่าเพราะคนไทยเชื้อสายแต้จิ๋วถือว่าเป็นการทิ่มแทงหลุมศพ และบางคนมีความเชื่อถือว่าเป็นการทำให้หลังคาบ้านของบรรพบุรุษเสียหายได้

สรุปว่า การจัดของไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และบรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้ง มีแบบแผนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมา จะเห็นได้ว่าชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วแต่ละครอบครัวมีวิธีการจัดวางของที่ต่างกันไปเล็กน้อย แต่โดยหลัก ๆ แล้วก็จะมีความคล้ายคลึงกันอยู่ โดยสรุป คือ มีการจัดวางของไหว้ในตำแหน่งต่าง ๆ 9 ดังนี้

1. จัดวางของไหว้ไว้บริเวณด้านหน้าหลุมฝังศพ
2. วางกระถางธูปไว้หน้าหลุมฝังศพ เพราะถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด
3. วางเชิงเทียนและแจกันดอกไม้ ขนบข้างซ้ายและขวาของกระถางธูป เป็นสัญลักษณ์แทนความสว่างไสวและความเจริญงอกงาม
4. แถวถัดมาจะวางขามข้าวสวยโดยมีจำนวน 5 หรือ 3 ถ้วย
5. วางถ้วยน้ำชาหรือถ้วยเหล้าเป็นแถวถัดจากขามข้าวไป
6. วางถ้วยน้ำดื่มในแถวถัดออกมาจากถ้วยน้ำชา
7. วางของคาว เครื่องเช่นไหว้ 3 อย่าง หรือ 5 อย่าง อาหาร 3 อย่าง เรียกว่า ชุดซาแซ ประกอบด้วย หมู เป็ด ไก่ หรืออาหารไหว้ 5 อย่าง เรียกว่า ชุดโหงวแซ ประกอบด้วย หมู เป็ด ไก่ ตับ ปลา
8. วางของหวานหรือผลไม้ ส่วนใหญ่จะจัดจำนวนเท่ากับของคาวที่ไหว้
9. วางกระดาษเงินกระดาษทอง จัดวางเป็นของไหว้

จากข้อมูลการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมการจัดวางของเช่นไหว้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์และการเช่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้ง มีวิธีการแบบแผนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ เป็นหลักสำคัญที่ลูกหลานสามารถเลียนแบบและนำไปใช้ในวันเซ็งเม้งที่เรียบง่าย นอกจากนี้ยังมีธรรมเนียมเพิ่มเติม คือ การนำสายธูปมาประดับตกแต่งบนเนินหลุมศพนำสายธูปลีเส้นต่าง ๆ รวมทั้งธูปมาตกแต่งเต็มไปหมด ตามธรรมเนียมให้ใช้กระดาษเงินสีแดง พิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งยังถือเป็นพิธีกรรมที่ทำให้ลูกหลานที่อยู่กระจัดกระจายได้กลับมาพบกัน ได้พบปะในครอบครัวหรือตระกูลเพื่อสร้างความสามัคคี จึงจัดว่าเป็นวันรวมญาติในครอบครัวก็ได้ เพราะฉะนั้นจึงเป็นพิธีกรรมที่เสริมสร้างความรักและความสามัคคีกันในครอบครัว

4) การแต่งกาย

จากการศึกษาข้อมูลชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทย การร่วมพิธีกรรมมีลักษณะการแต่งกายที่แตกต่างกันออกไปเป็น 2 แบบ คือ แบบเป็นทางการ จัดโดยสมาคมและแบบชาวบ้านทั่วไปของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว มีความโดดเด่นเห็นได้ชัดเจน การแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในการเช่นไหว้เซ็งเม้งที่ผู้วิจัยได้ศึกษามามีลักษณะดังต่อไปนี้

4.1) แบบทางการของสมาคมมีการแต่งกายตามที่สมาคมของผู้นำพิธีกรรมและผู้ปฏิบัติในพิธีกรรม

(1) ผู้นำพิธีกรรม

ผู้นำพิธีกรรมเช่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งที่เป็นทางการมีการแต่งกายดังนี้
ตั้งเปยหัว (丁碑华) เพศชาย อายุ 72 ปี ที่สมาคมจีนเตี้ยอันแห่งประเทศไทย (8 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการแต่งกายผู้ชายกับผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในการเช่นไหว้ในพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งที่จัดโดยสมาคมไว้ว่า

“...วันนี้เป็นงานใหญ่สมาคมจีนเตี้ยอันแห่งประเทศไทย ผู้นำหรือ
ท่านประธานต้องแต่งกายเรียบร้อย ไม่ว่าผู้ชายหรือผู้หญิงต้องใส่ชุด
ขาวดำทั้งหมดหรือชุดสุทาสากลเข้างานนี้ก็ได้รับ แต่ผู้หญิงบางคน
อาจจะใส่เครื่องประดับก็ได้ เช่น แว่นตา กระเป๋าตังค์ อาจรวมถึง
เสื้อคลุม รองเท้า รองเท้าบูท สร้อย แหวน กำไล หรือพวกเครื่องเงิน
เครื่องชั้นเงิน เป็นต้น...”

ภาพที่ 19 การแต่งกายของประธานสมาคมจีนเตี้ยอันแห่งประเทศไทยในงานเทศกาลเซ็งเม้ง

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

ภาพที่ 20 การแต่งกายผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในงานเทศกาลเซ็งเม้ง

ที่มา: Athakarm Oparad. 2559

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 19 และ 20 จะเห็นได้ว่า การแต่งกายที่เป็นทางการในการประกอบพิธีกรรมของสมาคมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในเทศกาลเซ็งเม้ง ผู้นำปฏิบัติพิธีกรรมหรือประธานพิธีต้องแต่งกายใส่ชุดขาวดำหรือชุดสุททาสกาล เป็นธรรมเนียมการแต่งกายไว้ทุกข์ในพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้ง ตามธรรมเนียมโบราณนั้น ผู้ชายต้องแต่งเสื้อคอปกสีขาวผูกเนคไทดำ สวมกางเกงดำ สวมรองเท้าดำ ถ้าสวมสูทใช้สูทดำ สวมปลอกแขนไว้ทุกข์ที่แขนซ้ายเหนือข้อศอก ผู้หญิงก็ต้องแต่งกายด้วยสีดำล้วนแบบสุภาพและใส่เครื่องประดับก็ได้ธรรมเนียมประเพณีจากอดีตถึงปัจจุบันในการแต่งกายไว้ทุกข์ คือ แต่งชุดดำ โดยธรรมเนียมโบราณถ้าเป็นผู้ที่มีอายุน้อยกว่าให้แต่งขาว ถ้าอายุมากกว่าให้แต่งดำ

(2) ผู้ปฏิบัติพิธีกรรม

ผู้ปฏิบัติพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งกับการแต่งกาย

อา คัน (阿甘) เพศชาย อายุ 45 ปี ที่สมาคมจีนเตี้ยอันแห่งประเทศไทย

(8 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการแต่งกายผู้ชายกับผู้หญิงของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในการเซ่นไหว้ในพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งที่จัดโดยสมาคมไว้ว่า

“...สำหรับผู้ปฏิบัติพิธีกรรมในงานเซ็งเม้ง ผู้ชายส่วนใหญ่ใส่ชุดสมาคม (T-shirt) ชุดดำ หรือชุดขาว หรือใส่ชุดสบาย ๆ แบบสุภาพ ส่วนการแต่งกายของผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วจะแต่งชุดดำหรือชุดขาวแบบสุภาพและใส่เครื่องประดับ เช่น แว่นตา รองเท้าดำ หรือรองเท้ายูนิคอส ถ้าสวมสูทจะสวมสูทดำ สวมปลอกแขนไว้ทุกข์ที่แขนซ้ายเหนือข้อศอก แบบสุภาพ หมายถึง ไม่สายเดี่ยว มีแขนเสื้อกระโปรงคลุมเข้า ไม่สั้น ไม่เต่อ ไม่เฮอร์ลอย ไม่รัดรูป เพราะผู้หญิงแต้จิ๋วก็เข้ามาเป็นผู้หญิงไทยไปแล้ว ต้องดูดีสวยงามและเรียบร้อย...”

ภาพที่ 21 ผู้ปฏิบัติพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งกับการแต่งกายของผู้ชายชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

ที่มา: Tribune Cham. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 21 จะเห็นได้ว่า ผู้ปฏิบัติในพิธีกรรมการเซ่นไหว้ ในเทศกาลเซ็งเม้ง ผู้ชายใส่ชุดแต่งกายแบบเรียบง่ายเรียบร้อย เช่น เสื้อเชิ้ต ส่วนผู้หญิงจะมีสวยงาม และสุภาพ ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วเป็นลูกหลานคนจีนอพยพเข้ามาเมืองไทยมานาน จึงมีความเชื่อ เกี่ยวกับการแต่งกายที่เป็นแบบเรียบร้อย สุภาพ และบางคนปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย เช่น สวมชุดไทย

4.2) แบบชาวบ้านของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วที่เป็นชาวบ้านทั่วไปจะจัดพิธีกรรมเซ่นไหว้แบบเป็น ส่วนบุคคลที่ไม่เป็นทางการมีการแต่งกายดังนี้

นลสุกขุมา ศรีแสงอุทัย เพศหญิง อายุ 50 ปี ที่สมาคมจีนแต้จิ๋วแห่งประเทศไทย (8 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการแต่งกายของผู้ชายกับผู้หญิงของชาวไทยเชื้อสาย แต้จิ๋วในการเซ่นไหว้ในพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งไว้ว่า

“...ชาวบ้านทั่วไปของกลุ่มสายเลือดชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วหรือรุ่น หลัง ๆ พวกนี้ไม่ค่อยสนใจการแต่งกายเท่าไร ในช่วงเดือนมีนาคม หรือเมษายนร้อนมาก ๆ ชาวบ้านบางคนก็ใส่ชุด T-shirt หรือชุด ชาวดำแบบง่าย ๆ การเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง ทั้งผู้ชายและ ผู้หญิงต้องใส่ชุดขาวหรือชุดสีดำ แต่บางคนใส่ชุดสีแดงเพราะไม่ถือว่าเป็นพิธีกรรมเศร้าโศก การไปเที่ยวนอกบ้านยังถือเป็นโอกาสดี สำหรับชาวบ้านทั่วไปของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว...”

ภาพที่ 22 การแต่งกายแบบชาวบ้านในพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งของผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

ที่มา: Tassanee Jindarat. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 22 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ เทศกาลเซ็งเม้ง ผู้ชายใส่เสื้อผ้าแบบเรียบง่าย เช่น เสื้อยืดหรือชุดขาวแบบง่าย ๆ บางคนใส่ชุดสีแดง เพราะไม่ถือว่าเป็นพิธีกรรมเศร้าโศก แต่ควรจะดีใจเพราะทั้งครอบครัวได้ไปเที่ยวกันจึงมีทั้งที่แต่งกายเหมาะสม และที่ไม่ได้เอาใจใส่การแต่งกายประกอบกับเป็นฤดูร้อนก็แต่งตัวตามปกติ เน้นความสบาย และการได้ไปท่องเที่ยวกันในครอบครัว ไม่ต้องเป็นแบบแผนแต่อย่างใด

สรุปได้ว่า แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วจะอยู่ในประเทศไทย แต่ยังมีพิธีกรรมการเคารพนับถือบรรพบุรุษตามที่คนในครอบครัวเคยปฏิบัติมา ไม่ได้ยึดถือเครื่องแต่งกายของผู้หญิง และผู้ชายที่เป็นแบบแผน เครื่องแต่งกายสวยงามนิยมใส่เสื้อที่สวมแล้วสบาย เหตุผลหลัก คือ เป็นช่วงฤดูร้อนจึงมีอากาศร้อนมาก นิยมใส่เสื้อผ้าที่สวมสะดวกสบาย เย็นสบาย ส่วนการสวมเครื่องประดับ ผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วจะใส่ให้มีความหมายที่แสดงถึงฐานะ เช่น กำไลข้อมือ สร้อยคอ เป็นต้น ผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทยบางคนใช้ผ้าโพกศีรษะและเครื่องประดับทองหรือเงิน และสวมสร้อยมุกแบบไทย ส่วนผู้ชายเชื้อสายแต้จิ๋วสวมใส่กางเกงสีชาวดำ หรือชุดลำลอง ผู้ชายเชื้อสายแต้จิ๋วเชื่อว่าเมื่อแต่งกายแบบธรรมชาติในเทศกาลเซ็งเม้งแล้วชีวิตของเขาจะมีความสุขแบบสมบูรณ์ มีสิ่งดี ๆ เกิดขึ้นในชีวิต ทำให้ผู้ที่สวมใส่มีความโชคดีและมีความมั่นคง

3.2.2 ขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองหัวเถา

เทศกาลเซ็งเม้ง (ชิงหมิงเจี๋ย) ของชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองหัวเถามีประเพณีสืบทอดการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน โดยมีการทำพิธีไว้อาลัยและรำลึกถึงญาติพี่น้องที่เสียชีวิต ชาวจีนแต้จิ๋วมีความเชื่อว่าการเซ่นไหว้บรรพบุรุษของตนถือว่าเป็นการทำบุญที่ให้กับตนเองและลูกหลาน เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป ฉะนั้นเทศกาลเซ็งเม้งจึงสำคัญอย่างยิ่งสำหรับชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองหัวเถาที่ต้องเตรียมของ การทำความสะอาดสุสาน และการแต่งกายมีดังนี้

1) การจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้

จิ่ง หมิง (张梅) เพศหญิง อายุ 62 ปี อาศัยที่เขตจินผิง (金平区) เมืองหัวเถา (汕头市) (4 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองหัวเถาไว้ว่า

“...ส่วนบ้านของยายนะจะมีการจัดเตรียมของเซ่นไหว้มีของคาว หวาน ผลไม้ อาหารทะเล และ ซาแซ (三生) เช่น หมู เป็ด ไก่ ฐูปเทียน ประทัด กระดาษเงินกระดาษทอง เสื้อผ้า กระเป่า ของใช้กระดาษ เป็นต้น โดยนิยมกันว่าต้องมีขนมไหว้ เช่น ขนมก้วย (粿品) หัวก้วย (蚶粿) ใส้ก้วย ใส้ข้าวเหนียว กูไซ้ก้วย (韭菜粿) ขนมก้วยใส้ผักก้วย ใส้ หรือขนมก้วยใส้ก้วย ขนมก้วยใส้ข้าวเหนียว (糯米粿) โดยมีขนมก้วยแบบนี้ประกอบด้วย จึงเรียกว่า การทำ

เซ็งเม้ง และมีกับข้าวที่บรรพบุรุษชอบ ด้วยอาหารน้ำ 1 อย่าง เป็น
หุปลาฉลามเป็นอาหารที่คุณพ่อชอบ...”

ภาพที่ 23 การจัดเตรียมของเซ็งไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋ว

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 23 เห็นได้ว่าการประกอบพิธีกรรมในการจัดเตรียมของเซ็งไหว้สำหรับการประกอบพิธีกรรมเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋ว ต้องมีเตรียมของเซ็งไหว้ คืออาหารคาวที่ต้องเตรียมไว้ใช้ในการประกอบปฏิบัติพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง มีของหวาน ผลไม้ อาหารทะเล และซาแซ ประทัด กระดาษเงินกระดาษทอง รูปเทียน เสื้อผ้าของใช้กระดาษกระดาษของใช้กระดาษ โดยชาวจีนแต้จิ๋วชอบรับประทานขนมก้วย เช่น ท้าวก้วย ขนมก้วยไส้ไชเท้า จุกปีก้วย ขนมก้วยไส้ข้าวเหนียว เป็นต้น ชื่อของขนมก้วยเหล่านี้ แปลว่า ขนมก้วยแมงดาทะเล เพราะใช้น้ำต้มแมงดาทะเลมาวนวดแป้งนั่นเอง เป็นขนมโบราณอายุกว่าพันปีชนิดหนึ่งซึ่งชาวจีนแต้จิ๋วในปัจจุบันยังคงทำรับประทานกันอยู่ และที่สำคัญกับ “ก้วย” ก้วยท้อมีความสำคัญในแง่ประเพณีและความเชื่อที่เพิ่มเติมเข้ามาในเทศกาลการไหว้ต่าง ๆ นั่นคือ เป็นของกินสำหรับเซ็งไหว้ทั้งหมด และเพราะเป็นของเซ็งไหว้สำคัญนี้เอง ชาวจีนแต้จิ๋วจึงผสมสีแดงไว้ในแป้ง เพื่อสื่อถึงความมีสิริมงคลในเทศกาลเซ็งเม้ง

หุฝ่ง (如峰) เพศชาย อายุ 53 ปี อาศัยที่เขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) (4 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการจัดเตรียมของสำหรับเซ็งไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถาไว้ว่า

“...สำหรับการจัดเตรียมของสำหรับเซ็งไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งมีรูปเทียน เนื้อสัตว์ 3 อย่าง หรือ 5 อย่าง เช่น หมู เป็ด ไก่ ปลา ข้าวสวย เหล้า ของหวาน เช่น แพคเกจฟอร์จูน (发财) ขนม (食薄饼) เส้นหมี่ สาหร่าย ฟองเต้าหู้ เห็ดหอม กุยช่าย ขนมถั่วฝู ผลไม้ เช่น สาลี่ องุ่น กล้วยดิบสีเขียว ดอกไม้สด กระดาษเงินกระดาษทอง ฯลฯ...”

จากการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า การจัดเตรียมของเซ่นไหว้สำหรับชาวจีนแต่จิวต้องเตรียมอาหารสำคัญ อาหารคาวที่ต้องเตรียมไว้ใช้ในการประกอบปฏิบัติพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งมี 3 อย่าง หรือ 5 อย่าง เช่น เป็ด (甲乙=甲+乙) (甲 หมายถึง ที่หนึ่ง, 乙 หมายถึง นก) หมายถึง สัตว์ที่ระดับที่หนึ่ง ชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อว่า เป็ด หมายถึง สิ่งบริสุทธิ์ ความสะอาด และความสามารถอันหลากหลาย หมายถึง ความสง่าสวยงาม ยศ และความขยันขันแข็ง ก้าวหน้าในหน้าที่การงาน การไปเซ่นไหว้ที่สุสานชาวจีนแต่จิวขอให้เหลือกินเหลือใช้ โดยมีการเตรียมอาหารปลาเข้ามาประกอบด้วย ถ้าจะมีการเตรียมมากกว่านี้ก็ไม่ห้ามใด ๆ แต่ต้องดูดีและสวยงาม ส่วนรสชาติ ขนาด แบบอย่าง และวิธีการทำก็ไม่จำเป็นต้องมีลักษณะพิเศษขึ้นอยู่กับความชอบใจและตามความนิยมของผู้ปฏิบัติพิธีกรรมเพราะว่าอาหารเหล่านี้จะทำให้กับผู้ปฏิบัติพิธีกรรมได้รับประทานด้วย สำหรับอาหารอย่างอื่นที่ต้องเตรียมเป็นประจำก็มี ข้าวสวย เหล้า ของหวาน เช่น แพคเกจฟอร์จูน (发财包) ขนม (食薄饼) เส้นหมี่ สาหร่าย ฟองเต้าหู้ เห็ดหอม กุยช่าย ขนมถ้วยฟู ผลไม้ เช่น สาลี่ องุ่น กล้วยดิบสีเขียว ดอกไม้สด รูปเทียน กระดาษเงิน กระดาษทอง เป็นต้น

หลัน แฉ่งกั้ง (兰贤孔) เพศชาย อายุ 59 ปี อาศัยที่เขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) (4 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องการจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถาไว้ว่า

“...การจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งต้องมีรูปเทียน เนื้อสัตว์ 5 อย่าง หรือ 9 อย่าง เหล้า ของหวาน แพคเกจฟอร์จูน (发财包) ซาลาปา (食薄饼) ขนมถ้วย (粿品) ท้าวถ้วย (蚶粿) ใส้กุยช่าย ใส้ข้าวเหนียว กูไช้ถ้วย (韭菜粿) ขนมถ้วยใส้ข้าวเหนียว (糯米粿) กุยช่าย ขนมเทียน ขนมถ้วยฟู ขนมอี๊ ผลไม้ เช่น สาลี่ องุ่น ส้ม กล้วยดิบสีเขียว ดอกไม้ รูปเทียน กระดาษเงินกระดาษทอง เป็นต้น...”

ภาพที่ 24 การจัดเตรียมของเซ่นไหว้เพื่อนำประกอบพิธีกรรมของชาวจีนแต่จิว

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 24 จะเห็นได้ว่า มีการจัดเตรียมของเซ่นไหว้ที่สุสานจะต้องเตรียมของเซ่นไหว้ที่สำคัญ มีเหล่า เนื้อสัตว์ 5 อย่าง หรือ 9 อย่าง ของหวาน ผลไม้ เช่น ส้ม หมายความว่า ความเป็นสิริมงคล โชคลาภ ความสมบูรณ์ และความสามัคคีเป็นอันหนึ่งเดียว ถ้าจะมีการเตรียมของมากกว่านี้ก็ไม่มีข้อห้ามใด ๆ นอกจากนี้แล้วยังมีความจำเป็นจะเตรียมดอกไม้ด้วย ดังที่กล่าวว่า การเซ่นไหว้เซ็งเม้งควรมีดอกไม้เป็นสีขาวหรือสีเหลือง แต่ต้องจัดให้ดูดีและสวยงาม ส่วนของเซ่นไหว้ต่าง ๆ เช่น เนื้อสัตว์ 5 อย่าง หรือ 9 อย่าง หรือขนมถ้วยรสชาตินานาแบบต่าง ๆ และวิธีการทำก็จำเป็นต้องมีลักษณะพิเศษตามความต้องการจึงเป็นสิ่งของเซ่นไหว้ที่ขึ้นอยู่กับความชอบและตามความนิยมของผู้ปฏิบัติพิธีกรรม เพราะว่าอาหารเหล่านี้จะมอบให้แก่ผู้ประกอบพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งนั่นเอง

สรุปได้ว่า การประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อในด้านการจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง เป็นการกระทำที่จริงจังและยิ่งใหญ่ด้วย เพราะชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อและเคารพนับถือบรรพบุรุษอย่างมาก ซึ่งกล่าวได้ว่าชาวจีนแต่จิวมีวัฒนธรรมของตนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นเวลายาวนาน ชาวจีนแต่จิวจึงทำอย่างจริงจังและตั้งใจสืบทอดจากอดีตถึงปัจจุบัน และแสดงให้เห็นว่าชาวจีนแต่จิวมีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น ๆ

2) การทำความสะอาดสุสาน

การทำความสะอาดสุสานสำหรับชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา (Shantou) จากข้อมูลสัมภาษณ์มีดังต่อไปนี้

หลี่ จินฮุย (李金辉) เพศชาย อายุ 65 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) ทำงานในมหาวิทยาลัย (3 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการทำความสะอาดสุสานที่เมืองซัวเถาไว้ว่า

“...การเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งเรามี 3 ประเภท คือ 1. การเดินทางขึ้นภูเขาไปเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้ง (สุสานอยู่บนภูเขา) 2. ไหว้ที่วัด 3. ไหว้ที่บ้าน แต่ทุกปีของเซ็งเม้งครอบครัวของผมจะไปไหว้ที่วัดครับ มีญาติพี่น้องและลูกหลานไปพร้อม ๆ กัน เพราะว่าตอนที่พ่อของผมเสียชีวิตไป ญาติพี่น้องตกลงกันว่าให้เผาศพที่วัด แล้วจัดของไหว้ การไปทำเซ็งเม้งเราถือว่าเป็นวันครอบครัว บรรพบุรุษจะคุ้มครองครอบครัวคนในบ้าน ไม่มีให้ความลำบาก ไม่มีความทุกข์ มีแต่โชคดีแต่ลาภเข้ามา ไม่ว่าการงานหรือการทำธุรกิจจะมีประสบความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ ยิ่งเจริญรุ่งเรืองขึ้นครับ...”

ภาพที่ 25 การเดินทางขึ้นภูเขาไปเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง (สุสานอยู่บนภูเขา)

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

ภาพที่ 26 พิธีกรรมการเซ่นไหว้ที่วัดในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋ว

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

ภาพที่ 27 พิธีกรรมการเซ่นไหว้ที่บ้านในเทศกาลเซ็งเม้ง

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 25, 26 และ 27 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรม การเซ่นไหว้ในขั้นตอนการทำความสะอาดที่สุสานของชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา มี 3 ลักษณะ ได้แก่ การเดินทางขึ้นภูเขาไปเซ่นไหว้สุสาน การเซ่นไหว้ที่วัดและการเซ่นไหว้ที่บ้าน สำหรับครอบครัวของ หลี่ จินฮุย มีการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่วัด โดยมีญาติพี่น้องและลูกหลานมารวมกันทำเซ่นไหว้พร้อม ๆ กัน เพราะว่าญาติที่เสียชีวิตได้เผาศพที่วัดและสืบทอดจากชาวจีนแต่จิวเชื่อเรื่องทำเลที่ตั้งศพหรือที่เผาศพ ว่ามีผลกระทบต่อบุคคลที่อยู่ในบ้านและญาติของผู้ตายจะมีการคุ้มครองคนในครอบครัวเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวมีเงินทองไหลมา มีโชคมีลาภในการทำงานหรือการทำธุรกิจหรือกิจการของครอบครัวจะได้ ประสบความสำเร็จมีกิจการใหญ่โตและมีแต่ความสำเร็จเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างยิ่ง

หลานหัว (蓝华) เพศชาย อายุ 58 ปี (3 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับทำความสะอาดที่สุสานในเมืองซัวเถา (ShanTou) ไว้ว่า

“...เทศกาลเซ็งเม้งไม่ใช่แค่ปิดกวาดหลุมศพอย่างเดียว การไหว้สุสานบรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้งเป็นประเพณีและวัฒนธรรมสำคัญมากสำหรับแต่จิว ยังสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ เพียงแต่ว่าพิธีการเซ่นไหว้จะเรียบง่ายกว่าสมัยก่อน มีรูปแบบทั้งการไหว้ของแต่ละครอบครัว และการไหว้ที่จัดโดยองค์กรและหมู่คณะต่าง ๆ โดยผู้คนจะพากันไปไหว้สุสานของวีรบุรุษที่สละชีพเพื่อญาติพี่น้อง ได้มาพบกัน โดยมีกิจกรรมปรับแต่งฮวงซุ้ยสวยงาม ปิดกวาด ดายหญ้า ถอนหญ้าบนหลุมศพ ปรับพื้นและซ่อมแซมฮวงซุ้ย เช่น การเติมดินหรือปรับให้หลุมศพโค้งมนหรือดินที่เซาะลงมาเก็บให้เรียบร้อย มีการปลูกต้นไม้มงคลเพื่อแสดงความไว้อาลัย ถ้ารุ่นเราไม่ทำแบบอย่างหรือไม่ได้บอกรุ่นหลัง ๆ เขาไม่เข้าใจ แม้ว่ารุ่นเก่า ๆ ก็พูดคุยไม่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมและการพัฒนาได้กลายเป็นที่หรูหรา (Luxury)...”

ภาพที่ 28 สุสานบนภูเขาในเมืองซัวเถา

ที่มา : Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 28 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ ในพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต่จีวไม่ใช่ทำความสะอาดที่สุสานเท่านั้น แต่มีกิจกรรมตกแต่ง สุสานให้สวยงาม ปิดกวาด ดายหญ้าถอนหญ้าบนหลุมศพ ปรับพื้นที่และซ่อมแซมสุสาน เช่น การเติมดิน หรือปรับให้หลุมศพโค้งมนซ่อมแซมดินที่ถูกกัดเซาะลงมาให้เรียบร้อย มีการปลูกต้นไม้มงคล ต่อบรรพบุรุษ ตามความหมายของคำว่า ฮวงซุ้ยหรือฮวงจุ้ย คำภาษาจีนแต่จีว แต่ภาษาจีนกลางจะออกเสียงว่า เฟิงสุ่ย (風水) ความหมายตามภาษาไทยว่า ฮวง คือ ลม หรืออากาศที่พัดผ่านไปมา ซุ้ย คือ น้ำ ตลอดจนจรรยาวัที่ไหลผ่านที่ทางบริเวณนั้น

รวมความแล้ว คำว่าฮวงซุ้ย เป็นหลักโหราศาสตร์แขนงหนึ่งที่ตรงกับศาสตร์ว่าด้วย ภูมิพยากรณ์ฮวงจุ้ยถือเป็นแนวคิดในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญที่สุดเพราะด้วยเหตุผลที่ว่ากำหนด วันดังกล่าวเป็นวันที่จะต้องอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

คุณ หวง (黄先生) เพศชาย อายุ 45 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) (3 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับทำความสะอาดที่สุสานในเมืองซัวเถาไว้ว่า

“...ประกอบพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วเราถือว่าเป็นพิธีใหญ่ ที่สุสานมักจะมีหญ้าขึ้นชุก ผิดดินร่วนซุย ดังนั้น ครอบครัวของผม ต้องตื่นแต่เช้าเดินทางขึ้นภูเขาเพื่อไปทำความสะอาดสุสานและ เครื่องเซ่นไหว้ไปกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษที่สุสาน จะจัดวางอาหาร ไข่บริเวณด้านหน้าหลุมฝังศพ แล้วปักธูป จุดประทัด เทเหล้า ข้าวของ เซ่นไหว้จะมีทั้งเนื้อหมู ไก่ ขนมอบูฝ้าย ผลไม้ เหล้าขาวเครื่องดื่ม และกระดาษเงินกระดาษทอง หากผู้ที่ล่วงลับไปแล้วชอบสุบบุหรี่ เราจะจุดบุหรี่ให้บรรพบุรุษ ถือเป็น การเคารพนับถือบรรพบุรุษ...”

ภาพที่ 29 การจัดวางของสำหรับเซ่นไหว้ของชาวจีนแต่จีว

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 29 จะเห็นได้ว่า การทำความสะอาดที่สุสานในเทศกาลเซ็งเม้งก่อนเซ่นไหว้ของชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา ต้องมีการทำความสะอาดที่บริเวณสุสาน เช่น ตัดหญ้าและการบูรณะซ่อมแซมที่ดิน แล้วนำเครื่องเซ่นไหว้ไปกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษที่สุสาน โดยมีการจุดประทัดและบอกบรรพบุรุษว่ามีลูกหลานมาเยี่ยมและส่งของขวัญให้บรรพบุรุษเพื่อแสดงถึงการเคารพนับถือบรรพบุรุษและขอให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข

สรุปได้ว่า ชาวจีนแต่จิวมีการประกอบพิธีกรรมที่สุสานในเทศกาลเซ็งเม้ง ไม่ใช่การปิดกวาดหลุมศพเพียงอย่างเดียว การไหว้สุสานบรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้งเป็นประเพณีและวัฒนธรรมสำคัญของชาวจีนแต่จิวและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ผู้ที่ไปเซ่นไหว้จะถอนหญ้าที่ขึ้นอยู่ในบริเวณสุสานพร้อมกับปรับเนินดินให้สวยงาม เพื่อบำรุงรักษาสุสานของบรรพบุรุษให้คงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์งดงามเช่นเดิม การเซ่นไหว้มีการเดินทางขึ้นภูเขาไปเซ่นไหว้ (สุสานอยู่บนภูเขา) การไหว้ที่วัดและไหว้ที่บ้าน มีการเผากระดาษเงินกระดาษทอง จุดธูปเทียนและจัดเครื่องเซ่นไหว้ไปกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษ ชาวจีนแต่จิวนับถือคำว่า ฮวงซุ้ย ตามหลักโหราศาสตร์แขนงหนึ่งที่ตรงกับศาสตร์ว่าด้วยภูมิพยากรณ์ถือเป็นแนวคิดในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญที่สุด เพราะเหตุผลที่ว่าวันดังกล่าวเป็นวันที่จะต้องอุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษเพื่อแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษและขอให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข

3) การจัดวางของเซ่นไหว้

การจัดวางของไหว้สำหรับเทศกาลเซ็งเม้งชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดวางของไหว้ชาวจีนในเมืองซัวเถาดังนี้

หลี่ ฮุย (李辉) เพศชาย อายุ 45 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) (3 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดวางของไหว้ที่สุสานในเมืองซัวเถาไว้ว่า

“...ทำตามแบบประเพณีของชาวจีนแต่จิวในวันเซ็งเม้ง อันแรก คือ ทำความสะอาดสุสาน ตามด้วย ขั้นตอนนี้เป็นสิ่งสำคัญมาก หนึ่ง คือ ไหว้เจ้าที่ สอง คือ การเซ่นไหว้บรรพบุรุษ เพราะภูเขาเป็นจิตวิญญาณ โดยมีพระเจ้าและจิตวิญญาณคู่กัน บรรพบุรุษของพวกเรา อยู่ในริมแม่น้ำหรือภูเขา และการป้องกันบ้าน ภูเขา คือ ปราการที่ดี ซึ่งเป็นฮวงซุ้ย โดยมีการวางดอกไม้เพราะว่าคุณแม่ที่เสียชีวิตไปชอบดอกไม้มาก ในทุกปีสำหรับวันเซ็งเม้งผมมอบดอกไม้ให้คุณแม่ทุกปี ๆ เพื่อแสดงความหมายว่าคิดถึงแม่มาก ๆ ครับ...”

ภาพที่ 30 การจัดตั้งสิ่งของเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง เมืองฉัวเถา สาธารณรัฐประชาชนจีน

ที่มา : Li chaochao. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 30 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมการจัดวางของไหว้ที่สุสานในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนในเมืองฉัวเถา การจัดตั้งสิ่งของที่เตรียมมาใช้ประกอบพิธีกรรมจะมีการวางดอกไม้ด้านหน้าของศิลาจารึกที่สุสานเพื่อแสดงความเคารพนับถือและความคิดถึงต่อบรรพบุรุษ ปัจจุบันการวางดอกไม้ต่อหน้าสุสานมีน้อยลง เห็นได้ว่าไม่ต้องเสียเงินเพื่อซื้อของเซ่นไหว้และไม่ได้ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ป่า เป็นแบบอย่างที่ดีต่อทางธรรมชาติและสังคม ถือว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง

อาจารย์ฐาน (譚老师) เพศหญิง อายุ 42 ปี เป็นอาจารย์สอนมหาวิทยาลัย อาศัยเขตหลงหู (龙湖区) เมืองฉัวเถา (汕头市) (3 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดวางของเซ่นไหว้ที่สุสานของชาวแต้จิ๋วในเมืองฉัวเถาว่า

“...สำหรับในวันเซ็งเม้งของชาวแต้จิ๋วในเมืองฉัวเถา มีงานสำคัญที่สุด คือ การเซ่นไหว้บรรพบุรุษของตนเอง บางคนการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่วัด บางคนมีการบูชาบรรพบุรุษที่บ้าน โดยมีงานเทศกาลเซ็งเม้งของแต้จิ๋ว มีความแตกต่างจากเมืองอื่น ๆ เช่น เทียน 1 คู่ รูป 5 ดอก เนื้อสัตว์สามอย่างหรือห้าอย่าง ข้าวสวย 3 ถ้วย ชา 5 ถ้วย ส้ม 5 ลูก ของหวาน 5 ชนิด อันเป็นตัวแทนของธาตุทั้ง 5 คือ ดิน น้ำ ทอง ไม้ ไฟ เป็นต้น แพคเกจฟอร์จูน (发财包) ขนม (食薄饼) ชา เหล้าหรือน้ำดื่ม เส้นหมี่ สาหร่าย ฟองเต้าหู้ เห็ดหอม และวุ้น กุยช่าย ขนมเทียน ขนมถ้วยฟู ขนมอี๋ ผลไม้ สาลี่

องุ่น กล้วยดิบสีเขียว ข้าวสวย ฐูป เทียน ดอกไม้สด กระดาษเงิน กระดาษทอง ฯลฯ แต่ปัจจุบันบางบ้านก็หันมาเลือกชนิดที่ลูกหลานชอบด้วย ซึ่งธรรมเนียมจะต้องขอน้ำ 1 อย่าง เช่น แกงจืด โดยต้องไปหลุมฝังศพของบรรพบุรุษโดยมีการช่อมแซมสุสาน ตัดหญ้าวัชพืช และชาวจีนอยู่ต่างแดนจะกลับมาเช่นไหว้เซ็งเม็งกัน เพื่อแสดงความเคารพนับถือบรรพบุรุษของตนเองจะได้ไม่ลืมที่บ้านเกิดของตน...”

ภาพที่ 31 การจัดวางของเซ่นไหว้ของชาวแต้จิ๋วในเมืองซัวเถาตามธรรมเนียมที่นิยมในอดีต

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 31 จะเห็นได้ว่า การจัดวางของเซ่นไหว้ที่สุสานในเทศกาลเซ็งเม็งของชาวแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา ได้ทำตามธรรมเนียมของบรรพบุรุษจีนแต้จิ๋วที่นิยมในอดีต เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมจะเหมือนเครื่องเซ่นไหว้ในเทศกาลอื่น ๆ ก็คือ มีของหวาน ข้าวสวย ผลไม้ และเครื่องต้ม สำหรับการไหว้บรรพบุรุษ มีอาหาร การเซ่นไหว้หรือเครื่องบูชา เรียกว่า จีผິ่น (祭品) โดยคิดว่าบรรพบุรุษชอบรับประทาน แต่ปัจจุบันบางครอบครัวเลือกสิ่งของที่ลูกหลานชอบด้วย ซึ่งมีธรรมเนียมจะต้องวางของที่เป็นน้ำ 1 อย่าง เช่น แกงจืด มีการเผากระดาษเงินกระดาษทอง โดยต้องไหว้เจ้าที่ก่อนแล้วจึงไหว้บรรพบุรุษ ของเซ่นไหว้ต้องจัดเป็น 2 ชุด คือ ชุด 1 ไหว้บรรพบุรุษ อีกชุด 1 ไหว้เทพเจ้า เทวดา ถ้าจัดชุดใหญ่นิยมเป็นตัวเลข 5 ตามคติจีนโบราณเชื่อกันว่าตัวเลขแบ่งเพศ เช่น เลขคี่เป็นเพศชาย และเลขคู่เป็นเพศหญิง ตัวเลขบางตัวระบุเด่นชัดว่าเป็นตัวเลขนำโชค เช่น ตัวเลข 5 ถือเป็นเลขคี่ดี เพราะมีสิ่งสำคัญหลายอย่างที่สัมพันธ์กับเลข 5 (ภาพที่ 29) คือ หง่อเห็ง หรือ 5 ธาตุ (五行) ได้แก่ ธาตุทอง (金) ธาตุน้ำ (水) ธาตุดิน (土) ธาตุไม้ (木) ธาตุไฟ (火) ดังภาพที่ 32

ภาพที่ 32 หง่อเห็ง หรือปฏิกิริยา 5 ธาตุ (五行)

ที่มา: กิตติภาพ ภักดียิ่งยง. 2560

หลิมหลี่ (文|丽) เพศหญิง อายุ 52 ปี เป็นอาจารย์สอนมหาวิทยาลัยอาศัยที่เขต หลิงหู (龙湖区) เมืองซัวเถา (汕头市) (4 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดวางของไหว้ที่สุสานในเมืองซัวเถา (ShanTou) ไว้ว่า

“...ในบ้านเรา ชาวแต้จิ๋วจะเรียกพิธีเซ็งเม้ง คือ “เส่ามู่” จากมี ก๊วยจ๊ว (挂纸) บางที่จะเรียกว่า เจี้ยฟุง (上坟) ในปกตินี้แต่จ๊ว มักจะเรียกว่า “ก๊วยจ๊ว” กัน การทำพิธี “เส่ามู่” ส่วนใหญ่ทำกัน ก่อนหรือหลัง 3 วัน ของเซ็งเม้ง ถ้าก่อนหรือหลังจากนี้ถือว่าไม่มีการเคารพนับถือบรรพบุรุษของตน บางคนก็ไปตรงกับวันเซ็งเม้งพอดี แต่ทุกวันนี้ชาวแต้จิ๋วในซัวเถามักไป “ก๊วยจ๊ว” กันก่อนวันเซ็งเม้ง เป็นสัปดาห์ เพื่อหลีกเลี่ยงการจราจรที่มักหนาแน่นติดขัดในวันนั้น ในอดีตชาวแต้จิ๋วมีพิธี “ก๊วยจ๊ว” กันในวันต้งโจ้ย (冬至) ด้วย เรียกว่า ก๊วยต้งจั้ง (挂冬纸) ส่วนพิธี “ก๊วยจ๊ว” ในวันเซ็งเม้ง จะเรียกว่า “ก๊วยชุงจ๊ว” (挂春纸) สำหรับการจัดวางเครื่องเซ่นไหว้ ย่อมเป็นไปตามฐานะ แต่ส่วนหนึ่งจะต้องมี คือ “ก๊ว้าจื่อ” (挂纸) กระดาษไหว้เจ้า กระดาษไหว้วิญญาณ เสื้อผ้าของใช้เงินทองซึ่งเป็น กระดาษ เพื่อเผาส่งไปให้ เทียน รูป ส้มเกลี้ยง ไข่ ปลาหมึก หอยแครง ขนมฟู เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องเซ่นไหว้ นอกเหนือจาก กระดาษไหว้เจ้าแล้วจะต้องมีซาแซ คือ ไข่ต้มพร้อมเครื่องใน ปลาหมึกแห้ง ผลไม้ 5 อย่าง หรือ 3 อย่าง เป็นมงคล เช่น ขนมก๊วย

(粿品) เช่น ฮวกก้วย (发粿) แป๊ะก้วย (麦粿) และจูซังเปี้ย (珠葱饼) ที่เหลือก็มีน้ำชา เหล้า ผลไม้ ดอกไม้สด รวมทั้งอาหารอื่น ๆ ที่ผู้ตายตอนยังมีชีวิตอยู่เคยชอบกินด้วยซึ่งแล้วแต่จะจัดและขาดไม่ได้สำหรับหลาย ๆ ครอบครัว คือ หอยแครงลวก แต่ที่บ้านดิฉันได้ทำการเช่นไหว้อีกครั้ง ณ ที่บ้านที่อาศัยด้วย ซาแซ ใช้สำหรับไหว้เจ้าหรือผีไม่มีญาติ การเช่นไหว้ลูกหลานควรไปพร้อมหน้ากัน ทุกปีควรจะต้องนำดินใส่หลังฮวงจู้ย ผลไม้ทุกชนิดที่นำไปไหว้ต้องให้มีชื่อเป็นมงคลและมีนัยว่ารุ่งเรืองเฟื่องฟู...”

ภาพที่ 33 ก๊วยจั่ว (挂纸) ที่สุสาน (墓园)

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์ละภาพที่ 33 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมการการจัดวางของไหว้ที่สุสานในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวแต้จิ๋วในเมืองซัวเถามีความเชื่อว่าวันที่ทำพิธีกรรมต้องเป็น 3 วัน ถ้าหากจะทำก่อนหรือหลังจากนี้ถือว่าไม่เคารพบรรพบุรุษของตน การมีลูกหลานไป “ก๊วยจั่ว” กันมาก ๆ ถือเป็นเรื่องดี แต่ถ้ามีคนไปน้อยลงเรื่อย ๆ ทุกปี ก็จะกลายเป็นภาพที่สะท้อนถึงความเสื่อมถอยของตระกูล ดังนั้นแม้ลูกหลานจะอยู่กันไกลอย่างไรก็จะพยายามกลับบ้านมา “ก๊วยจั่ว” กัน เพื่อแสดงถึงความกตัญญูตเวทิตาต่อบรรพชน และคาดหวังให้ตระกูลครอบครัวมีแต่ความรุ่งเรืองสืบไป

หลิมเหิงเหิง (刘能能) เพศหญิง อายุ 45 ปี เป็นแม่ค้า อาศัยเขตหลงหู (龙湖区) เมืองซัวเถา (汕头市) (4 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดวางของไหว้ในเมืองซัวเถาไว้ว่า

“...ในวันเทศกาลเซ็งเม้งของทุกปี พวกเราก็จะไปไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน ชาวแต้จิ๋วเชื่อว่าคนที่ตายไปแล้ว วิญญาณของเขายังอยู่กับเราตลอด และจะคอยคุ้มครองปกป้องเรา ถ้าเรามาไหว้บรรพบุรุษแล้ว

ลูกหลานของเราก็จะอยู่เย็นเป็นสุข ดังนั้นพวกเรามาไหว้บรรพบุรุษ
เพื่อหนึ่ง คือ เป็นอนุสรณ์ สอง คือ การอธิษฐานขอให้บรรพบุรุษ
คุ้มครองลูกหลานให้อยู่อย่างปลอดภัยและราบรื่น...”

ภาพที่ 34 การจัดวางของเซ่นไหว้ที่บ้านในเทศกาลเซ็งเม้งชาวจีนแต่จีว

ที่มา: Lan yandan. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 34 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมมีการจัดวางของไหว้
ที่สุสานในเทศกาลเซ็งเม้งในเมืองซัวเถา ทำให้เข้าใจได้ว่าเทศกาลเซ็งเม้งไม่ใช่เป็นเวลาเพียงแต่ปิดกวาด
หลุมศพเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเซ่นไหว้สุสานบรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้ง เป็นประเพณีและ
วัฒนธรรมสำคัญของจีนและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยจัดพิธีกรรมการเซ่นไหว้ 3 แบบ ได้แก่
การเดินทางขึ้นภูเขาไปไหว้สุสานในเทศกาลเซ็งเม้ง (สุสานอยู่บนภูเขา) การไหว้ที่วัด และการไหว้ที่บ้าน
นอกจากการไหว้แล้วยังเผากระดาษเงินกระดาษทอง จุดธูปเทียนและจัดเครื่องเซ่นไหว้ไปตั้งหน้า
สุสานจึงเป็นการกราบไหว้บูชาบรรพบุรุษ

สรุปได้ว่า การประกอบพิธีกรรมมีลำดับขั้นตอนของการเซ่นไหว้เซ็งเม้งชาวจีน
แต่จีวในเมืองซัวเถา มีลำดับขั้นตอน ได้แก่ 1) การทำความสะอาด การปรับปรุงสุสาน การถมดินใหม่
การตัดหญ้าวัชพืช และปลูกหญ้าใหม่ ก๊วยจั่ว (挂纸) วางริ้วกระดาษหลากสีบนและรอบหลุมศพ
2) การจัดวางของไหว้ เช่น เป็ด ไก่ เนื้อหมู ปลาหมึก ไข่ไก่ ข้าวสวย อาหารปรุงสุกต่าง ๆ ตามจำนวน
ของไหว้ เช่น ธูป เทียน กระดาษเงินกระดาษทอง เหล้า น้ำชา ผลไม้ จำนวนถ้วยเหล้าต้องเซ่นไหว้
บรรพชนและต้องจัดชามข้าวกับตะเกียบมีจำนวนเท่า ๆ กันด้วย ขั้นตอนการไหว้ต่อมาเมื่อจัดวางของ
เซ่นไหว้ของอื่น ๆ เรียบร้อยแล้ว คือ จุดเทียน รินเหล้า (น้ำชา) จุดธูปสามดอก 3) การปฏิบัติพิธีกรรม
โดยมีการเซ่นไหว้บอกกล่าวและขอพรจากบรรพชน จุดธูปไหว้เซ่นนี้ตามจำนวนสามรอบ รอบสุดท้าย
รอให้ธูปหมดไป 1/3 4) การเผาสิ่งของเซ่นไหว้ในพิธีกรรมยกเครื่องกระดาษเซ่นไหว้เป็นการบอกลา
แล้วนำไปเผา เทเหล้าที่ไหว้แล้วลงบนขี้เถ้ากลบเครื่องกระดาษ เป็นอันเสร็จพิธี ก่อนเซ่นไหว้บรรพบุรุษ
ควรแยกของไหว้อีกหนึ่งชุดไปไหว้เจ้าที่ (地主公) เป็นการขออนุญาตตามมารยาทด้วย

4) การแต่งกายในการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋ว

เมื่อผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา สาธารณรัฐประชาชนจีน มีข้อมูลการแต่งกายเมื่อไปเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งมีดังต่อไปนี้

4.1) การแต่งกายของผู้ชายชาวจีนแต้จิ๋ว

จางหลั่ว (张老) เพศชาย อายุ 62 ปี เป็นอาจารย์สอนการเดินรำ เขตหลิงหู (龙湖区) เมืองซัวเถา (汕头市) (3 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการแต่งกายของผู้ชายจีนแต้จิ๋วไว้ว่า

“...การแต่งกายของผู้ชายชาวจีนแต้จิ๋วจะนิยมใส่เสื้อสั้นและเสื้อยาว แต่ในเวลาปกติจะสวมใส่เสื้อผ้าปานยาวแบบชายหรือเสื้อผ้าสั้น ส่วนกางเกงนั้น จะสวมใส่กางเกงใหญ่ขากว้างยาว แต่มีอีกส่วนหนึ่งของชาวจีนแต้จิ๋วจะนิยมใส่ผ้าขาวม้า (水布) ซึ่งแต่งตัวตามการทำไร่เกษตรกรจึงแต่งกายตามปกติ ในฤดูอากาศร้อนผ้าขาวม้าที่ใช้จะกลายเป็นผ้าพันคอบางและกว้าง ที่มีความเหมาะสม...”

ภาพที่ 35 การใช้ผ้าขาวม้าและใส่ชุดแบบธรรมดาของผู้ชายจีนแต้จิ๋ว

ที่มา: Chaoshanwang. 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 35 เห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งผู้ชายจีนแต้จิ๋วจะใส่เสื้อยาวและกางเกงขากว้างยาวสีดำ เนื่องจากเป็นการแต่งกายของผู้ชายชาวจีนแต้จิ๋ว ปัจจุบันและในเดือนเมษายนนั้นเมืองซัวเถาอากาศเย็นสบายรูปแบบการแต่งกายโดยส่วนใหญ่ประกอบไปด้วย เสื้อโค้ท ผ้าขาวม้า และกางเกง ผู้ชายจีนแต้จิ๋วโดยส่วนใหญ่จะสวมใส่กางเกงสีดำ สีฟ้า หรือสีน้ำตาล หรือชุดสูทไปงานเซ็งเม้ง ถือว่าการประกอบพิธีกรรมใหญ่ควรใส่ชุดแบบสากลซึ่งผู้ชายจีนแต้จิ๋วเชื่อว่าเมื่อแต่งกายเข้าร่วมงานอย่างเหมาะสม ชีวิตของเขาจะอยู่แบบสมบูรณ์แล้วจะมีสิ่งดี ๆ เกิดขึ้น ทำให้ผู้ที่สวมใส่มีความโชคดี ความมั่นคง ความน่าเชื่อถือ ความเจริญรุ่งเรืองทางค้าขาย รวมถึงมีการงานและฐานะที่มั่นคง

สรุปได้ว่า การแต่งกายในการเซ่นไหว้ของผู้ชายจีนแต่จิวมีลักษณะรูปแบบเสื้อผ้าตามสมัยนิยม สวมชุดกางเกงเท่านั้น บางคนใช้ตามแบบเดิม คือ ใช้ผ้าขาวม้า ชุดแต่งกายสะท้อนให้เห็นเสื้อผ้าของชาวเถา ร้านเสื้อผ้าแฟชั่นมีความหลากหลายของเสื้อผ้าและตรงกับลูกค้าที่แต่งตัวและสง่างามตามการแต่งกายตามฤดูกาล และความเชื่อว่าจะทำให้ผู้ที่สวมใส่มีความโชคดี ความมั่นคง ความน่าเชื่อถือ และการค้าที่ดีขึ้น รวมถึงการงานและฐานะที่มั่นคง ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงการแต่งกายในเทศกาลเซ็งเม้งและชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ชายจีนแต่จิวในเมืองชาวเถา

4.2) การแต่งกายของผู้หญิงชาวจีนแต่จิว

การแต่งกายของชาวจีนแต่จิวในสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความสวยงามในด้านเสื้อผ้าและเครื่องประดับ ดังนี้

อาจารย์ถาน (谭老师) เพศหญิง อายุ 49 ปี เป็นอาจารย์สอนมหาวิทยาลัยเขตหลงหู (龙湖区) เมืองฉวเถา (汕头市) (3 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับกายแต่งกายของผู้หญิงจีนแต่จิวว่า

“...บางคนคิดว่าเมื่อไปที่หลุมฝังศพต้องสวมใส่เสื้อผ้าสีดำ ถ้าใส่สีแดงหรือสีเหลืองและสีสดใสอื่น ๆ ก็ถือว่าไม่เคารพนับถือบรรพบุรุษ การเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพไม่ควรสวมใส่เสื้อผ้าสีแดงและสีเขียว บางคนคิดว่าเทศกาลเซ็งเม้งไม่ได้ซื้อรองเท้าเพราะ “รองเท้า” และ “ชว้จิว” (หมายความว่า สิ่งไม่ดี) ซื้อรองเท้าจะกระตุ้นความชั่วร้ายให้ความเป็นจริงจะมีผลกระทบทางลบสามารถนำทางโชคร้ายมาหาตัวเองในช่วงเทศกาลเซ็งเม้งอย่าซื้อรองเท้าเด็ดขาด ในแต่จิวผู้หญิงส่วนใหญ่จะใส่เครื่องประดับทุกคน เช่น กระเป๋า แว่นตา พัด ร่ม กระเป๋าต่างค์ อาจไปรวมถึงเสื้อคลุม รองเท้า รองเท้าบูท สร้อย แหวน กำไล หรือพวกเครื่องเงิน เครื่องชั้นเงิน ซ้อนส้อม เป็นต้น...”

ภาพที่ 36 การแต่งกายในเทศกาลเซ็งเม้งของผู้หญิงจีนแต่จิว

ที่มา: Lan yandan 2560 : ภาพถ่าย.

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 36 จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง การแต่งกายของผู้หญิงจีนแต่จีส่วนใหญ่จะมีรูปแบบของเสื้อผ้า ประกอบไปด้วย เสื้อโค้นกางเกงและเครื่องประดับที่สุภาพ

ถานจง (潭冢) เพศชาย อายุ 59 ปี อาศัยเขตหลงหู (龙湖区) เมืองซัวเถา (汕头市) (3 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการแต่งกายผู้หญิงจีนแต่จีไว้ว่า

“...เครื่องเพชรพลอยในอดีตเป็นเครื่องประดับซึ่งเป็นส่วนสำคัญของเสื้อผ้าสตรี เด็กผู้หญิงที่มีอายุหกหรือเจ็ดปีจะสวมใส่ต่างหูเป็นช่วงแรกของการเจาะ มีการนวดและใช้เข็มร้อยเจาะหูใส่ด้ายเส้นสีแดงที่ทั้งสองด้านสวมใส่ต่างหู มีสองต่างหูและยังมีอีกหนึ่ง คือแหวน โดยทำจากทองคำ ทองสัมฤทธิ์ หรือเงิน สวมกำไลหยก ผู้หญิงบางคนสวมสร้อยข้อมือหยก แหวนเงิน ซึ่งนอกเหนือจากการเพิ่มความงามและการแสดงตัวตนแล้วยังเชื่อว่ามียุทธศาสตร์ในการบรรเทาภัยพิบัติ...”

ภาพที่ 37 เครื่องประดับ Li kwai ที่ใช้ในเทศกาลเซ็งเม้ง

ที่มา: Lihua. 2560

ภาพที่ 38 ชุดแต่งกายของเด็กหญิงของจีนแต่จี

ที่มา: Chaoshanfxinwei. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 37 และ 38 จะเห็นได้ว่า วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวจีนแต้จิ๋วที่ใช้ในเทศกาลเซ็งเม้ง แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงจีนแต้จิ๋วให้ความสำคัญกับเครื่องแต่งกายเป็นอย่างมาก โดยให้ความสำคัญไปที่เครื่องประดับซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้หญิงจีนแต้จิ๋วเป็นคนที่รักสวยรักงาม มีฝีมือเย็บเสื้อผ้า มีวัตถุดิบที่ใช้ในการทำเครื่องแต่งกายสวยงาม จึงมีเครื่องประดับร่างกายด้วยของมีค่า เช่น ทองคำ หยก Li kwai เป็นต้น

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยซัวเถา เฉินกวางโจว (2558 : 1) ได้อธิบายวิธีการแต่งกายของผู้หญิงได้ดังนี้

“...เครื่องแต่งกายพื้นฐานของการเซ็งไหว้หลุมฝังศพ ควรสวมใส่เสื้อผ้าสีดำอย่างประณีต เพื่อแสดงความสุขภาพและเคารพนับถือ ต่อบรรพบุรุษ ของตน ไม่ควรสวมเสื้อผ้าสีแดงและเขียว เพราะเสื้อผ้าแบบนี้สามารถทำให้บรรยากาศที่หลุมฝังศพไม่ได้รับการประสานงาน หรือใส่ชุดธรรมดาจะเหมาะสมกว่า...”

จากข้อมูลจะเห็นว่า เครื่องแต่งกายที่เหมาะสมกับการทำพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง เป็นเครื่องแต่งกายสีดำประณีตสุภาพ เพื่อแสดงความเคารพนับถือบรรพบุรุษ ไม่ควรใส่เสื้อผ้าสีสันสดใสในเทศกาลเซ็งเม้งยุคใหม่อีกด้วย

3.3 ข้อห้ามในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

3.3.1 ข้อห้ามในการเซ็งไหว้เทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว

ข้อห้ามและความเชื่อนั้นจะดำรงอยู่ด้วยกันความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วไม่เหมือนกันกับชาวจีนกลุ่มอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ข้อห้ามของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วแต่ละกลุ่มมีความเชื่อที่แตกต่างกัน ข้อห้ามในการเซ็งไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีดังต่อไปนี้

1) ข้อห้ามในการจัดเตรียมของเซ็งไหว้ที่สุสาน

ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทยมีประวัติศาสตร์มายาวนานมีข้อห้ามในการจัดเตรียมของเซ็งไหว้ที่สุสานของชาวจีนแต้จิ๋วที่มีความเชื่อต่อบรรพบุรุษมาอย่างยาวนานเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงกฎข้อห้ามในการจัดเตรียมของเซ็งไหว้ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในการบูชาบรรพบุรุษมีดังนี้

เฉียวไชย ต้นบุญจิตต์ เพศชาย อายุ 64 ปี เกษียณ (1 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์ที่สมาคมแต้จิ๋วแห่งประเทศไทย เกี่ยวกับข้อห้ามในการจัดเตรียมของเซ็งไหว้ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วไว้ว่า

“...ห้ามนำมะม่วงไปเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้ง ห้ามการเชือดสัตว์ยังสถานที่อื่น ๆ แต่มีบางบ้านลูกหลานเอาธงหลายสีไปปักไว้เต็มเลย เรื่องการปักธงนี้หลายบ้านจะถือมากกว่าห้ามปักเด็ดขาด เพราะถือว่ามิของแหลมทิ่มแทงเข้าไปบนหลุม อาจทำให้หลังคาบ้านบรรพบุรุษใน (อิมกั๋ง) รั่วได้...”

จากการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมมีข้อห้ามสำหรับของเซ่นไหว้ คือห้ามเอามะม่วงมาเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง เพราะชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อว่ามะม่วงไม่ใช่ของเซ่นไหว้มงคล คำว่า มะม่วง หมายความว่า โง่ เป็นความหมายไม่ดีต่อครอบครัว นอกจากนี้สถานที่ใดซึ่งเคยถูกรับไหว้หรือเซ่นไหว้เจ้าอื่นก็ยังไม่อนุญาตให้มุสลิมเชือดสัตว์ที่สถานที่แห่งนั้น บางครอบครัวห้ามเอาธงไปปักบนสุสาน ถือว่าเป็นดินแดนของผู้ตาย หากมิของแหลมทิ่มแทงเข้าไปบนหลุมก็เหมือนการทำให้หลังคาบ้านบรรพบุรุษในอิมกั๋งรั่วได้ ข้อห้ามทั้งหมดนี้มีความหมายมากสำหรับชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว เพราะว่าเป็นคำสั่งสอนที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษของตนเอง

2) ข้อห้ามของไหว้บรรพบุรุษใส่บาตร

นลสุกีสุด ดีศรีแสงอุทัย เพศหญิง อายุ 50 ปี อาศัยที่ย่านเยาวราช อาชีพรับจ้าง (8 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องข้อห้ามในการเซ่นไหว้ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วไว้ว่า

“...ห้ามนำของเซ่นไหว้บรรพบุรุษมาใส่บาตร ห้ามนำของไหว้เจ้ามาใส่บาตร และห้ามนำของเซ่นไหว้ของบูชาผีมาใส่บาตร คนโบราณกล่าวห้ามไว้เป็นเด็ดขาดว่าอย่าได้นำของไหว้หรือบูชาผีของเซ่นไหว้บรรพบุรุษทั้งหมดนี้ไปใส่บาตร เพราะว่าพระสูงกว่าบรรพบุรุษเจ้าที่ หรือผีต่าง ๆ...”

จากการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า พิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งมีข้อห้ามการนำของไหว้บรรพบุรุษ รวมทั้งของไหว้เจ้าหรือของบูชาผีมาใส่บาตรพระ คนโบราณกล่าวห้ามไว้อย่างเด็ดขาดว่าอย่าได้นำของเซ่นไหว้บูชาผี หรือของเซ่นไหว้บรรพบุรุษไปใส่บาตร ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อว่าหากทำแล้วผู้ตายจะไม่ได้ไปผุดไปเกิด จะต้องตกนรกหมกไหม้อยู่ยาวนานแสนนาน เพราะฉะนั้นการมีคุณธรรมความดีของพระสูงกว่า ของไหว้บรรพบุรุษเป็นของต่ำ จึงนำไปถวายพระไม่ได้

3) ข้อห้ามพุดหยาบในการเซ่นไหว้ที่สุสาน

หลัวจิ่ง แสงทอง เพศชาย อายุ 59 ปี อาศัยที่ย่านเยาวราช อาชีพคนรับจ้าง (8 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องข้อห้ามคำพุดไม่ดีในการเซ่นไหว้ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วไว้ว่า

“...ทุกครั้งที่ไปเซ็นไหว้เซ็งเม้ง เราจะบอกลูกหลานเสมอว่าการไปทำเซ็งเม้งห้ามพูดคำหยาบต่อหน้าทีสุสานบรรพบุรุษ เช่น คำเกี่ยวกับความตาย หรือการสูญเสีย นอกจากนี้ยังมีคำหยาบอื่น ๆ หรือคำตำหนิอย่างรุนแรงเพราะว่าคำหยาบเหล่านี้ไม่สุภาพ สื่อความหมายในแง่ที่ไม่ดี หรือฟังแล้วไม่ไพเราะ โดยมารยาททางสังคม การใช้คำหยาบเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจ สำหรับภาษาไทยอาจะระบุเนื้อหาของคำหยาบ ไม่เหมือนกันตามแต่ละระดับสังคมและภาษาของแต่ละบ้าน...”

จากการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า ขณะที่ประกอบพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งมีข้อห้ามพูดคำหยาบคำพูดไม่ไพเราะและคำตำหนิว่ากล่าวคนอื่น ดังที่กล่าวถึงข้อห้ามพูดหยาบในการเซ็นไหว้ เพราะชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อว่าคำหยาบเป็นคำที่ไม่สุภาพอย่างยิ่ง ไม่ควรพูดกับบรรพบุรุษที่สื่อความหมายในแง่ที่ไม่ดี ซึ่งบรรพบุรุษฟังแล้วไม่ไพเราะจะส่งผลเสียหายต่อครอบครัวและสังคม ซึ่งอาจส่งผลให้ครอบครัวขาดความรักความอบอุ่นและเกิดผลกระทบทางจิตใจต่อพ่อแม่และบรรพบุรุษตนเอง

4) ห้ามวางสิ่งของหน้าแท่นหน้าป้ายหินจารึกชื่อบรรพบุรุษ

จงรัก ทองใจ เพศชาย อายุ 69 ปี อาศัยที่ย่านเยาวราช (8 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องข้อห้ามในการเซ็นไหว้ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วไว้ว่า

“...ห้ามวางของตรงแท่นหน้าป้ายหินที่จารึกชื่อบรรพบุรุษ เพราะเป็นที่เข้าออกของวิญญาณบรรพบุรุษ ไม่ใช่เก้าอี้ที่นั่งอย่างที่หลายคนเข้าใจผิด...”

จากการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมมีข้อห้าม คือ ห้ามวางของที่แท่นหน้าป้ายหินที่จารึกชื่อบรรพบุรุษในการประกอบพิธีกรรมการเซ็นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง ฉะนั้นชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อว่าแท่นหน้าป้ายหินที่จารึกชื่อบรรพบุรุษเป็นเส้นทางเข้าออกของวิญญาณบรรพบุรุษ เป็นวันที่ประตูลิขิตได้เปิดให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษลงมาเยี่ยมลูกหลานที่จะเข้ามาได้ อีกครั้งหนึ่งเป็นเสมือนว่า “พ่อแม่ตายแล้ว ยังกำหนดชะตาชีวิตลูกหลาน” เป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตเป็นข้อห้ามที่เน้นความกตัญญูที่มีต่อบุพการีของลูกหลานที่ควรปฏิบัติตาม

5) ห้ามปลูกดอกไม้รอบ ๆ สุสานบรรพบุรุษ แต่ปลูกหญ้าได้

อักษรภาค ทองดี เพศชาย อายุ 65 ปี อาศัยที่ย่านเยาวราช (8 มีนาคม 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องข้อห้ามในการเซ็นไหว้ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วไว้ว่า

“...ทุกคนคิดว่าการปลูกดอกไม้รอบ ๆ สุสานบรรพบุรุษ เป็นมังกรหนึ่งในสัญลักษณ์สำคัญของฮวงจุ้ยถือเป็นสัตว์มงคลที่ควรวางไว้

รอบ ๆ สุสานบรรพบุรุษ ข้อเท็จจริงแล้วไม่ใช่ปลูกดอกไม้มีรากของ
ไม้ใหญ่จะขอนไชลงใต้ดินและแผ่อก มีความหมายด้านผู้สาว ถ้า
ปลูกหญ้าจะดีกว่า...”

ภาพที่ 39 การปลูกหญ้ารอบ ๆ สุสานบรรพบุรุษ

ที่มา: Zheng chao. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 39 เห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมมีข้อห้าม คือ ห้ามปลูกดอกไม้ในรอบ ๆ สุสานบรรพบุรุษแต่ปลูกหญ้าได้ เปรียบเสมือนมังกรหนึ่งในสัญลักษณ์สำคัญของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย ถือว่าเป็นสัตว์มงคลที่ควรวางไว้รอบ ๆ สุสานบรรพบุรุษ ซึ่งหมายถึง การมีบทบาทหรือการมีอิทธิพลของสภาพแวดล้อมของธรรมชาติที่มีผลต่อชีวิตและการทำงานบุคคลในครอบครัว

สรุปได้ว่า การประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อที่เป็นข้อห้ามการกระทำในการเซ่นไหว้บรรพบุรุษซึ่งถือเป็นความเชื่อทางจิตวิญญาณ และเป็นความเชื่อที่รับมาจากคำสั่งสอนของบรรพบุรุษ ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วนับถือบรรพบุรุษอย่างมาก มีวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นเวลายาวนาน และชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วก็ได้ปฏิบัติตามอย่างจริงจังจากอดีตถึงปัจจุบัน มีข้อห้ามซึ่งทำให้เห็นได้ว่าชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วมีวัฒนธรรม และมีเอกลักษณ์แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น ๆ

3.3.2 ข้อห้ามในการเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋ว

ข้อห้ามและความเชื่อนี้จะดำรงอยู่ด้วยกัน ความเชื่อของชาวจีนแต้จิ๋วกับกลุ่มอื่นต่างกัน ด้วยเหตุนี้ชาวจีนแต้จิ๋วจึงมีความเชื่อและข้อห้ามที่ไม่เหมือนกัน ข้อห้ามในการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งชาวจีนแต้จิ๋วมีดังต่อไปนี้

1) ห้ามหญิงตั้งครรภ์เช่นไหว้ที่หลุมฝังศพ

หลี่ เยียน (李艳) เพศหญิง อายุ 52 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) (5 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องข้อห้ามในการเช่นไหว้ของชาวจีนแต่จิวในจีนไว้ว่า

“...หญิงตั้งครรภ์ไม่ให้อวดหลุมฝังศพหรือที่สุสาน เพราะหญิงตั้งครรภ์ร่างกายที่อ่อนแอ แม้ในช่วงเทศกาลเซ็งเม้งของ หยางซี (阳气) จะเพิ่มขึ้น แต่ในช่วงเทศกาลเซ็งเม้งของ อินซี (阴气) จะหนักกว่า เพราะว่าหยางซีเป็นตัวแทนของความมีมิติไม่เคลื่อนไหว อ่อนล้า เศร้าโศก ความหนาวเย็นของผู้หญิง เพื่อความปลอดภัยของหญิงตั้งครรภ์และการพิจารณาในครรภ์ไม่ควรไปฝังศพ อย่าไปที่ฝังศพที่ดีที่สุด...”

จากการสัมภาษณ์เห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งชาวจีนแต่จิว มีข้อห้ามผู้หญิงตั้งครรภ์ไม่ให้ไปหลุมฝังศพหรือที่สุสานเพราะชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อว่าผู้หญิงตั้งครรภ์มีร่างกายที่อ่อนแอ สิ่งไม่ดีและวิญญาณสามารถเข้าร่างกายหญิงตั้งครรภ์ได้ ซึ่งวิญญาณที่ไม่ดีจะมาพร้อมกับการปฏิสนธิด้วยเช่นกัน ตามหลักของหยินหยางในความเชื่อของชาวจีนแต่จิว คือ จินอยู่ทางซีกโลกด้านเหนือ แสงแดดจึงสาดมาจากทางทิศใต้เสมอ พื้นที่ทางเหนือของแม่น้ำกับทางใต้ของภูเขาที่ได้รับแสงแดดอยู่เสมอจึงเรียกว่า หยาง (阳) ในทางกลับกันพื้นที่ทางใต้ของแม่น้ำกับทางเหนือของภูเขา จึงเรียกว่า หยิน (阴) ในการอธิบายความสัมพันธ์กันของธรรมชาติ ไม่ว่าจะป็นด้านที่อยู่ตรงข้ามกัน หรืออยู่ด้านเดียวกัน แต่มีความเกี่ยวเนื่องกันจะควบคุมกันและสัมพันธ์กันตลอดเวลา เช่น กลางวันกับกลางคืน ร้อนกับเย็น หญิงกับชาย น้ำกับไฟ เป็นต้น ความเข้าใจเรื่องนี้จึงกำหนดเป็นข้อห้ามหญิงตั้งครรภ์

2) ห้ามรับประทานอาหารก่อนการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ที่หลุมฝังศพ

คุนป้า (包先生) เพศชาย อายุ 56 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) (5 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องข้อห้ามในการเช่นไหว้ของชาวจีนแต่จิวในจีนไว้ว่า

“...ห้ามรับประทานอาหารก่อนทำการเช่นไหว้ที่สุสาน ส่วนใหญ่คนทั่วไปไม่เข้าใจว่าทำไมรับประทานอาหารก่อนการประกอบพิธีกรรมเช่นไหว้ที่หลุมฝังศพไม่ได้ ถ้าคุณต้องการอยากกินอาหารจริง ๆ ต้องกินอาหารเจ แต่จิวเรารู้ว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อประเพณีจีน...”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมมีข้อห้ามรับประทานอาหาร ก่อนทำการเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากต่อชาวจีนแต่จิว ชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อว่าการไม่รับประทานอาหารก่อนเซ่นไหว้ที่สุสาน หมายถึง ความบริสุทธิ์ และความสะอาด ประเพณีนี้ นิยมถือความลดหลั่นกันในทางชาติวุฒิ คุณวุฒิ และวัยวุฒิ ซึ่งแสดงว่าเป็นชาติที่มีความรู้สึกนึกคิด ประณีต แสดงออกให้เห็นทางความประพฤติทั้งกายวาจาและใจที่บริสุทธิ์ต่อบรรพบุรุษ จึงไม่รับประทานอาหารก่อนบรรพบุรุษที่เป็นผู้อาวุโสของตระกูล

3) ห้ามถ่ายภาพในการเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพ

จางเซิง (张生) เพศชาย อายุ 59 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองฉัวเถา (汕头市) (5 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องข้อห้ามในการเซ่นไหว้ของชาวจีนแต่จิวไว้ว่า

“ปัจจุบัน สาว ๆ ชอบถ่ายรูปมาก ไม่ว่าจะไปที่ไหนก็ถ่ายทุกที่ แม้ว่าลูกสาวของผมก็ถ่าย ๆ แต่แต่จิวเราถือการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งที่หลุมฝังศพ ห้ามถ่ายรูปครับ เพราะคนสามารถถ่ายได้สิ่งที่ไม่ดี และพาสิ่งที่ไม่ดีกลับบ้าน เรามีคำแนะนำว่าการไปเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งอย่าถ่ายรูปเลย”

จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมระหว่างเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งผู้ปฏิบัติการไหว้บรรพบุรุษที่สุสานควรจะสำรวมตนเองให้เรียบร้อย จึงห้ามถ่ายรูป ซึ่งจะมี ความวุ่นวาย นอกจากนี้ตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนแต่จิวการปฏิบัติการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง อาจมีธาตุผีวิญญาน อาจจะถ่ายสิ่งที่ไม่ดีนำเข้ามาในครอบครัว ซึ่งจะเกิดผลกระทบในทางลบต่อชีวิตของสมาชิกในครอบครัวและชีวิตของตนได้

4) ห้ามสวมใส่เสื้อผ้าสีแดงในการเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพ

จาง ไหม่ (张玫) เพศหญิง อายุ 57 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองฉัวเถา (汕头市) (5 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องข้อห้ามในการเซ่นไหว้ของชาวจีนแต่จิวไว้ว่า

“...ห้ามใส่เสื้อสีแดงเข้าไปไหว้บรรพบุรุษ เพราะชาวจีนแต่จิวคิดว่าการใส่เสื้อสีแดงไปเซ่นไหว้เซ็งเม้ง ถือว่าไม่เคารพนับถือบรรพบุรุษของตน เป็นพฤติกรรมที่ไม่สุภาพ...”

ภาพที่ 40 ชาวจีนแต่จีวมีความเชื่อว่าการไปเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งต้องใส่เสื้อผ้าสีดำหรือสีเทา

ที่มา: Lizi. 2560

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 40 เห็นได้ว่าการประกอบพิธีกรรมในระหว่างการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง ผู้ไหว้ห้ามคนในครอบครัวและผู้เข้าร่วมพิธีใส่เสื้อผ้าสีแดงเข้าไปที่สุสานตามความเชื่อของชาวจีนแต่จีวถือว่าการกระทำที่ไม่เคารพนับถือบรรพบุรุษของตนและเป็นพฤติกรรมที่ไม่สุภาพ

5) ห้ามปิดหน้าผากในการเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพ

หลาน หัว (兰华) เพศหญิง อายุ 59 ปี อาศัยเขตจินผิง (金平区) เมืองซัวเถา (汕头市) (5 เมษายน 2560 : สัมภาษณ์) ได้ให้สัมภาษณ์เรื่องข้อห้ามในการเซ่นไหว้ของชาวจีนแต่จีวไว้ว่า

“...ห้ามปิดหน้าผากในการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง แต่จีวถือว่าหน้าผากเป็น “ตาที่สาม” ของสัญลักษณ์ของมนุษย์เป็นความสว่างไสวทางปัญญาของพระเจ้า คือ การรับประตู่ของจิตวิญญาณแห่งสวรรค์ ด้านบน คือ วิญญาณ (天灵盖) วิญญาณแห่งการเปิดเผยมิให้ทุกคนที่รับจากศาสนาพิธี เมื่อมีการเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพคนที่ครอบครัวคลุมหน้าผากไม่ใช่การรับโชคร้ายของตัวเองริ ฉะนั้นห้ามปิดหน้าผากไปในการเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งค่ะ...”

จากการสัมภาษณ์และภาพที่ 41 เห็นได้ว่าการประกอบพิธีกรรมในระหว่างการปฏิบัติการณ์เซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง ผู้มาเซ่นไหว้ห้ามปิดหน้าผากในการทำพิธีกรรมการเซ่นไหว้ที่สุสาน ชาวจีนแต่จีวมีความเชื่อว่าหน้าผากเป็น “ตาที่สาม” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของมนุษย์เป็นความสว่างไสวทางปัญญาของพระเจ้า คือ การรับประตู่ของจิตวิญญาณแห่งสวรรค์ เป็นจักระมงกุฎ เป็นศูนย์กลางของสัญชาตญาณ หน้าผากเป็นจักระหนึ่งที่เป็นศูนย์กลางของสัญชาตญาณ จึงไม่ปิดหน้าผากเพื่อให้งานของจักระหน้าผากเกิดขึ้นให้เข้าสู่โลกทางจิตวิญญาณ

สรุปผลการวิจัย เป็นการแต่งกายในเทศกาลเซ็งเม้งและชีวิตความเป็นอยู่ของ
ผู้ขายจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา จะเห็นได้ว่า การประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของ
ชาวจีนแต้จิ๋วที่มีความเชื่อในด้านข้อห้ามเกี่ยวกับการกระทำเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งหลายประการ
สำหรับคนทุกคนรวมทั้งหญิงตั้งครรภ์เป็นการประเพณีปฏิบัติที่เป็นข้อห้ามในการเลือกสิ่งของเซ่นไหว้
การวางสิ่งของที่เซ่นไหว้ การรับประทานอาหารก่อนการเซ่นไหว้ ข้อห้ามถ่ายภาพการเซ่นไหว้ ข้อห้าม
สวมใส่เสื้อผ้าสี ข้อห้ามปิดหน้าผากในการเซ่นไหว้ เหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงความเชื่อทางจิตวิญญาณ
และความเชื่อที่เกี่ยวกับบรรพบุรุษ ซึ่งชาวจีนแต้จิ๋วเคารพนับถือบรรพบุรุษและทำให้ชาวจีนแต้จิ๋วจึงมี
วัฒนธรรมของตนที่สืบทอดต่อไปอีกเป็นเวลายาวนาน

บทที่ 4

การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในการประกอบพิธีเทศกาลเซ็งเม้ง ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา ช่วง พ.ศ. 2550-2560

ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วเป็นกลุ่มลูกหลานชาวจีนที่ได้อพยพมาจากตอนใต้ของประเทศจีน และมากระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศไทย ซึ่งยังมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมจากถิ่นกำเนิดเดิมที่บรรพบุรุษชาวแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วที่อยู่อาศัยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและเปรียบเทียบการประกอบพิธีเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา ที่ทำในช่วง พ.ศ. 2550-2560 และได้นำผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของชาวแต้จิ๋วทั้งสองประเทศดังนี้

4.1 การเปรียบเทียบด้านความเชื่อ

- 4.1.1 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ
- 4.1.2 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา
- 4.1.3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฮวงจุ้ย

4.2 การเปรียบเทียบด้านขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง

- 4.2.1 การเปรียบเทียบด้านการจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง
- 4.2.2 เปรียบเทียบด้านการทำความสะอาดสุสาน
- 4.2.3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านการจัดวางของเซ่นไหว้
- 4.2.4 ขั้นตอนและลำดับการเซ่นไหว้
- 4.2.5 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านการแต่งกาย

4.3 การเปรียบเทียบด้านข้อห้ามในเทศกาลเซ็งเม้ง

โดยมีผลการวิจัยในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

4.1 การเปรียบเทียบด้านความเชื่อ

ในการศึกษาการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วด้านความเชื่อ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างแยกเป็นประเด็นความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ ความเชื่อในด้านศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมในการเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้ง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ

การวิเคราะห์ด้านความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วทั้งสอง พบว่า ชาวแต้จิ๋วทั้งสองประเทศได้ให้ความสำคัญกับการเซ่นไหว้บรรพบุรุษเปรียบเทียบได้ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบลักษณะของความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ

ลักษณะของความเชื่อ	ไทย	จีน
บรรพบุรุษเป็นต้นตระกูลที่ลูกหลานเคารพนับถือ	√*	√
บรรพบุรุษเมื่อตายแล้วเป็นวิญญาณ	√	√
บรรพบุรุษเป็นผู้สร้างครอบครัวให้เป็นตระกูลใหญ่	√	√
บรรพบุรุษเป็นผู้สั่งสอนลูกหลาน	√	√

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วทั้งสองกลุ่มมีความเชื่อเหมือนกัน มีความเชื่อว่าบรรพบุรุษเป็นต้นตระกูลที่เลี้ยงดูลูกหลาน ให้กำเนิดและสร้างครอบครัว ลูกหลานจึงต้องเคารพนับถือ และแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษตามคำสอนของขงจื้อ เมื่อบรรพบุรุษตายไปเป็นวิญญาณที่ลูกหลานต้องเซ่นไหว้ บรรพบุรุษจะได้ดูแลลูกหลาน และบรรพบุรุษสามารถส่งผลดีทำให้ลูกหลานมีชีวิตเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษของตน ว่าได้ทำให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข มีวิถีชีวิตสุขสบายในประเทศไทย มีการสืบทอดมายาวนานจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อและพฤติกรรมเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษเป็นการทำตามคำสอนของบรรพบุรุษที่อพยพจากเมืองจีน นั่นคือ การสืบทอดจากปู่ ย่า ตา ยาย จึงมีความเชื่อและเคารพนับถือในบรรพบุรุษอย่างมั่นคง บรรพบุรุษเป็นผู้สร้างครอบครัวให้เป็นตระกูลใหญ่ หลายรุ่น กลายเป็นครอบครัวใหญ่โตที่จะช่วยเหลือกันถึงรุ่นต่อไป ลูกหลานจึงแสดงถึงความกตัญญูโดยการกราบไหว้บรรพบุรุษ ถือเป็นการสืบทอดจากการสั่งสอนของบรรพบุรุษชาวจีน และมีการสืบทอดรุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบัน โดยการทำพิธีเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง แม้ลูกหลานที่เป็นชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมของสังคมไทยบ้าง แต่ก็ยังเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วอยู่ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือวิญญาณบรรพบุรุษตามแบบชาวจีนแต้จิ๋ว เมืองซัวเถา เพื่อดำรงได้ตลอดไป ตามความเชื่อว่าเป็นวันที่ประตูสวรรค์ได้เปิดให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษลงมาเยี่ยมลูกหลาน จึงเป็นช่วงวันที่ลูกหลานพร้อมกันมาร่วมกันเซ่นไหว้เคารพสักการะบรรพบุรุษที่หลุมฝังศพบรรพบุรุษ

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

สรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วในเทศกาลเซ็งเม้งทั้งสองประเทศ มีความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษเหมือนกันโดยการเคารพนับถือบรรพบุรุษในฐานะเป็นต้นตระกูล เป็นวิญญาณที่คอยปกป้องคุ้มครองและมีอำนาจให้ความรุ่งเรืองแก่ลูกหลานตลอดไป

4.1.2 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาที่ผสมผสานในพิธีไหว้บรรพบุรุษ ในเทศกาลเซ็งเม้ง มีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ คริสต์ เต๋า และขงจื้อ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบด้านความเชื่อศาสนา

ความเชื่อศาสนา	ไทย	จีน
ศาสนาพุทธ	√*	√
คริสต์	√	√
เต๋า	√	√
ขงจื้อ	√	√

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วเกี่ยวกับศาสนาเหมือนกัน ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพุทธ คริสต์ และแนวคิดของเต๋ากับขงจื้อ มีการนับถือศาสนาพุทธเหมือนกันแต่ต่างกันในกายนินยานและมหายาน ซึ่งชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วมีแนวคิดของความเชื่อเรื่องคำสอนให้เป็นคนดี ทำความดี ซึ่งจะส่งผลให้ครอบครัว ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วเชื่อว่าศาสนาพุทธสอนให้คนเป็นคนดี ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และช่วยทำให้ชีวิตดีขึ้น จึงไม่ฆ่าสัตว์ ความเชื่อศาสนาคริสต์ได้เปลี่ยนความเชื่อจากการนับถือเทพเจ้าที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่น ด้วยเหตุผลเนื่องจากคนส่วนใหญ่ที่ทำงานในสังคมไทยด้วยกันมีการนับถือศาสนาพุทธ ในขณะที่เดียวกันก็มีการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมตลอดทั้งความเชื่อเป็นของตนเองสืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ คือ แนวคิดของเต๋ากับขงจื้อ มีความเชื่อที่มีการปฏิบัติจนมาถึงปัจจุบัน โดยมีความเชื่อว่าการกระทำที่ดีที่มีการเคารพนับถือบรรพบุรุษจะทำให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง และสอนให้เป็นคนดีเช่นเดียวกับศาสนาพุทธ คริสต์ และความเชื่อเช่นนี้ทำให้ตัวเองสบายใจ และทำให้ชีวิตของตัวเองดีขึ้น

สรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาที่ไม่แตกต่างกัน มีบางส่วนที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่น จากการนับถือเต๋าและขงจื้อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษตาม

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

สภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เช่น นับถือศาสนาคริสต์ แต่ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วยังมีความเชื่อดั้งเดิมของบรรพบุรุษก็นับถือเทพเจ้า ส่วนชาวจีนแต้จิ๋วที่หันไปนับถือศาสนาพุทธเนื่องจากเมืองจีนเปิดประเทศ ทำให้วัฒนธรรมใหม่ ๆ และศาสนาพุทธได้เข้ามาในสังคมจีน

4.1.3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องฮวงจุ้ย

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบด้านความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย

ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย	ไทย	จีน
ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ	✓*	✓
ความเชื่อ 5 ธาตุ	✓	✓
ความเชื่อเรื่องทิศทาง	✓	✓
ความเชื่อเรื่องเวลา ฤกษ์ยาม	✓	✓

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่า ด้านความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยซึ่งมีพลัง ก็คือ ลมกับน้ำ ที่ควบคุมความเป็นมงคลและอัปมงคลจากธรรมชาติ หรือที่มีทั้งการสร้างสรรคและการทำร้าย ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยตามบรรพบุรุษเหมือนกับชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของมนุษย์จะทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต้องเป็นไปตามสังคมที่มีความเกี่ยวเนื่องอย่างแน่นแฟ้นกับระบบความเชื่อ ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยได้เข้ามามีอิทธิพลในการทำพิธีกรรมการเช่นไหว้บรรพบุรุษและการฝังศพของความเชื่อนี้อย่างลึกซึ้ง มาก่อนแล้วสำหรับเทศกาลซึ่งเมื่อกำหนดวิธีการสร้างฮวงจุ้ยตามความเชื่อในอดีต และความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยยังดำเนินอยู่และได้รับการยอมรับเชื่อถือมากขึ้นในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร

ชาวจีนแต้จิ๋วเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย ในเรื่องของธาตุ ทิศทาง เวลา ฤกษ์ยาม และได้นำมาใช้ในพิธีกรรมการเช่นไหว้ การสร้างสุสานหรือที่ฝังศพ โดยที่สังคมชาวจีนมีการปลูกฝังระบบความเชื่อนี้อย่างลึกซึ้ง สำหรับในอดีตความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยยังดำเนินอยู่และได้รับการยอมรับเชื่อถือ มีการถ่ายทอดเป็นความรู้ที่ใช้ในพิธีการเช่นไหว้บรรพบุรุษ เพื่อจะได้ไม่ทำร้ายต่อลูกหลาน เชื่อว่าธรรมชาติ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี จะทำให้บรรพบุรุษเป็นผีที่ไม่คู่ร้ายและไม่ทำร้ายต่อรุ่นลูกหลาน

สรุปว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋ว ยังมีความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยเหมือนกันว่าธรรมชาติ สิ่งต่าง ๆ ธาตุ ดวงดาว เป็นต้น ได้กำหนดความเป็นมงคล สิ่งที่ดี หรือสิ่งร้าย มีอิทธิพลต่อ

มนุษย์ จึงให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อม ทิศทาง เวลา และฤกษ์ยามที่ดี ใ้กับพิธีกรรมในเทศกาล
เซ็งเม้ง ตั้งแต่การเลือกที่ตั้งสุสาน การวางสิ่งของต่าง ๆ และเครื่องเซ่นไหว้

บทสรุป ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วของไทยและชาวจีนแต้จิ๋วของจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับ
บรรพบุรุษ ศาสนา และเรื่องฮวงจุ้ยไม่แตกต่างกัน ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วได้รับการปลูกฝัง
เกี่ยวกับความเชื่อมาตามลำดับรุ่นจากชาวจีนแต้จิ๋วที่เป็นต้นกำเนิด แม้จะมีการเปลี่ยนแปลง
สภาพแวดล้อมของชีวิตมนุษย์มาเป็นเสียชีวิตแล้ว แต่ก็มี ความเชื่อที่รักษาและสืบทอดกันมา

4.2 การเปรียบเทียบด้านขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง

ในการศึกษาการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านลำดับขั้นตอนของการเซ่นไหว้
เทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองชัวเถา ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความเหมือน
และความแตกต่าง แยกเป็นประเด็นด้านการจัดวางของเซ่นไหว้เซ็งเม้ง ด้านการทำความสะอาดสุสาน
และด้านการจัดวางของเซ่นไหว้เซ็งเม้ง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 การเปรียบเทียบด้านการจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง

ในการศึกษาการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านการจัดเตรียมของ
สำหรับเซ่นไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองชัวเถา
ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง แยกเป็นประเด็นด้านจัดเตรียมของเซ่นไหว้ใน
พิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้ง ซึ่งมองจากภาพรวมแล้วดูจะเหมือนกัน แต่ถ้าดูจากรายละเอียดปลีกย่อย
แยกเป็นอาหาร เครื่องดื่ม ขนม ผลไม้ ดอกไม้ อุปกรณ์ใช้ในการเซ่นไหว้ ก็จะเห็นถึงความแตกต่าง
ซึ่งสามารถเปรียบเทียบดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) เครื่องเซ่นไหว้ที่เป็นอาหารคาว

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบอาหารคาวที่ใช้ในเทศกาลเซ็งเม้ง

ชนิดของอาหารคาวและเครื่องดื่ม	ไทย	จีน
เนื้อหมู	√*	√
ไก่	√	√
เป็ด	√	√
เนื้อแกะ	√	√
เนื้อวัว	√	×**

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ชนิดของอาหารคาวและเครื่องดื่ม	ไทย	จีน
กระเพาะปลา	√ [*]	√
ปลา	√	√
ปู	×	√
ไก่ต้ม	√	√
เหล้า	× ^{**}	√
น้ำหวาน	√	×
น้ำชา	√	×
เส้นบะหมี่	√	√
ข้าวสวย	√	√
ก๋วยเตี๋ยว	√	√

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วนิยมใช้อาหารและเครื่องดื่มในการประกอบพิธีกรรม มีการจัดเตรียมของเซ่นไหว้ที่สุสานจะมีการเตรียมของเซ่นไหว้ที่สำคัญจะมีเหล้า เนื้อสัตว์ 3 อย่าง คือ เนื้อหมู ไก่ เป็ด เรียกว่า ซาแซ ถ้าจัด 5 อย่าง หรือ 9 อย่าง ก็เพิ่มเนื้อแกะ ปลา กุ้ง กระเพาะปลา เนื้อวัว ตามจำนวน เป็นของเซ่นไหว้ประจำ ซึ่งมีความหมายในเชิงสิริมงคลแสดงถึงประเพณีที่ทรงคุณค่า มีความหมายและมีบทบาทในการธำรงคุณธรรม ความดีงาม ยังความสงบสุขแก่สังคม ส่วนที่แตกต่างกัน คือ ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วไม่ใช้เนื้อวัว และไม่นำเหล้าเป็นเครื่องดื่มในพิธีเซ่นไหว้ นิยมใช้น้ำชาและน้ำหวานเป็นเครื่องดื่มในพิธีเซ่นไหว้

สรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วการจัดเตรียมของสำหรับอาหารคาวในเทศกาลเซ็งเม้งที่ส่วนใหญ่เหมือนกัน มีความแตกต่างส่วนน้อยตามค่านิยม คือ ไม่บริโภคเนื้อวัว และถือว่าเหล้าเป็นสิ่งต้องห้ามในศาสนาพุทธ

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

2) เครื่องเซ่นไหว้ที่เป็นอาหารหวาน

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบอาหารหวานที่ใช้ในเทศกาลเซ็งเม้ง

ชนิดของอาหารหวาน - ขนม	ไทย	จีน
ซาลาเปา	√*	√
ข้าวเหนียว	√	√
ขนมเทียน	√	√
ขนมแข่ง	√	√
ขนมถ้วยฟู	√	√
ขนมไข่	√	√
ขนมสาเกี๊ยะ	√	√
ขนม	√	√
ฮวกก้วย	√	√
ขนมอี๋	√	√
ขนมก้วย (粿品)	√	√
ห่าวก้วย	√	√
กุไชก้วย	√	√
ขนมกุยช่ายบี่ก้วย	√	√
ขนมก้วยไส้ข้าวเหนียว	×**	√

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วนิยมใช้อาหารหวานในการประกอบพิธีกรรม มีการจัดเตรียมเป็นอาหารหวานที่ไม่แตกต่างกันเกือบทั้งหมดใช้เหมือนกัน มีซาลาเปา ข้าวเหนียว ขนมเทียน ขนมอี๋ ขนมถ้วยฟู เป็นต้น เป็นอาหารหวานที่นิยมใช้ในการเซ่นไหว้ ในเทศกาลเซ็งเม้ง จะมีขนมก้วย (粿品) ที่มีไส้ข้าวเหนียวที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ เพราะเป็นขนมที่มีรสชาติ ขนาดแบบต่าง ๆ และวิธีการการทำที่มีลักษณะพิเศษตามความต้องการ จึงเป็นอาหารหวานหรือขนมที่ทำขึ้นมาเช่นไหว้ที่ขึ้นอยู่กับความชอบและตามความนิยมของผู้ทำพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งแต่ละกลุ่มประเทศนั่นเอง

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

สรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วการจัดเตรียมอาหารหวานเป็นของ
เช่นไหว้สำหรับในเทศกาลเซ็งเม้งที่เหมือนกัน

3) เครื่องเซ่นไหว้ที่เป็นผลไม้

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบการจัดเตรียมผลไม้ในเทศกาลเซ็งเม้ง

ชนิดของผลไม้	ไทย	จีน
องุ่น	√*	√
กล้วยหอม	√	√
สับปะรด	√	×**
แอปเปิ้ล	√	√
ลำไย	√	√
ลิ้นจี่	√	√
สาลี่	√	√
ส้ม	√	√
ทับทิม	√	×
ขนุน	√	√
แก้วมังกร	√	√
เกาลัด	√	×
มะม่วง	×	√

จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วนิยมใช้ผลไม้
ในการประกอบพิธีกรรม มีการจัดเตรียมผลไม้สำหรับการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งที่เหมือนกัน
ส่วนใหญ่เป็นผลไม้ในท้องถิ่นที่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นผลไม้บางชนิดที่ปลูกได้ดีในประเทศ เช่น
ประเทศไทยมี สับปะรด และมะม่วง ในประเทศจีนไม่มี จะมีมาก คือ ทับทิม และเกาลัด

สรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วมีการจัดเตรียมผลไม้เป็น
เครื่องเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งที่ไม่ต่างกันมาก ยกเว้นชนิดที่ปลูกไม่ได้ในประเทศนั้น ๆ

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

4) เครื่องเซ่นไหว้ที่เป็นดอกไม้

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบการจัดเตรียมดอกไม้สำหรับการเซ่นไหว้

ชนิดของดอกไม้	ไทย	จีน
ดอกบัว	√ [*]	√
ดอกดาวเรือง	√	√
ดอกพุท	√	√
ดอกมะลิ	√	√
ดอกกรัก	√	√
ดอกกุหลาบ	√	√
ดอกแก้ว	√	√
ดอกกล้วยไม้	√	× ^{**}
ดอกจำปี	√	√
ดอกบานไม่รู้โรย	√	√
ดอกจำปา	√	√
ดอกเข็ม	√	×
ดอกเบญจมาศ	√	√
ดอกลิลลี่	√	√
ดอกพุทตาน	√	√

จากตารางที่ 7 จะเห็นได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วนิยมใช้ดอกไม้ในการประกอบพิธีกรรม มีการจัดเตรียมดอกไม้ชนิดต่าง ๆ ที่มีสีสวยงามสำหรับการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง ดอกไม้ซึ่งเป็นเครื่องหมายแห่งความสดชื่นแจ่มใสและความรุ่งเรือง การถวายดอกไม้สวนใหญ่จะใช้ดอกไม้สด การเลือกดอกไม้ในการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง เป็นดอกไม้มงคลที่มีความหมายดี เป็นสิริมงคลสามารถนำความโชคดีต่าง ๆ มาในชีวิต ชนิดดอกไม้ที่แตกต่างกัน เป็นดอกไม้ที่ปลูกยาก คือ กล้วยไม้ และดอกเข็มที่ไม่มีในประเทศจีน

สรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วการจัดเตรียมดอกไม้เป็นของสำหรับบูชาบรรพบุรุษในเทศกาลเซ็งเม้งที่เหมือนกัน

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

5) สิ่งของและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเช่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบสิ่งของและอุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีสำหรับการเช่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง

ประเภทสิ่งของและอุปกรณ์ใช้ในพิธี	ไทย	จีน
รูปเทียน	√*	√
ประทัด	√	√
กระดาษเงินทองกระดาษทอง	√	√
เครื่องใช้กระดาษ	√	√
เสื้อผ้ากระดาษ	√	√
เครื่องใช้กระดาษ เช่น หวี กระเป่า แวนตา นาฬิกา รองเท้า ฯลฯ	√	√
เครื่องมือใช้สื่อสารสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์	√	√
ยานพาหนะการเดินทาง	√	√

จากตารางที่ 8 จะเห็นได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วนิยมใช้รูปเทียนสำหรับจุดบูชา และเตรียมกระดาษเงินกระดาษทอง ของใช้ในชีวิตประจำวันที่ทำจากกระดาษ เช่น เสื้อผ้า เครื่องใช้ต่าง ๆ เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ และยานพาหนะการเดินทาง เป็นของเช่นไหว้ที่จัดเตรียมไว้ประจำ ซึ่งมีความหมายในเชิงสิริมงคล ซึ่งเป็นประเพณีที่เปี่ยมด้วยคุณค่า มีความหมายของความกตัญญูที่เอาใจใส่ให้บรรพบุรุษอยู่ดี มีความสุขสบาย และมีบทบาทในการธำรงคุณธรรมความดีงามที่ยังคงความสงบสุขแก่ลูกหลานและสังคม

สรุปว่า ทั้งชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วมีการจัดเตรียมสิ่งของและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในชีวิตของคนที่ยังมีชีวิต เมื่อเสียชีวิตไปแล้วก็เอาใจใส่จัดเตรียมอย่างสมบูรณ์นำมาเช่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง เป็นการจัดเตรียมที่ไม่แตกต่าง เป็นสิ่งของที่เหมือนกัน นำมาเช่นไหว้บรรพบุรุษของชาวแต้จิ๋วทั้งสองประเทศทั้งไทยและจีน

บทสรุปว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋ว มีการจัดเตรียมหรือจัดหาเครื่องเช่นไหว้ที่เสมือนว่าบรรพบุรุษยังมีชีวิตอยู่ ประกอบด้วย อาหารคาว อาหารหวาน และขนม ผลไม้ดอกไม้ รวมทั้งสิ่งของและอุปกรณ์ที่จำเป็นที่ต้องใช้สอยในชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน มีส่วนน้อยที่แตกต่าง ซึ่งเป็นเพราะสภาพแวดล้อมรวมทั้งค่านิยมและความเป็นอยู่ในสังคมที่ไม่เหมือนกัน แต่ก็แตกต่างกันเป็นส่วนน้อย

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

4.2.2 เปรียบเทียบด้านการทำความสะอาดสุสาน

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบขั้นตอนของการทำพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งที่เป็นการเตรียมสถานที่ คือ การทำความสะอาดสุสาน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบการทำความสะอาดสุสาน

รายการการทำความสะอาด	ไทย	จีน
ตัดหญ้าบริเวณพื้นที่ของสุสาน	√*	√
ถอนหญ้าบนหลุมศพ	√	√
พรวนดินหรือเติมดินบนเนินของสุสาน	√	√
ปรับให้หลุมศพมีความโค้งมน	√	√
ปรับปรุง ซ่อมแซม ตกแต่งสุสานให้สวยงาม เช่น ปลูกหญ้า ปลูกต้นไม้มงคล	√	√
ทำความสะอาด ปิดกวาดให้สะอาด	√	√
ทาสีที่ป้ายหินชื่อของบรรพบุรุษให้ดูใหม่	√	√

จากตารางที่ 9 จะเห็นว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทยและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองชัวเถา มีการเตรียมทำความสะอาดสุสาน ปรับปรุง ซ่อมแซม ตกแต่งบริเวณสุสานให้สะอาดเรียบร้อย และสวยงาม เช่น มีการตัดหญ้าบริเวณที่สุสาน พรวนดิน ถอนหญ้า ปิดกวาด การเติมดิน ปรับให้หลุมศพโค้งมน และการปลูกต้นไม้มงคลบริเวณที่สุสาน โดยการทำความสะอาดสุสานปีละครั้ง ซึ่งมีการซ่อมแซมฮวงซุ้ยเพื่อให้ลูกหลานได้มาไหว้อย่างสะดวก การทำความสะอาดสุสานในเทศกาลเซ็งเม้งมีการจ้างคนไปทำงานก็ได้ หรือทำด้วยมือของลูกหลานในตระกูลก็ได้ จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันเล็กน้อย คือ การทาสีที่ป้ายชื่อบรรพบุรุษ ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีคตินิยมทาสีแดง สีเขียว และสีทอง เช่นเดียวกับชาวจีนแต้จิ๋ว แต่ที่ประเทศจีนยังนิยมใช้สีขาวและสีเหลืองเพิ่มขึ้นด้วย

สรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วของไทยและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองชัวเถาของจีนมีการทำความสะอาดสุสานของบรรพบุรุษ และมีวิธีการปรับปรุงตกแต่งสุสานให้สะอาดที่เหมือนกันไม่แตกต่างกันมาก

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

4.2.3 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านการจัดวางของเซ่นไหว้

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบการจัดวางของเซ่นไหว้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบด้านการจัดวางของเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง

รายการ	ไทย	จีน
จัดวางของไหว้ไว้บริเวณด้านหน้าหลุมฝังศพ	√	√
วางกระถางรูปไข่วางไว้หน้าหลุมฝังศพเพราะถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด	√	√
วางเชิงเทียนและแจกันดอกไม้ ขนบข้างซ้ายและขวาของกระถางรูป “กวางจื่อ” (挂纸)	√	√
วางในแถวถัดมาเป็นข้าว จำนวน 5 หรือ 3 ถ้วย	√	√
วางถัดมาจากข้าว เป็นถ้วยน้ำชาหรือถ้วยเหล้า	√	√
วางถ้วยน้ำดื่มในแถวถัดออกมาจากถ้วยน้ำชา	√	√
วางของคาว เครื่องเซ่นไหว้ 3/5/9 อย่าง เนื้อสัตว์ครบ 3/5/9 อย่าง	√	√
วางของหวานหรือผลไม้จัดจำนวนเท่ากับของคาวที่ไหว้	√	√
วางกระดาษเงิน กระดาษทอง	√	√

จากตารางที่ 10 จะเห็นว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทยมีการไหว้บรรพบุรุษที่สุสานในเทศกาลเซ็งเม้ง โดยการจัดตั้งสิ่งของที่เตรียมมาใช้ในประกอบพิธีกรรม ตามลำดับความสำคัญ คือ กระถางรูป ไข่ เทียน ดอกไม้ จัดวางดอกไม้ด้านหน้าของศิลาจารึกที่สุสาน เพื่อแสดงความเคารพนับถือและความคิดถึงต่อบรรพบุรุษ และแสดงถึงความกตัญญูทเวทิตาต่อบรรพชน และคาดหวังให้ตระกูลครอบครัวมีแต่ความรุ่งเรือง แล้ววางข้าว เครื่องดื่ม อาหารคาว อาหารหวาน ผลไม้ กระดาษเงิน กระดาษทอง

4.2.4 ขั้นตอนและลำดับการเซ่นไหว้

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบด้านขั้นตอนและลำดับของการเซ่นไหว้เซ็งเม้ง

ลำดับการเซ่นไหว้ก่อน - หลัง	ไทย	จีน
กราบไหว้เจ้าที่	√*	√
การจัดวางของไหว้บรรพบุรุษ	√	√
การจุดประทัดเป็นการเรียนเชิญบรรพบุรุษ	√	√
จุดเทียน รูป บูชา	√	√

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ลำดับการเช่นไหว้ก่อน - หลัง	ไทย	จีน
เทเหล้าเชิญมารับประทานอาหาร	×	√*
เทน้ำชาหรือเทน้ำหวานเชิญมารับประทานอาหาร	√	×
ผู้นำทางทำการไหว้ต่อปัดกวาดหลุมศพ	√	√
จุดธูปบูชาจนเสร็จพิธี เก็บของไหว้และจุดประทัด เผากระดาษเงินทอง เครื่องใช้กระดาษ	√	√
กินอาหารพร้อมกันของลูกหลานในตระกูล	√	×

จากตารางที่ 11 จะเห็นว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทยมีขั้นตอนการไหว้เจ้าที่ก่อนไหว้บรรพบุรุษ โดยมีพิธีบูชา และเชิญบรรพบุรุษ ซึ่งแตกต่างกัน คือ ในไทยมีพิธีน้ำชาหรือน้ำหวาน ไม่เทเหล้าเหมือนในประเทศจีน มีลำดับความสำคัญตามการเลี้ยงอาหารและการส่งสิ่งที่เป็นมงคลให้แก่บรรพบุรุษ เพื่อแสดงความเคารพนับถือและความคิดถึงต่อบรรพบุรุษเสมือนว่าบรรพบุรุษยังมีชีวิตเมื่อเสียชีวิตแล้ว ได้ทำพิธีเช่นไหว้ก็เพื่อให้บรรพบุรุษจะทำให้ตระกูลครอบครัวมีแต่ความรุ่งเรือง

ชาวจีนแต้จิ๋วและชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีการลำดับขั้นตอนของเช่นไหว้ซึ่งแม้จะไม่ต่างกันเท่าไร ทั้งกลุ่มชาวแต้จิ๋วไทยและมีการลำดับขั้นตอนของเช่นไหว้ซึ่งแม้ที่เหมือนกัน ได้แก่ อันดับแรก การทำความสะอาดสุสานต่อมาเป็นการกราบไหว้เจ้าที่ถือว่ามีความผูกพันกับพื้นที่นั้นให้มาช่วยดูแลและปกป้องรักษา การจัดวางของไหว้ จุดธูปเทียน ผู้นำทางทำการไหว้ต่อปัดกวาดหลุมศพหรือจุดธูปจนเสร็จเก็บของไหว้และเผากระดาษเงิน จะเห็นถึงความแตกต่าง คือ ชาวแต้จิ๋วไทยไม่มีจุดประทัด เป็นการเรียนเชิญเทเหล้าและไม่กินอาหารที่หน้าสุสาน

ไม่ว่าจะเป็นชาวแต้จิ๋วไทยหรือจีนก็อาศัยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การดำเนินชีวิตของคนไทยและจีนในแต่ละภูมิภาคจึงมีทั้งความเหมือนและแตกต่างกัน

เมื่อได้อพยพไปอาศัยอยู่ในประเทศไทยแล้ว สิ่งแวดล้อมของชาวไทยเชื้อแต้จิ๋วเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเมื่อชาวไทยเชื้อแต้จิ๋วได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย อาหารการกินและการใช้สิ่งของและวิธีการดำเนินชีวิต ความเชื่อ ประเพณีของชาวแต้จิ๋วไทยก็จะเปลี่ยนไปด้วย การลำดับขั้นตอนของเช่นไหว้ของเทศกาลซึ่งแม้ก็เปลี่ยนไป

สรุปได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วของไทยและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองชัวเถาของจีน มีการปฏิบัติด้านลำดับขั้นตอนสุสานที่ไม่เหมือนกัน แต่แตกต่างกันไม่มาก

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

4.2.5 เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างด้านการแต่งกาย

ในการศึกษาการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา ด้านเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้แบ่งการเปรียบเทียบออกเป็น 2 ข้อ ได้แก่ การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้ชาย และการเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างการแต่งกายของผู้หญิง

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบการแต่งกายของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วในการเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้ง ดังตารางต่อไปนี้

1) เปรียบเทียบการแต่งกายของผู้ชาย

การแต่งกายของผู้ชายมีลักษณะตามพิธีที่เป็นทางการและเป็นส่วนของครอบครัวดังนี้

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบแต่งกายผู้ชายแบบทางการ

แบบทางการของสมาคม	ไทย	จีน
แต่งกายชุดสูทสากล ชุดขาวดำ เสื้อคอปกสีขาว กางเกงดำ	√*	√
สวมปลอกแขนทุกซ์ที่แขนซ้ายเหนือข้อศอก	√	×**

จากตารางที่ 12 จะเห็นได้ว่า การแต่งกายผู้ชายแบบทางการในพิธีเซ่นไหว้ของสมาคมชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋ว เน้นความสุภาพ แบบสากล สวมเสื้อสูท กางเกงดำ เสื้อคอปกสีขาว ผูกเนคไทดำ สวมถุงเท้า รองเท้าสีดำ ดูเรียบร้อยและเป็นทางการ มีความแตกต่างตามที่สังคมนิยมและกำหนดเป็นแบบแผนที่ปฏิบัติกันในกลุ่มคนไทยและชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วรับมาปฏิบัติ คือ สวมปลอกแขนทุกซ์สีดำที่แขนซ้ายเหนือข้อศอก

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบแต่งกายผู้ชายแบบเป็นชาวบ้าน

แบบเป็นชาวบ้าน	ไทย	จีน
ชุดเสื้อผ้าแบบเรียบง่าย	√*	√
ชุดสีขาว	√	√
ชุดสีแดง	√	×**
กางเกงขากว้างยาวสีดำ	√	×
กางเกงสีฟ้า	√	√
กางเกงสีน้ำตาล	√	√
ผ้าขาวม้า	×	√

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

จากตารางที่ 13 เห็นได้ว่าการแต่งกายผู้ชายแบบชาวบ้านของชายไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วที่เป็นส่วนของครอบครัว ไม่แต่งกายเป็นทางการมากนัก นิยมใส่เสื้อตามปกติที่สวมใส่สบาย การแต่งกายในเทศกาลเซ็งเม้งยังมีแตกต่าง คือ ผู้ชายไทยเชื้อสายแต้จิ๋วสวมชุดที่มีสีสด คือ สีแดง และกางเกงขากว้างตามสมัยนิยม ส่วนชาวจีนแต้จิ๋ว นอกจากจะมีรูปแบบเสื้อผ้าตามสมัยนิยมแล้ว ยังใช้รูปแบบเดิม คือ การใช้ผ้าขาวม้า สะท้อนให้เห็นเสื้อผ้าของชั่วเถาที่เชื่อว่าทำให้ผู้ที่สวมใส่มีความโชคดี ความมั่นคง และความน่าเชื่อถือ

สรุปได้ว่า เครื่องแต่งกายของผู้ชายไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและผู้ชายจีนแต้จิ๋วส่วนใหญ่เหมือนกันตามโอกาสที่เป็นทางการและที่เป็นส่วนของครอบครัว มีความนิยมที่แตกต่างของสังคมที่มีคตินิยมที่ต่างกันของสังคมไทยและสังคมจีน และขึ้นอยู่กับวัสดุของเสื้อผ้าอีกด้วย

2) เปรียบเทียบการแต่งกายของผู้หญิง

การแต่งกายของผู้หญิงไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและผู้หญิงจีนแต้จิ๋ว ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบแต่งกายผู้หญิงแบบทางการ

แบบทางการของสมาคม	ไทย	จีน
แต่งกายเรียบร้อย สุภาพ สวยงาม	√*	√
สวมเครื่องประดับมีค่า สวยงาม	√	√
สวมชุดไทย	√	×**

จากตารางที่ 14 เห็นได้ว่าการแต่งกายผู้หญิงแบบทางการที่ทำพิธีที่สมาคมของชายไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋ว แต่งกายสุภาพเรียบร้อยและสวยงาม จะแตกต่างกันตามความนิยมเฉพาะของสังคม คือ การสวมชุดไทยของผู้หญิงไทยเชื้อสายแต้จิ๋วเป็นรูปแบบเสื้อผ้ารวมทั้งการคลุมศีรษะและการใช้เครื่องประดับที่มีลวดลายที่ทำด้วยเหรียญกษาปณ์เงินหรือเงินและหยอหมุกที่เป็นวัสดุในการประดับแบบไทย เป็นวัฒนธรรมการแต่งกายที่ได้เปลี่ยนแปลงเมื่อได้อพยพย้ายมาอยู่ในไทย ต้องปรับตัวให้คุ้นเคยกับอากาศและวัฒนธรรมของประเทศไทย ส่วนผู้หญิงจีนแต้จิ๋วเป็นคนที่รักสวยรักงาม มีฝีมือเย็บเสื้อผ้า จึงใช้วัสดุดีทำเครื่องแต่งกายได้สวยงาม

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบแต่งกายผู้หญิงแบบเป็นส่วนของครอบครัว

แบบเป็นส่วนของครอบครัว	ไทย	จีน
เสื้อผ้าแบบเรียบง่าย	√ [*]	√
ชุดสีแดง	√	× ^{**}
สวมเครื่องประดับ กำไลข้อมือสร้อยคอ	√	√
เครื่องประดับ Li kwai	√	×

จากตารางที่ 15 เห็นได้ว่าการแต่งกายผู้หญิงแบบเป็นส่วนของครอบครัวของผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋ว มีการแต่งกายตามวัฒนธรรมซึ่งเป็นปกติของการแต่งกายของผู้หญิงจีนแต้จิ๋วที่ใช้ในเทศกาลเซ็งเม้ง แต่ให้ความสำคัญกับเครื่องแต่งกายตามสมัยนิยมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้หญิงชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วใช้เครื่องประดับที่มีราคาและมีชื่อเสียง คือ เครื่องประดับ Li kwai จึงมีเครื่องประดับร่างกายด้วยของมีค่า เช่น ทองคำ หยก Li kwai เป็นต้น

บทสรุป ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วของไทยและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถาของจีนมีขั้นตอนเกี่ยวกับการปฏิบัติของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งต่อบรรพบุรุษ และขั้นตอนการปฏิบัติการเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งต่อบรรพบุรุษไม่เหมือนกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันไม่มาก

4.3 การเปรียบเทียบด้านข้อห้ามในเทศกาลเซ็งเม้ง

ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วมีข้อห้ามในการทำพิธีเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งมีความเหมือนและความแตกต่างกัน ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบข้อห้ามในการเซ่นไหว้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบข้อห้ามในการเซ่นไหว้

รายการ	ไทย	จีน
ห้ามนำมะม่วงไปเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้ง	√	× ^{**}
ห้ามการเชือดสัตว์ยังสถานที่อื่น ๆ	√	√
ข้อห้ามของไหว้บรรพบุรุษใส่บาตร	√	×
ห้ามวางสิ่งของหน้าแท่นหน้าป้ายหินจารึกชื่อบรรพบุรุษ	√	×
ข้อห้ามหยาบในการเซ่นไหว้ที่สุสาน	√	×
ห้ามหญิงตั้งครุฑการเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพ	√	√
ห้ามรับประทานอาหารก่อนปฏิบัติการเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพ	√ [*]	√

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

ตารางที่ 16 (ต่อ)

รายการ	ไทย	จีน
ห้ามถ่ายภาพในการเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพ	×	√
ห้ามสวมเสื้อผ้าสีแดงในการเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพ	√	√
ห้ามปิดหน้าผากในการเซ่นไหว้ที่หลุมฝังศพ	×	

จากตารางที่ 16 จะเห็นว่า การประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว มีความเชื่อห้ามการกระทำในการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง โดยชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อว่าห้ามนำมะม่วงไปเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้ง ซึ่งหมายความว่า ความโง่ ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อของไหว้ทั้งหมดต้องเป็นมงคลเท่านั้น เช่น มะม่วง หมายถึง ม่วง ๆ ซึ่งมีความหมายไม่ดีต่อครอบครัว แม้ว่าสถานที่ใดซึ่งเคยถูกรูปไหว้ หรือเซ่นไหว้ และก็ยังไม่อนุญาตให้มุสลิมเชือดสัตว์ยังสถานที่แห่งนั้น และห้ามนำของเซ่นไหว้ใส่บาตร ส่วนชาวจีนแต้จิ๋วในการประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวจีนแต้จิ๋วมีความเชื่อในด้านข้อห้ามเกี่ยวกับการกระทำเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งหลายประการ สำหรับคนทุกคนรวมทั้งหญิงตั้งครรภ์เป็นการประพฤติปฏิบัติที่เป็นข้อห้ามในการเลือกสิ่งของเซ่นไหว้ การวางสิ่งของที่เซ่นไหว้ การรับประทานอาหารก่อนการเซ่นไหว้ ข้อห้ามถ่ายภาพการเซ่นไหว้ ข้อห้ามสวมใส่เสื้อผ้าสี ข้อห้ามปิดหน้าผากในการเซ่นไหว้ล้วนสะท้อนถึงการมีความเชื่อทางจิตวิญญาณและความเชื่อที่เกี่ยวกับบรรพบุรุษ ซึ่งชาวจีนแต้จิ๋วเคารพนับถือบรรพบุรุษและทำให้ชาวจีนแต้จิ๋วมีวัฒนธรรมของตนที่สืบทอดมาเป็นเวลายาวนาน

บทสรุป ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วของไทยและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถาของจีน มีข้อห้ามเกี่ยวกับการปฏิบัติการเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งต่อบรรพบุรุษไม่เหมือนกัน แต่ก็มีความแตกต่างกันไม่มาก

* “√” หมายถึง ไม่แตกต่าง

** “×” หมายถึง แตกต่าง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง เทศกาลเซ็งเม้ง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา 2) เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา ช่วง พ.ศ. 2550-2560 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากกลุ่มตัวอย่างที่เลือกแบบเจาะจง จำนวนกลุ่มละคน รวมใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และวิธีการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาร่วมกับการศึกษาข้อมูลเอกสารและการบันทึกภาพ นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ดังการสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง เทศกาลเซ็งเม้ง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา มีสาระสำคัญดังนี้

5.1.1 การศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

ผลการวิจัย พบว่า พิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง ความเชื่อและการเซ่นไหว้ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วของประเทศไทยและชาวจีนแต้จิ๋วของสาธารณรัฐประชาชนจีน มีส่วนประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อ ขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง และข้อห้ามในเทศกาลเซ็งเม้ง โดยสรุปได้ดังนี้

1) ด้านความเชื่อ พบว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วของประเทศไทย สืบทอดจากการสั่งสอนของบรรพบุรุษชาวจีนซึ่งเป็นกลุ่มที่อพยพมาจากเมืองจิน และมีการสืบทอดรุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบัน แต่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมของสังคมไทยบ้าง แต่ก็ยังคงเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว ที่มีสอดคล้องกับความเชื่อว่า วันการเซ่นไหว้เป็นวันที่ประตูสวรรค์ได้เปิดให้ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษลงมาเยี่ยมลูกหลาน จึงเป็นช่วงที่เหมาะสม เป็นวันที่ลูกหลานมาพร้อมกัน มาเซ่นไหว้เคารพสักการะบรรพบุรุษที่หลุมฝังศพ ตามที่บรรพบุรุษได้สั่งสอนลูกหลานให้เป็นคนดี ทำให้มีฐานะความเจริญก้าวหน้า ได้ทำงาน มีเงินทองและได้สร้างครอบครัวขยายออกไปจนถึงปัจจุบัน จึงมีความเชื่อที่ผูกพันกับบรรพบุรุษ ต่อมาเมื่อมีความเชื่อด้านศาสนา ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วบางส่วนเปลี่ยนไปนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ โดยเฉพาะเมื่ออยู่ในภูมิภาคศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป และได้รับอิทธิพลได้นับถือศาสนาพุทธ และในขณะเดียวกันก็มีการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นความเชื่อ

เกี่ยวกับวิญญาณที่ปฏิบัติสืบมาแต่บรรพบุรุษจนมาถึงปัจจุบัน ชาวจีนแต่จิวยังได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของคนตาย จะทำให้เปลี่ยนแปลงชีวิตลูกหลานให้ดีขึ้น ทำให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากโรคภัย และเพาะปลูกได้อุดมสมบูรณ์ดี ถ้าลบลู่จะทำให้มีอันเป็นไป และพบว่า ชาวจีนแต่จิวในสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษเช่นกัน ทุกคนในครอบครัวจะต้องกลับบ้านไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษ เป็นความเชื่อในวิญญาณบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ว วิญญาณของบุคคลเหล่านั้นยังคงอยู่กับครอบครัวเพื่อปกป้องรักษาดูแลบุตรหลานของพวกเขา มีแนวคิดที่ว่าเทศกาลเซ็งเม้งมีความสำคัญเทียบเท่าเทศกาลตรุษจีน เมื่อนับถือพุทธศาสนานิกายมหายานซึ่งมีคำสั่งสอนให้มีความเมตตาและละเว้นซึ่งความชั่วจึงนำความเชื่อมาผสมกลมกลืนกับพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งที่เชื่อว่าจะช่วยให้หลุดพ้นจากทุกข์และการบรรลุนิพพานได้ในที่สุด ในด้านความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยมีการสืบต่อกันมายาวนานและมีอิทธิพลต่อการเลือกที่ตั้งของสุสานที่ต้องมีทำเลที่ตั้งถูกต้อง เนื่องจากตามแนวคิดฮวงจุ้ยที่ให้ความสำคัญกับพลังธรรมชาติที่เป็นภูเขาด้านหลังและเป็นน้ำด้านหน้าของสุสาน นอกจากนี้ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติในความหมายว่า คือ สิ่งที่มีชีวิตมีพลังปกป้องมนุษย์ ความเชื่อบรรพบุรุษมีความสำคัญต่อการสืบทอดสายสกุลจากพ่อสู่ลูก ชาวจีนแต่จิวจึงมีการไหว้บรรพบุรุษตลอดมา เป็นความเชื่อเชื่อจิตวิญญาณและเทพเจ้า ชาวจีนแต่จิวมีความเชื่อว่ามนุษย์มีจิตวิญญาณ เทพเจ้าคุ้มครอง และความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ตายเป็นสิ่งที่สำคัญ

2) ด้านขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง พบว่า ชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในประเทศไทยมีการประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง มีขั้นตอนเริ่มจากการจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ มีวิธีปฏิบัติและการกระทำตามที่บรรพบุรุษได้ปฏิบัติมาอย่างเคร่งครัดจากอดีตถึงปัจจุบัน มีเอกลักษณ์แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น ๆ สถานที่การประกอบพิธีกรรม มีสมาคม บ้าน หรือที่เป็นจุดรวมของญาติในการทำพิธี จะต้องทำความสะอาดสุสานเช่นกัน ต่อมากราบไหว้เจ้าที่ เป็นการให้เกียรติและขอบคุณที่ช่วยคุ้มครองดูแล มีการจัดสิ่งของที่เตรียมมาใช้เป็นสถานที่ แผ่นป้ายจารึกชื่อ การวางกระถางธูปเทียน ชาแซ น้ำดื่ม และเครื่องของไหว้ต่าง ๆ อาหารคาวต่าง ๆ ผลไม้จัดตามที่กำหนด และจัดให้ดูสวยงามเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้แก่ลูกหลาน เน้นความกตัญญูที่มีต่อบุพการีและบรรพบุรุษ ลูกหลานจึงควรปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของการเซ่นไหว้นี้ การจัดวางของไหว้ของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในประเทศไทย การเซ่นไหว้แตกต่างกันออกไปเป็น 2 แบบ มีแบบเป็นทางการ และแบบชาวบ้านทั่วไป ส่วนชาวจีนแต่จิวในเมืองชัวเถามีขั้นตอนประเพณี คือ การจัดเตรียมของสำหรับเซ่นไหว้ในเทศกาลการทำความสะอาดที่สุสานของชาวจีนแต่จิวในเมืองชัวเถา มีลักษณะ 3 แบบ ได้แก่ การเดินทางขึ้นภูเขาไปเซ่นไหว้สุสาน การเซ่นไหว้ที่วัด และการเซ่นไหว้ที่บ้าน การจัดตั้งสิ่งของที่เตรียมมาใช้ในการประกอบพิธีกรรม การวางดอกไม้ด้านหน้าของศิลาจารึกที่สุสาน แสดงความเคารพนับถือและความคิดถึงต่อบรรพบุรุษ การแต่งกายในการเซ่นไหว้ของผู้ชายจีนแต่จิวมีลักษณะรูปแบบเสื้อผ้าสวมชุดกางเกงตามสมัยนิยม ผู้หญิงแต่งสวยงามในด้านเสื้อผ้าและเครื่องประดับด้วย

3) ด้านข้อห้ามในเทศกาลเซ็งเม้ง พบว่า การประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว มีความเชื่อที่เป็นข้อห้ามการกระทำในการเซ่นไหว้บรรพบุรุษเป็นความเชื่อจิตวิญญาณและความเชื่อบรรพบุรุษชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วนับถือบรรพบุรุษอย่างมากมีวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นเวลายาวนาน และชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วก็ได้ปฏิบัติตามอย่างจริงจังจากอดีตถึงปัจจุบัน มีข้อห้ามซึ่งทำให้เห็นได้ว่าชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋ว มีวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์ ส่วนชาวจีนแต้จิ๋วมีข้อห้ามเกี่ยวกับการกระทำเซ่นไหว้สำหรับคนทุกคนรวมทั้งหญิงตั้งครรภ์ ข้อห้ามในการเลือกสิ่งของเซ่นไหว้ การวางสิ่งของที่เซ่นไหว้ การรับประทานอาหารก่อนการเซ่นไหว้ ข้อห้ามถ่ายภาพการเซ่นไหว้ ข้อห้ามสวมใส่เสื้อผ้าสี ข้อห้ามปิดหน้าผากในการเซ่นไหว้ สะท้อนถึงความเชื่อจิตวิญญาณและความเชื่อที่เกี่ยวกับบรรพบุรุษซึ่งชาวจีนแต้จิ๋วเคารพนับถือบรรพบุรุษและทำให้ชาวจีนแต้จิ๋วมีวัฒนธรรมของตนที่สืบทอดต่อไปอีกเป็นเวลายาวนาน

5.1.2 การเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา ช่วง พ.ศ. 2550-2560

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านความเชื่อ ขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง และด้านข้อห้ามในเทศกาลเซ็งเม้ง โดยสรุปได้ดังนี้

1) การเปรียบเทียบด้านความเชื่อ ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทยและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถาสาธารณรัฐประชาชนจีน จะแตกต่างเพียงเล็กน้อย การประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งก็สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วมีความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาที่ไม่แตกต่างกัน มีบางส่วนที่เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่นจากการนับถือเต๋าและขงจื้อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษตามสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เช่น นับถือศาสนาคริสต์ แต่ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วยังมีความเชื่อดั้งเดิมของบรรพบุรุษก็นับถือเทพเจ้า ส่วนชาวจีนแต้จิ๋วที่หันไปนับถือศาสนาพุทธเนื่องจากเมืองจีนเปิดประเทศ ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วของไทย และชาวจีนแต้จิ๋วของจีนมีความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ ศาสนา และเรื่องฮวงจุ้ยไม่แตกต่างกัน ความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วได้รับการปลูกฝังเกี่ยวกับความเชื่อมาตามลำดับรุ่นจากชาวจีนแต้จิ๋วที่เป็นต้นกำเนิดแม้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของชีวิตมนุษย์มาเป็นเสียชีวิตแล้ว แต่ก็มีมีความเชื่อที่รักษาและสืบทอดกันมา เช่น การเซ่นไหว้ที่สุสานแล้วมีจะความรู้สึกสบายใจ และแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ

2) การเปรียบเทียบด้านขั้นตอนของการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครประเทศไทยและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถาสาธารณรัฐประชาชนจีนสรุปผลได้ว่า ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วการจัดเตรียมของสำหรับอาหารคาวในเทศกาลเซ็งเม้งที่ส่วนใหญ่เหมือนกัน มีความแตกต่างกันส่วนน้อยตามค่านิยม คือ ไม่บริโภคเนื้อวัว และถือว่าเหล่าเป็นสิ่งต้องห้ามในศาสนาพุทธ ทั้งชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วและชาวจีนแต้จิ๋วมีการจัดเตรียมสิ่งของ

และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในชีวิตของคนที่ยังมีชีวิตเมื่อเสียชีวิตไปแล้วก็เอาใจใส่จัดเตรียมอย่างสมบูรณ์ นำมาเช่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง เป็นการจัดเตรียมที่ไม่แตกต่าง คือ การนำสิ่งต่าง ๆ มาเช่นไหว้บรรพบุรุษ การเตรียมทำความสะอาดสุสาน ปรับปรุง ซ่อมแซม ตกแต่งบริเวณสุสานและสุสานให้สะอาดเรียบร้อย และสวยงาม เช่น มีการตัดหญ้าบริเวณที่สุสาน พรวนดิน ถอนหญ้า ปัดกวาด การเติมดิน ปรับให้หลุมศพโค้งมนและการปลูกต้นไม้มงคลบริเวณที่สุสาน โดยการทำความสะอาดสุสานปีละครั้ง เพื่อให้ลูกหลานได้มาไหว้อย่างสะดวก การทำความสะอาดสุสานมีการจ้างคนไปทำงานก็ได้ หรือทำด้วยมือของลูกหลานในตระกูลก็ได้ มีรายละเอียดที่แตกต่างกันเล็กน้อย คือ การทาสีที่ป้ายชื่อบรรพบุรุษ ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีคตินิยมทาสีแดง สีเขียว และสีทอง เช่นเดียวกับชาวจีนแต้จิ๋ว แต่ที่ประเทศจีนยังนิยมใช้สีขาวและสีเหลืองเพิ่มขึ้นด้วย

3) การเปรียบเทียบด้านข้อห้ามในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครประเทศไทยและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถาสาธารณรัฐประชาชนจีน สรุปผลได้ว่าการประกอบพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อข้อห้ามการกระทำในการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง โดยชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วมีความเชื่อว่าห้ามนำมะม่วงไปเซ่นไหว้เพราะมีความเชื่อว่าของไหว้ต้องเป็นมงคล ส่วนคำว่าม่วง ๆ มีความหมายไม่ดีต่อครอบครัว แม้แต่สถานที่ใดซึ่งเคยเซ่นไหว้เจ้าอื่นก็ไม่อนุญาตให้มุสลิมเชือดสัตว์ที่สถานที่แห่งนั้น และห้ามนำของเซ่นไหว้ใส่บาตรพระสงฆ์ส่วนชาวจีนแต้จิ๋วมีความเชื่อในด้านข้อห้ามเกี่ยวกับการกระทำเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง คือ หญิงตั้งครรภ์เป็นข้อห้ามในการเลือกสิ่งของเซ่นไหว้ การวางสิ่งของที่เซ่นไหว้ การรับประทานอาหารก่อนการเซ่นไหว้ ข้อห้ามถ่ายภาพการเซ่นไหว้ ข้อห้ามสวมใส่เสื้อผ้าสี ข้อห้ามปิดหน้าผากในการเซ่นไหว้ สะท้อนถึงการมีความเชื่อจิตวิญญาณและความเชื่อที่เกี่ยวกับบรรพบุรุษ และข้อห้ามการปฏิบัติกรเซ่นไหว้เทศกาลเซ็งเม้งต่อบรรพบุรุษมีความคล้ายคลึงกันจะมีความแตกต่างกันไม่มากนัก

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งด้านความเชื่อและด้านขั้นตอนพิธีกรรมของเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา มีประเด็นอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา การปฏิบัติพิธีกรรมการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งที่สุสานของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทยและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถาสาธารณรัฐประชาชนจีน แม้ว่าชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วเป็นลูกหลานชาวจีนอพยพมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่มาอยู่ในสังคม สิ่งแวดล้อม และภูมิอากาศที่แตกต่าง ทำให้วัฒนธรรมของชาวไทย

เชื้อสายแต่จิวที่อยู่ในประเทศไทยเปลี่ยนไป แต่การสั่งสอนของบรรพบุรุษยังคงทำให้มีการสืบทอดและรักษาแบบแผนของบรรพบุรุษจึงยังคงมีความเชื่อดั้งเดิมที่มีการเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษในการประกอบพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งที่มีความเหมือนกันหลายด้าน ดังที่ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544 : 42) ได้อธิบายว่า ภูมิปัญญา ความเชื่อ ความสามารถ ฯลฯ ที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ได้มีการพัฒนาการสืบสานกับมา และธิดา โมสิกรัตน์ (2555 : 7) อธิบายว่า ประเพณี คือ สิ่งที่ยึดถือประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นแบบแผนหรือตามแบบอย่างที่ได้กำหนดขึ้น เช่น ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เป็นต้น คนในสังคมจะมีแบบแผนการปฏิบัติเป็นแบบเดียวกันและกระทำสืบทอดกันมา เช่น ประเพณีการทำบุญ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด ประเพณีเกี่ยวกับการตาย การตักบาตร การสวดมนต์ เป็นต้น ส่วนพิธีกรรม คือ การกระทำเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความต้องการ เป็นการกระทำของบุคคลและสังคมที่ยอมรับร่วมกันแล้วกำหนดเป็นประเพณีของสังคมการมีประเพณีและพิธีกรรมก็สืบเนื่องมาจากความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางศาสนา จึงเป็นวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวจีนที่ได้ปฏิบัติการเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้ง เป็นความเชื่อเกี่ยวกับความกตัญญูต่อวิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2558 : 151) กล่าวว่า เมื่อถึงช่วงปลายเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนเมษายน ทั้งคนไทยคนจีนก็มีพิธีกรรมหรือกิจกรรมที่จะต้องรำลึกถึงญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วเป็นการบูชาบรรพบุรุษตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนแต่ก็ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากศาสนาพุทธปรัชญาขงจื้อและเต๋า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิระนันท์ รัตนสมจิตร (2547) ศึกษาวิจัยเรื่อง เซ็งเม้ง : ความหมาย พิธีกรรม และความเปลี่ยนแปลง พบว่า พิธีกรรมเซ็งเม้งเน้นการให้ความสำคัญต่อระบบอาวุโส โดยผ่านขั้นตอนในพิธีกรรมที่ระบุถึงประธานในการเซ่นไหว้ ลำดับของบุคคลในการเซ่นไหว้ การให้ฝ่ายหญิงเป็นผู้จัดเตรียมของ นอกจากนี้ในการศึกษาได้พบว่า คนไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่จะปฏิบัติตามเทศกาลจีนบางเทศกาล ทำพิธีกรรม ตามขั้นตอนละเอียดดังที่บรรพชนได้กระทำมา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ LU JUAN (2557) (鲁娟 非物质文化遗产视野下的清明节研究) ศึกษาวิจัยเรื่องการมองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเทศกาลเซ็งเม้งในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เห็นคุณค่าวัฒนธรรมเซ็งเม้งร่วมกันรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ เพื่อสร้างความเข้าใจและมั่นใจแก่ประชาชนในการปรับเปลี่ยนและตอบสนองกระแสวัฒนธรรมอื่น ๆ อย่างเหมาะสม และปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง พิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งด้านความเชื่อและด้านขั้นตอนพิธีกรรมของเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต่จิวในเมืองซัวเถา พบว่า ความเชื่อ ขั้นตอนการประกอบพิธี และข้อห้ามในพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งมีความเหมือนและความแตกต่างในบางประการ ประเด็นที่มีความแตกต่างของชาวไทยเชื้อสายแต่จิวและชาวจีนแต่จิวทั้งสองชาติพันธุ์ มีเหตุผลซึ่งสอดคล้องแนวคิด

ของ แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2548 : 4) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ มีความเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ และแนวคิดของ จันทิรา ธนสงวนวงศ์ (2560 : ออนไลน์) กล่าวว่า สังคมและวัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุดแต่การเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมกับสังคมเป็นของคู่กันต้องไปด้วยกันเสมอ ถ้าสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมก็เปลี่ยนสังคมก็เปลี่ยน มีผลเกี่ยวเนื่องกัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีผลทำให้รูปแบบทางสังคมและวิถีชีวิต ของมนุษย์เปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นภัทสรณ สุภาทิพย์ (2531) ศึกษาวิจัยเรื่อง พิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคติความเชื่อและพิธีกรรมศพ ของคนจีนแต่้จิวก่อนอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี เพื่อศึกษารูปแบบของพิธีกรรมศพของคนไทย เชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี และเพื่อศึกษาปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงและการผสมผสานทางวัฒนธรรม ในการจัดพิธีกรรมงานศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี ขอบเขตของการวิจัย คือ ครอบครัว ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่้จิวที่มีบรรพบุรุษอพยพมาจากเมืองจีนและปัจจุบันมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด ชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า พิธีกรรมศพของคนจีนเป็นพิธีที่มีวิวัฒนาการมานานมาก ในระยะแรกของ พิธีกรรมศพนั้น ชาวจีนนำความเชื่อของลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋า มาผสมผสานกัน เมื่อชาวจีนได้รับคติ มหายานเข้าไว้จึงมีการจัดศาสนาพิธีขึ้น เพื่อชำระล้างบาปและมลทินของดวงวิญญาณให้บริสุทธิ์ และ สร้างกุศลกรรมให้แก่ดวงวิญญาณได้ประสบสุคติในปรโลก ซึ่งจะส่งผลให้อำนาจของคุณพระรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลให้ดวงวิญญาณบรรลู่ถึงความสุขอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับงานวิจัย ของ FU QIUTING (2556) (付秋婷 清明节的民俗文化研究) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษา ประเพณี วัฒนธรรมของเทศกาลเซ็งเม้ง พบว่า เทศกาลเซ็งเม้งเป็นหนึ่งในเทศกาลดั้งเดิมของประเทศจีน มีการเปลี่ยนแปลง การผสมผสานทางวัฒนธรรมของพิธีกรรมเซ็งเม้งในประเทศและต่างประเทศ และ การรักษาลักษณะของวัฒนธรรมเซ็งเม้งของกลุ่มคนจีน มีรูปแบบของพฤติกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อแสดง ความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นทางจิตวิญญาณและอารมณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของ สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นประเพณีที่สำคัญที่สุดของชาวจีนคือการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสานซึ่งถือเป็นการ แสดงความกตัญญู การเคารพและระลึกถึงบรรพบุรุษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ LI DECHAO (2553) (李德超清明祭祖乱象, 拷问传统文化如何继承) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความสับสน วุ่นวายในพิธีเทศกาลเซ็งเม้ง และประเพณีสืบทอดวัฒนธรรม ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบ ลักษณะ และประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเซ็งเม้งมีการเปลี่ยนแปลงสถานที่ที่แตกต่างกัน เช่น บางคนไปเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่สุสาน การเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่ Hall และการเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่บ้าน มีการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้มีความแตกต่าง โดยสรุปประเด็นสำคัญว่าเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจและ สังคม เช่น การเซ่นไหว้บรรพบุรุษมีความเปลี่ยนแปลงไปทางไม่ดี การเลือกสร้างหลุมฝังศพ สถาปัตยกรรมยังง และ การพัฒนาและยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้ได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ YUAN QI (2548) (延祺勿忘清明节的文化内涵) ศึกษาวิจัยเรื่อง

อย่าลืมความหมายวัฒนธรรมของเทศกาลเซ็งเม้ง พบว่า เป็นประเพณีทางสังคมของชาวจีนมีประวัติยาวนานและมีเอกลักษณ์ของตน เทศกาลเซ็งเม้งเป็นเทศกาลที่สำคัญที่สุดเทศกาลหนึ่งในรอบปีที่แสดงออกถึงความกตัญญูที่มีต่อบรรพบุรุษผู้ล่วงลับที่สร้างให้เกิดความร่วมมือกันในสังคมเป็นการศึกษาแบบสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีรวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน เกิดการเรียนรู้ฝึกฝนชำนาญและสามารถสืบทอดต่อไปได้ เป็นเทศกาลที่สำคัญมากในด้านวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในประเทศไทยมีประเพณีพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งเช่นเดียวกับชาวจีนแต้จิ๋วในสาธารณรัฐประชาชนจีน

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมอื่น ๆ ที่เป็นวิถีชีวิตหรือความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในเขตพื้นที่อื่น เช่น อำเภอนาดูน จังหวัดขอนแก่น จังหวัดสงขลา จังหวัดฉะเชิงเทรา กับชาวจีนแต้จิ๋วในสาธารณรัฐประชาชนจีน
2. ควรศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเทศกาลต่าง ๆ ของชาวจีนท้องถิ่นอื่น ๆ ในสาธารณรัฐประชาชนจีน เช่น ชาวจีนไหหลำ ชาวจีนฮกเกี้ยน เปรียบเทียบกับชาวไทยเชื้อสายไหหลำ ชาวไทยเชื้อสายฮกเกี้ยนในประเทศไทย

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม. (2553) **พิธีกรรมและประเพณี**. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. (2517) **ชาวจีนในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา.
- จันทร์ธา ธนสงวนวงศ์. (25 มิถุนายน2560) **การศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม**. [ออนไลน์]
แหล่งที่มา : <http://baitongbaitong.blogspot.com/> (25 มิถุนายน2560)
- จิตติวัฒน์ สืบเสนาะ. (25 มิถุนายน 2560) **ชีวิตและวัฒนธรรมไทย**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :
http://jitiwat1234.blogspot.com/p/1_4213.html (25 มิถุนายน2560)
- โจว เชี่ยวเทียน (2555) **เปิดตำนานเทศกาลจีน**. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- ชนากา เมธิเกรียงไกร. (2559) **กระบวนการสืบทอดประเพณีทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน
ชุมชนตลาดบ้านใหม่ จังหวัดฉะเชิงเทรา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาไทยศึกษา) ชลบุรี :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- “ชาวจีนหรือชุมชนชาวฮากกา” **รวมบทความเกี่ยวกับเทศกาลเซ็งเม้ง**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :
<http://hakkapeople.com/node/166.html> (25 มิถุนายน2560)
- ธนทรัพย์ มีทรัพย์. (2549) **พฤติกรรมการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภาษาจีนของชาวจีนในเขตชุมชน
ชาวจีนกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (สาขาวิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ)
กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดา โมสิกรัตน์. (2555) **ไทยศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถาวร สิกขโกศล. (2554) **แต่จิว : จีนกลุ่มน้อยที่ยิ่งใหญ่**. กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- นงนุช ป่าเขียว. (2555) **การดำเนินงานและแนวทางพัฒนางานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง**. ลำปาง :
สถาบันราชภัฏลำปาง.
- นภัสวรรณ สุภาทิตย (2531) **พิธีกรรมศพของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดชลบุรี**. กรุงเทพมหานคร
: มติชน.
- หนึ่งฤทัย อินทิวรรณนธ์. (2551) **ความเชื่อของชาวพุทธไทยเชื้อสายจีนที่มีต่อศาลเจ้าแม่ทับทิม
เขตสามเสน**. สารนิพนธ์ ศศ.บ. (สาขาวิชาศาสนศึกษา) นครปฐม : วิทยาลัยศาสนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เนตรนภา เกตุเทียน. (2559) **การตั้งถิ่นฐานของคนไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครสวรรค์
จังหวัดนครสวรรค์**. สารนิพนธ์ วท.บ. (สาขาวิชาภูมิศาสตร์) พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บรมพิลดี พิริน่า. (2533) **ความเชื่อชาวจีน**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์วาด.

บรรณานุกรม (ต่อ)

บัณฑิต อ่อนดำ. (ธันวาคม 2517) “ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย”

วารสารธรรมศาสตร์. 4 (1) หน้า 89.

ประพิณ มโนมัยวิบูลย์. (9 ธันวาคม 2554) “ชุมชนจีนในประเทศไทย : หลากหลายสำเนียงจีน”

วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 36 (4) หน้า 539-552.

พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2553) รายงานการวิจัย เรื่องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทย

เชื้อสายจีนในอำเภอโพธาราม : การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภารดี มหาจันทร์. (2554) **ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์วาด.

มอนเตท คัลเทอร์. (2551) **ประตูสู่วัฒนธรรมจีน**. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ.

ยศ สันตสมบัติ. (2537) **จากวานรถึงเทวดา : มาร์กซิสม์และมานุษยวิทยา มาซิสม์**. กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เรื่อนแก้ว ภัทรานุประวัติ. (2554) **การศึกษาสืบทอดความเป็นจีนผ่านการทำความหมายและ**

สัญลักษณ์ทางศาสนาของชาวจีนสู่ลูกหลานในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย

หอการค้าไทย.

วัดโพธิ์แมนคุณาราม. (2559) **พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา :

<http://www.pumenbaoensi.com/main/pad3.html> (28 มิถุนายน 2559)

วันทิพย์ สิ้นสูงสุด. (2536) **จีน-เทศกาลและวันสำคัญ**. กรุงเทพมหานคร : สายใจ.

วิภา จริยะเดชะ. (2525) **รอบรู้ประเพณีจีน**. กรุงเทพมหานคร : รุ่งแสงการพิมพ์.

วิมลรัตน์ หงส์อ่อน. (2537) **ฮวงจุ้ยบทบาทของความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยที่มีต่อการทำการค้าของ**

ชาวจีนแต่จิ๋ว กรณีศึกษา ธุรกิจการค้าย่านเยาวราชตั้งแต่วางเวียนโอเดียนถึงสี่แยกราชวงศ์.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชามานุษยวิทยา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศศิวิมล ศรีวิโรจน์มณี. (2543) **บทบาทของครอบครัวไทยเชื้อสายจีนในการอบรมเลี้ยงดูบุตร :**

กระบวนการการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมชุมชนคลองคูเมืองเดิมสามแพร่ง.

วิทยานิพนธ์ มน.ม. (สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) กรุงเทพมหานคร :

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิราพร ฐิตะฐาน. (2532) **แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย**. นนทบุรี :

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ศิระนันท์ รัตนาสมจิตร. (2547) **เชิงแย้ง : ความหมาย พิธีกรรม และความเปลี่ยนแปลง.**
 วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- ศุภวรรณ ขวรัตน์วงศ์. (2540) **บทบาทของชาวจีนในไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัย
 รัชกาลที่ 3.** กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2530) **ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมของชุมชนชาวจีน.** กรุงเทพมหานคร
 : มติชน.
- สมศรี แซ่จิ่ง. (2536) **ประเพณีการแต่งงานของชาวจีนในประเทศไทย : กรณีศึกษาจีนแต่จิว
 ในตำบลตลาดกระทุ่มแบน อำเภอกะทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร.** สารนิพนธ์ ศศ.บ.
 (สาขาวิชามานุษยวิทยา) กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. (2553) **ชีวิตสามัญชนจีนในกรุงเทพมหานคร ระหว่าง พ.ศ. 2500-2517.**
 เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวรรณ กลิ่นพงศ์. (2552) **พิธีกรรมและประเพณี.** กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตร
 แห่งประเทศไทย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2539) **ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เสี้ยวจิว. (2556) **แต่จิว.** กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2548) **วัฒนธรรมในสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2552) **ความสัมพันธ์วัฒนธรรมไทย-จีน.** สมุทรปราการ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- หลาน หลุยเปีรียว (Lan Ruibiao) เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ Lan yandan เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่สาธารณรัฐ
 ประชาชนจีน เมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560.
- หลิวชิง ใจทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ Lan yandan เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 29
 มีนาคม 2560.
- เหล่าตั้ง. (2552) **เรื่องเล่าชาวแต่จิว.** กรุงเทพมหานคร : นิวเซนจูรี พริ้นติ้ง แอนด์แพคเกจจิ้ง.
- อดุลย์ รัตนมันเกษม. (2557) **คนแต่จิว.** กรุงเทพมหานคร : มติชน.
- เอมอร ชลพิไลพงศ์. (2545) **การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์.**
 วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (สาขาวิชาชาวาทวิทยา) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.
- อุจี้เยี่ยะ. (2553) **60 ปี โฟ้นทะเล.** กรุงเทพมหานคร : โปสต์บุ๊กส์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- China Raidio International Thai. (2551) **ชิงหมิงเจียนโฮ่ว จังกวางจ้งไต่ว**. [ออนไลน์] แหล่งที่มา : <http://thai.cri.cn/247/2017/04/05/233s252518.htm> (25 มิถุนายน 2560)
- Fu QiuTing. (2013 付秋婷) **《清明节的民俗文化研究》**. 硕士研究学位论文, 河北大学.
- Gao JUNZI. (2015) **《中国节》**. 人民出版社.
- Lan Changlong. (2555) **การตั้งถิ่นฐานและการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) สมุทรปราการ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- Li De Chao. (2015 李德超) **《清明祭祖乱象, 拷问传统文化如何继承》**. 智慧中国. 2016 年 04 期, ISSN : 2096-0999.
- Lu Juan. (2014 鲁娟) Partial Fulfillment of the Requirements for the of Degree Master of History **《非物质文化遗产视野下的清明节研究》**. 硕士研究学位论文, . 河南大学.
- QIU Shou. (2011 邱收) Qing Ming Festival and The Chinese folk belief **《清明节与中国的民间信仰》**. 硕士研究学位论文. 中南民族大学.
- Ren Zhiyuan. (2551) **ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือ วิญญาณบรรพบุรุษของชาวจีนกับชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลนครสงขลา จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยคดีศึกษา) สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Wang Lijiao. (2555) **การศึกษาเปรียบเทียบตำนานการกำเนิด และประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับ ภูวนาคของไทยและมังกรของจีน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทย เป็นภาษาที่สอง) สมุทรปราการ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- YUAN QI. (2548 延祺) **《勿忘清明节的文化内涵》** 中国艺术报. BF82.
- Yuehong Zhou & Baojun Chen. (2542) **(诏安县志)** 北京社出版.
- Zhang xiaoJing. (2557) **บทบาททางสังคมด้านศาสนาและวัฒนธรรมจีนของมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง พ.ศ. 2543-2557**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) สมุทรปราการ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองคณะกรรมการจริยธรรมงานวิจัย

เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม

เอกสารรับรอง

(Certificate of Exemption)

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่ 23 มีนาคม 2560

ชื่อเรื่อง เทศกาลเชียงใหม่ : กรณีศึกษาเปรียบเทียบชาวจีนแต่จิวในจังหวัดกรุงเทพมหานคร
และชาวจีนในเมืองซัวเถา

ชื่อนักวิจัย/หัวหน้าโครงการ Ms. Lan Yan Dan
คณะวิชา/หลักสูตร หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ขอรับรองว่า งานวิจัยดังกล่าวข้างต้นได้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบโดยสอดคล้องกับประกาศ
เขตซิงกิ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ลงนาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.จริยาวัตร คมพยัคฆ์)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย

มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วันที่รับรอง

วันที่ 23 มีนาคม 2560

เลขที่รับรอง

อ.521/2560

วันที่ให้การรับรอง: 23 มีนาคม 2560

วันหมดอายุใบรับรอง: 22 มีนาคม 2562

ภาคผนวก ข

หนังสือแสดงความยินยอมของผู้ที่เข้าร่วมการวิจัย

ทำที่ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ประชากรตัวอย่าง ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และชาวจีนแต้จิ๋วในเมือง
ซัวเถา มณฑลกลางตง สาธารณรัฐประชาชนจีน

ชื่อโครงการวิจัย เทศกาลเซ็งเม้ง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัด
กรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

ชื่อผู้วิจัย Lan YanDan โทรศัพท์ (66) 894569286

E-mail : 411351161@qq.com

ที่อยู่ 235 PONIP APART แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310

ข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย รายละเอียด
ขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ และประโยชน์ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการวิจัยเรื่องนี้
โดยได้อ่านรายละเอียดในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัยโดยตลอด และได้รับคำอธิบายจากผู้วิจัยจน
เข้าใจเป็นอย่างดีแล้ว ข้าพเจ้าจึงสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ตามที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจง
ผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยข้าพเจ้ายินยอมตอบคำถามสัมภาษณ์จำนวน 1 ครั้ง ในเรื่อง เทศกาลเซ็งเม้ง :
กรณีศึกษาเปรียบเทียบชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

ข้าพเจ้ามีสิทธิถอนตัวออกจากการวิจัยเมื่อใดก็ได้ตามความประสงค์ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล
ซึ่งการถอนตัวออกจากการวิจัยนั้นจะไม่มีผลกระทบในทางใด ๆ ต่อข้าพเจ้าทั้งสิ้น

ข้าพเจ้าได้รับคำรับรองว่าผู้วิจัยจะปฏิบัติต่อข้าพเจ้าตามข้อมูลที่ระบุไว้ในเอกสารชี้แจง
ผู้เข้าร่วมการวิจัยและข้อมูลใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้าพเจ้า ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับ โดยจะ
นำเสนอข้อมูลการวิจัยเป็นภาพรวมเท่านั้น ไม่มีข้อมูลใดในการรายงานที่จะนำไปสู่การระบุตัวข้าพเจ้า

หากข้าพเจ้าไม่ได้รับการปฏิบัติตรงตามที่ได้ระบุไว้ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย ข้าพเจ้า
สามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน ทั้งนี้ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารชี้แจง
ผู้เข้าร่วมการวิจัย และสำเนาหนังสือแสดงความยินยอมไว้แล้ว

ลงชื่อ.....ผู้วิจัยหลัก ลงชื่อ.....ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
(Miss. Lan YanDan) (.....)

ลงชื่อ พยาน
(.....)

论文受访者志愿书
泰国华侨崇圣大学

受访对象：泰国曼谷地区的潮汕人以及中国汕头地区潮汕人

论文题目：中泰潮汕人清明节活动的对比研究---以曼谷和汕头为例

学生：蓝艳丹

联系地址：泰国曼谷市会狂区巴差邦遍5巷 235号 邮编10310

联系电话：(66)894569286 邮箱：411351161@qq.com

本人已仔细了解此次论文采访的细节和研究目的，具体操作步骤和此次论文研究所产生的作用，从参与论文说明资料中了解并详细的了解研究人员研究的目的，本人同意并接受此论文的采访，我愿意并乐意回答潮汕人清明节文化的对比研究中所有的问题，以曼谷和汕头为例。

在任何情况下本人都有权利无条件退出此次研究，并且退出研究对本人不会产生任何坏影响。

论文研究人员必须保证，此次研究会严格遵守参与论文说明规则，任何与本人利益相关的人事或资料将会得到严格保密，不会损坏本人利益。

如果在此次研究调查中，研究员不能严格遵守以上条例，本人将上诉华侨崇圣大学论文研究理事会。

本人将在公证人面前签字，本人已收到参与论文说明副本以及论文受访志愿书副本。

□名：_____

(□□丹)

研究人

□名：_____

(_____)

受□人

□名：_____

(_____)

公□人

ภาคผนวก ค

คำชี้แจงเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมงานวิจัย

ชื่อโครงการวิจัย เทศกาลเซ็งเม้ง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวจีนแต้จิ๋วในจังหวัด กรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

ชื่อผู้วิจัย Lan YanDan

ที่อยู่ติดต่อ 235 PONIP APART แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310

โทรศัพท์ (66) 894569286 **E-mail** : 411351161@qq.com

1. ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมในการวิจัยก่อนที่จะตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัย มีความจำเป็นที่ท่านและผู้ปกครองควรทำความเข้าใจว่างานวิจัยนี้ทำเพราะเหตุใด และเกี่ยวข้องกับอะไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมหรือข้อมูลที่ไม่ชัดเจนได้ตลอดเวลา

2. โครงการนี้เกี่ยวข้องกับ เทศกาลเซ็งเม้ง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัด กรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัด กรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา ช่วง พ.ศ. 2550-2560

3.2 เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในพิธีกรรมเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัด กรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา ช่วง พ.ศ. 2550-2560

4. รายละเอียดของกลุ่มประชากร

4.1 กลุ่มประชากร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

4.1.1 กลุ่มประชากร คือ ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัด กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

4.2.1 กลุ่มประชากร คือ ชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา สาธารณรัฐประชาชนจีน

4.2 กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

4.2.1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัด กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัด กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย อายุ ตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน ดังต่อไปนี้

1) ผู้มีส่วนได้เสียกับเทศกาลเซ็งเม้ง ได้แก่ เจ้าของร้านขายของเซ่นไหว้ต่าง ๆ

จำนวน 10 คน

2) สมาชิกสมาคมมูลนิธิจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย จำนวน 10 คน

4.2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ชาวจีนแต่กำเนิดในเมืองซัวเถา สาธารณรัฐประชาชนจีนที่มีประสบการณ์ในการร่วมงานเทศกาลเซ็งเม้ง อายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน ดังต่อไปนี้

- 1) นักวิชาการหรือผู้นำชุมชนในเมืองซัวเถา จำนวน 10 คน
- 2) ผู้นำองค์กรที่เกี่ยวข้องกับเทศกาลเซ็งเม้งในเมืองซัวเถา จำนวน 10 คน

4.3 พื้นที่ในการวิจัย

4.3.1 จังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

4.3.2 เมืองซัวเถา มณฑลกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน

4.4 ช่วงเวลาที่เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัย พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2560

论文参与说明

论文题目:中泰潮汕人清明节活动的对比研究——以泰国曼谷和中国汕头为例。

联系地址 : 235 SoiPrachaRatBamphen 5, KhwaengHuaiKhwang, KhetHuai Khwang, Bangkok, 10310

联系电话: (66) 894569286 E-mail:411351161@qq.com

1. 在各位参加此次调查之前, 我必须向大家声明此次研究调查的原因和目的, 请大家利用一点时间仔细阅读一下调查内容。

2. 此次论文时关于中泰潮汕人清明节活动对比研究——以泰国曼谷和中国汕头为例。

3. 研究目的

为了更好的了解曼谷地区和汕头地区的潮汕人对清明节习俗文化祭祖扫墓有哪些相同点和不同点, 更深一步了解清明节的含义, 性质和文化意义。两者在过去10年(佛历2550-25560)时间里发生哪些变化, 从而进行对比研究, 分析时势下当代潮汕人对清明节祭祖扫墓的意义, 目的, 和成果, 以及所带来的经济效益。也是为了能够给中泰文化友谊建立沟通的桥梁

4. 研究对象的详细说明

具体分为4组, 包括1) 汕头市的公务员或领导10人, 总体抽样来自汕头市区内的潮汕人; 2) 潮汕会馆10人, 总体抽样来自潮汕会馆; 3) 各种祭品店的老板年龄在45岁以上10人, 总体抽样来自汕头地区和曼谷地区; 4) 参与研究对象有祭祖清明节扫墓潮汕人10人, 采取抽样采访调查, 由以上4组的参与论文研究。

ภาคผนวก ง
แบบสัมภาษณ์

เรื่อง เทศกาลเซ็งเม้ง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานคร
และชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งของชาวไทยเชื้อสายแต้จิ๋วในจังหวัดกรุงเทพมหานครและชาวจีนแต้จิ๋วในเมืองซัวเถา

ภูมิหลังของผู้ให้การสัมภาษณ์

1. ข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ชื่อ สกุล
- 1.2 เพศ อายุ ปี
- 1.3 ระดับการศึกษาสูงสุด
- 1.4 จำนวนสมาชิกในครอบครัว คน
- 1.5 อาชีพ
- 1.6 สัมภาษณ์เมื่อวันที่
- 1.7 สถานที่สัมภาษณ์

2. ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 ทำไมญาติพี่น้องต้องมาร่วมทำพิธีเซ่นไหว้ในเทศกาลไหว้เซ็งเม้ง เพราะเหตุใด
- 2.2 การเตรียมของสำหรับไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งมีอะไรบ้าง
- 2.3 ท่านทำการเซ่นไหว้ในวันเซ็งเม้งที่ไหน
- 2.4 อาหารที่ใช้ในการประกอบพิธีเซ่นไหว้ในเทศกาลเซ็งเม้งมีอะไรบ้าง
- 2.5 ลำดับขั้นตอนของการเซ่นไหว้เป็นอย่างไร ท่านจัดงานเซ็งเม้งมาก็ปีแล้ว
- 2.6 ท่านเห็นการเซ่นไหว้ในวันเซ็งเม้งในปัจจุบันแตกต่างจากเมื่อก่อนอย่างไร
- 2.7 พิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้ง ท่านทำอะไรบ้าง
- 2.8 ท่านได้ปฏิบัติตามลำดับขั้นตอนของพิธีกรรมในเทศกาลเซ็งเม้งหรือไม่ อย่างไร
- 2.9 ท่านทราบหรือไม่ว่าพิธีกรรมเซ็งเม้งมีความเชื่อเกี่ยวกับอะไรบ้าง

采访：潮汕人的清明节习俗

1. 受访者的基本资料

姓名..... 性别.....
 年龄.....
 学历.....
 家庭成员 职业.....
 采访日期：年..... 月..... 日.....
 采访地点：.....
 采访者：.....

2. 采访题目和内容

- 2.1 为什么会全家人要一起参加清明节祭祖扫墓呢？理由？
- 2.2 您为清明节扫墓准备什么东西？准备这些东西，有什么意义？
- 2.3 清明节在哪里扫墓（墓地，寺庙，祠堂，陵园等）？
- 2.4 祭品有哪些？
- 2.5 您清明祭祖扫墓有哪些流程以及祭品如何排放？
- 2.6 您认为当前清明节祭祖扫墓和以前什么不同？它们之间发生什么变化？
- 2.7 清明节期间 您有何打算 比如：祭祖扫墓，春游，踏青，荡秋千、蹴鞠、打马球、插柳等
- 2.8 您在清明节祭祖扫墓时有哪些仪式（程序），有什么特殊的规定吗？
- 2.9 您对清明时节祭祖扫墓有什么看法或感想？

ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ในประเทศไทย

ชื่อ - นามสกุล	วันที่สัมภาษณ์	อาชีพ
นายหลิวชิง ใจทอง	29 มีนาคม พ.ศ. 2560	-
นางสาวหลิวชิง ใจทอง	26 มีนาคม พ.ศ. 2560	-
นางสาวนลสุกิสต์ ววดีศรีแสงอุทัย	8 มีนาคม พ.ศ. 2560	-
นายประเสริฐ กิตติวรกุล	3 พฤษภาคม พ.ศ. 2560	สมาคมแต่จีวแห่งประเทศไทย
นายสุกิสต์ ใจทอง	8 มีนาคม พ.ศ. 2560	รับจ้าง
นายประเสริฐ กิตติวรกุล	3 พฤษภาคม พ.ศ. 2560	ค้าขาย
นายเขียวไชย ตันบุญจิตต์	1 มีนาคม พ.ศ. 2560	เกษียณ
นายโออู๊ด เล็กคีตล	26 มีนาคม พ.ศ. 2560	สมาคมแต่จีวแห่งประเทศไทย
นางสาวน้ำดี ใจทอง	26 มีนาคม พ.ศ. 2560	ค้าขาย
นางสาวประเสริฐ กิตติวรกุล	3 พฤษภาคม พ.ศ. 2560	ค้าขาย
นางสาวอภิธา บุญศิริ	3 พฤษภาคม พ.ศ. 2560	รับราชการ
นางสาววิไลลักษณ์ กระแสร์ญาณ	3 พฤษภาคม พ.ศ. 2560	แม่บ้าน
นายอภิธา บุญศิริ	2 พฤษภาคม พ.ศ. 2560	รับราชการ
นายชายดี	2 พฤษภาคม พ.ศ. 2560	พ่อค้าขายอุปกรณ์เช่นหัวต่าง ๆ
นางสาวนลสุกิสต์ ววดีศรีแสงอุทัย	8 มีนาคม พ.ศ. 2560	รับจ้าง
นางสาวสุริยวงค์เทวัญ แซ่ท้ว	26 มีนาคม พ.ศ. 2560	เจ้าของโรงพิมพ์
นายเขียวไชย ตันบุญจิตต์	1 มีนาคม พ.ศ. 2560	สมาคมเงินเตี้ยอันแห่งประเทศไทย
นายติงเปยหัว (丁碑华)	8 มีนาคม พ.ศ. 2560	สมาคมเงินเตี้ยอันแห่งประเทศไทย
นายอา คัน (阿甘)	8 มีนาคม พ.ศ. 2560	สมาคมเงินเตี้ยอันแห่งประเทศไทย
นางสาวนลสุกิชума ศรีแสงอุทัย	8 มีนาคม พ.ศ. 2560	สมาคมเงินแต่จีวแห่งประเทศไทย
นายเขียวไชย ตันบุญจิตต์	1 มีนาคม พ.ศ. 2560	เกษียณ
นายหลัวจ้ง แสงทอง	8 มีนาคม พ.ศ. 2560	รับจ้าง
นายจรงค์ ทองใจ	8 มีนาคม พ.ศ. 2560	-
นายอักษรภาค ทองดี	8 มีนาคม พ.ศ. 2560	-

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ชื่อ - นามสกุล	วันที่สัมภาษณ์	อาชีพ
นายหลาน หลุยเปี๋ยว(蓝瑞标)	2 เมษายน พ.ศ. 2560	ชาวนา
นางสาวหลิวเซียวหิง (刘小静)	6 เมษายน พ.ศ. 2560	ค้าขาย
นายเจิ้งเหอ (郑何)	6 เมษายน พ.ศ. 2560	ค้าขาย
นายหม่าหัว (马华)	4 เมษายน พ.ศ. 2560	ค้าขาย
นายกั๋วหม่าเฟิง (郭马凤)	4 เมษายน พ.ศ. 2560	ค้าขาย
นายหลี่ ฉาหยาง (李朝阳)	6 เมษายน พ.ศ. 2560	ค้าขาย
นายเหอฉี (何骑)	6 เมษายน พ.ศ. 2560	ค้าขาย
นายหลิวเฟิง (刘峰)	6 เมษายน พ.ศ. 2560	ค้าขาย
นายจงหัน (忠韩)	6 เมษายน พ.ศ. 2560	ค้าขาย
นางสาวจิ่ง หมៃ (张梅)	4 เมษายน พ.ศ. 2560	-
นายหุ่ฝง (如峰)	4 เมษายน พ.ศ. 2560	-
นายหลัน แฉ่งกั๊ง (兰贤孔)	4 เมษายน พ.ศ. 2560	-
นายหลี่ จินฮุย (李金辉)	3 เมษายน พ.ศ. 2560	-
นายหลานหัว (蓝华)	3 เมษายน พ.ศ. 2560	-
นายหวง (黄先生)	3 เมษายน พ.ศ. 2560	-
นายหลี่ ฮุย (李辉)	3 เมษายน พ.ศ. 2560	-
อาจารย์ฐาน (谭老师)	3 เมษายน พ.ศ. 2560	อาจารย์สอนมหาวิทยาลัย
นางสาวหลิมหลี่ (刘丽)	4 เมษายน พ.ศ. 2560	อาจารย์สอนมหาวิทยาลัย
นางสาวหลิมเหนงเหนง (刘能能)	4 เมษายน พ.ศ. 2560	แม่ค้า
นายจางหลัว (张老)	4 เมษายน พ.ศ. 2560	อาจารย์สอนการเดินร่ำ
นายถานจง (谭冢)	3 เมษายน พ.ศ. 2560	อาจารย์
นางสาวหลี่ เยียน (李艳)	5 เมษายน พ.ศ. 2560	อาจารย์
คุณปา (包先生)	5 เมษายน พ.ศ. 2560	อาจารย์
นายจางเซิง (张生)	5 เมษายน พ.ศ. 2560	อาจารย์
นางสาวจาง หมៃ (张玫)	5 เมษายน พ.ศ. 2560	-
หลาน หัว (兰华)	5 เมษายน พ.ศ. 2560	-

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล MISS LAN YANDAN (ฟ้า)
วัน เดือน ปีเกิด 9 มกราคม 2527
ที่อยู่ 235 ประชาราษฎร์บำรุง ซอย 5 แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2555 คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่
ศิลปศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการท่องเที่ยว)
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานในปัจจุบัน
พ.ศ. 2555 – ปัจจุบัน ผู้จัดการนักแปล CJ INTER PACKAGING CO.,LTD.